

Riikka Hakola

Moraalittomia huijareita vai esimerkillisiä mallikansalaisia?

Itälontoolaisten suhtautuminen Itä-Euroopan juutalaisiin maahanmuuttajiin
1900-luvun alussa

Pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
elokuu 2011

Sisälllys

1. Johdanto.....	1
1.1. Tutkimustehtävä, lähteet, tutkimustilanne ja menetit	1
1.2. Tutkimusteoriat ja dispositio	7
2. Juutalaisten muutto Itä-Euroopasta länteen.....	12
2.1. Itä-Euroopan juutalaisten muuttoliikkeen taustatekijät	12
2.2. Britannia – suvaitsevaisuuden kehto?	14
3. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten muuton vaikutuksista työmarkkinoihin	21
3.1. Työväenluokan pelko syrjäytymisestä	21
3.2. Ammatinharjoittajat ja pienentynyt asiakaskunta	25
3.3. Juutalainen halpätövoima itälontolaisten työläisten riesana.....	29
3.4. Juutalaisten vilpilliset kilpailukeinot.....	35
4. Kilpailu asuntomarkkinoilla	46
5. Juutalaiset – brittiläisen yhteiskuntajärjestelmän hyväksikäyttäjiä?	53
6. Juutalaiset: osa työväenluokkaa vai yhteiskunnan alinta pohjasakkaa?	62
7. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten maahanmuuttajien moraalista	67
7.1. Pelureita ja prostituoituja?.....	67
7.2. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten juomatavoista	74
7.3. Juutalaiset ja rikollisuus	77
8. Juutalaisten elintapojen vaikutukset itälontolaisten elämään	83
9. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten assimilaatiomahdollisuuksista	94
10. Mitä voimakkaampi pelko yhteiskunnallisen aseman menetyksestä, sitä kielteisempi suhtautuminen juutalaisiin maahanmuuttajiin	104
Lähteet.....	109

1. Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä, lähteet, tutkimustilanne ja metodit

1800-luvun loppupuolella Euroopassa oli liikkeellä miljoonia Itä-Euroopan juutalaisia, jotka pyrkivät kohti länttä. Suuriman osan tarkoituksena oli matkustaa aina Amerikkaan saakka, mutta osa asettui myös Länsi-Eurooppaan, missä juutalaisten määrä kasvoi merkittävästi ensimmäistä maailmansotaa edeltäneinä vuosikymmeninä. Juutalaisten määrä kasvoi erityisesti pääkaupungeissa, kuten Lontoossa, jonne heitä asettui lukumääräisesti eniten heti Amerikan suurkaupunkien jälkeen.¹

Tässä tutkimuksessa selvitetään, kuinka juutalaisiin maahanmuuttajiin suhtauduttiin Itä-Lontoossa, jonne lähes kaikki Britanniaan² saapuneet Itä-Euroopan juutalaiset asettuivat.³ Lähteenä tutkimuksessa toimii Britannian parlamentin alahuoneen vuonna 1903 julkaisema siirtolaisraportti, jossa pääosassa ovat niin kutsutut todistajanlausunnot siirtolaisasioita koskien. Todistajanlausunnoissa alahuoneen asettama komissio haastattelee eri yhteiskuntaluokista ja ammattikunnista lähtöisin olevia kansalaisia. Haastateltuja henkilöitä on yhteensä noin 200.

Raportin laadinnan tarkoituksena oli kerätä maahanmuuttoa rajoittavan lainsäädännön laatimista silmällä pitäen yksityiskohtaista tietoa maahanmuuton muodostamista uhkakuvista. Ulkomaalaisten läsnäolo Britanniassa, erityisesti Itä-Lontoossa, oli noussut toistuvasti esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa 1880-luvulta lähtien. Valtaosa tästä keskustelusta koski nimenomaan Itä-Euroopan juutalaisten massamuuttoa ja sen haitallisia yhteiskunnallisia vaikutuksia.⁴ Raportissa luonnehditaan haastattelututkimuksen taustavaikuttimiksi halua selvittää: ”1. Ulkomaalaisten

---

¹ Pollins 1982, 131; Pollins 1985, 9.

² Britannian ja brittien sijasta voisi tutkimuksessa tietysti puhua myös Englannista ja englantilaisista, sillä Itä-Lontoo luonnollisesti oli osa Englantia. Koska kuitenkin tutkimuskirjallisuudessa viitataan useimmiten koko Britanniaan ja Britannian yhteiskunnalliseen kehitykseen, käytetään myös tässä tutkimuksessa sisällön monimutkaistumisen välttämiseksi tätä termiä. Lähteenä toimivassa raportissa puhutaan vaihtelevasti joko englantilaisista tai briteistä ja suorissa lainauksissa säilytetään kussakin tapauksessa käytössä ollut termi.

³ Esim. Cohen 2002, 737.

⁴ Matikainen 2006, 94.

rajoittamattoman maahanmuuton aiheuttamien haittojen luonne ja laajuus, erityisesti metropolin alueella. 2. Keinot, joita ulkomailla ja Britannian siirtomaissa on käytetty ulkomaalaisten muuton rajoittamisessa ja kontrolloimisessa”. Kerätyn tiedon perusteella parlamentti aikoi selvittää, millaisia korjauksia tai turvaamistoimia Britannian avoimeen siirtolaisuuspolitiikkaan tuli tehdä.⁵ Raportissa käsitellään maahanmuuttoa yleensä, mutta se toimii erinomaisesti juutalaisasenteiden selvittämisessä, sillä suurin osa materiaalista käsittelee Itä-Euroopan juutalaisten muutosta aiheutuneita seurauksia.⁶

Raporttia voidaan sen laajuuden ja haastateltujen monipuolisen yhteiskunnallisen taustan vuoksi pitää melko luotettavana ja kattavana kuvauksena aikakauden maahanmuuttoasenneilmapiiristä. Kattavuutta saattaa kuitenkin heikentää se, kuinka haastateltujen joukko on muotoutunut. Hallituksen jäsenistä sekä muista korkearvoisista virkamiehistä koostunut komissio⁷ on itse saanut valikoida haastateltavansa, ja haastateltujen ainoana valintakriteerinä on ollut, että komissio on tiennyt tai olettanut heillä olevan jotakin tietoa maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista. Koska komissioon kuuluivat esimerkiksi maahanmuuttoa kiivaasti vastustanut majuri Evans-Gordon⁸ ja toisaalta tunnetun juutalaisen pankkiirisuvun jäsen paroni Rothschild, joka myös oli ensimmäinen parlamentin ylähuoneeseen päässyt juutalainen⁹, herää väistämättä kysymys, kuinka paljon haastattelijoiden omat maahanmuuttokannat ovat vaikuttaneet haastateltujen valintaan. Koska haastattelukomission jäsenten maahanmuuttokannat kuitenkin poikkesivat näinkin paljon toisistaan, voidaan olettaa, että haastateltavaksikin päätyi keskenään eri mielipidelinjoja edustaneita britannialaisia. Lisäksi kaikki asiasta kiinnostuneet ovat ilmeisesti niin halutessaan saaneet esittää näkemyksiään komissiolle, mikä oletettavasti parantaa aineiston kattavuutta entisestään.

---

⁵ RC II, iii.

⁶ Usein haastateltavat käyttivät sanan ”Jew” sijasta sanaa ”alien”, mutta kommentteja syvemmin tarkastelemalla selviää, että tällä käsitteellä lähes aina viitattiin yksinomaan Itä-Euroopan juutalaisiin. Termien rinnastaminen ja käyttö samassa merkityksessä ollut luonnollinen käytäntö tutkimusaikakaudella, eikä esimerkiksi julkisessa maahanmuuttokeskustelussakaan juuri keskitytty juutalaisten lisäksi muihin ryhmiin. Myös alkuperäislähteen todistajanlausuntojen keräämisestä vastanneen komission kiinnostus suuntautui pääosin juutalaisten maahanmuuton vaikutuksiin, ja vuoden 1905 ”Aliens Actin” tarkoituksena oli lähes yksinomaan juutalaisten maahantulon rajoittaminen. Pollins 1985, 8–9. Colin Holmes tarjoaa tutkimuksessaan hieman erilaisen selityksen terminologian käytöstä: Aikalaiset yrittivät monesti peittää juutalaisiin kohdistuvaa vihamielisyyttään käyttämällä sanan ”Jew” sijasta esimerkiksi nimenomaan sanaa ”alien”. Holmes 1991, 67.

⁷ Haastattelukomission koostumus RC II, iii.

⁸ Holmes 1979, 27.

⁹ <http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=445&letter=R&search=Nathaniel%20Mayer%20Rothschild>, viitattu 01.08.2011.

Ensisijainen tutkimustehtävä on selvittää, millaista oli syntyperäisten brittien¹⁰ asennoituminen Itä-Euroopasta 1800-luvun loppupuolella ja aivan 1900-luvun alkuvuosina Lontooseen muuttaneita juutalaisia¹¹ kohtaan. Tutkimuksessa kartoitetaan haastateltujen subjektiivisia näkemyksiä siitä, millaisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia 1880-luvulla alkanut juutalaisten massamuutto oli 1900-luvun alkuvuosiin mennessä haastateltujen näkemyksen mukaan saanut aikaan ja pureudutaan siihen, kuinka haastatellut kuvailivat maahanmuuton vaikuttaneen omaan elämäänsä. Maahanmuuttoasenteiden analysoinnissa hyödynnetään sosiaalitieteiden parissa yleisesti käytettyjä teorioita kantaväestön suhtautumisesta maahanmuuttajiin. Näitä sosioekonomisen kilpailuasetelman sekä ksenofobian avulla maahanmuuttoasenteita selittäviä teorioita esitellään tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 1.2.

Haastattelutilanteille on tyypillistä, että niiden pohjalta saatetaan saada hyvin ristiriitaista ja virheellistäkin tietoa asioiden todellisesta tilasta. Ihmiset kertovat tarinansa aina omista lähtökohdistaan käsin ja muokkaavat tarinaansa huomaamattaankin omien ideologioidensa ja tiedostamattomien halujensa suuntaiseksi.¹² Siksi on mielenkiintoista myös tarkastella, mihin haastatellut pohjasivat argumenttinsa: löytyikö taustalta faktatietoa, kuten tutkimusaineistoa, perustuiko näkemys haastatellun omaan kokemukseen vai oliko kyse ainoastaan yleisiin vallalla olleisiin ennakkoluuloihin perustuvasta näkemyksestä. Näiden asioiden selvittäminen ei kuitenkaan kaikkien haastateltavien kohdalla onnistu, ja tällaisen pohdinnan onkin tarkoitus toimia ainoastaan lisämausteena varsinaisen tutkimuskysymyksen ohessa.

Tutkimusta ajatellen on järkevää valikoida tutkittavat haastatellut siten, että analyysi kohdistetaan Itä-Lontoon, East Endin, alueella asuneiden tai siellä säännöllisesti työssä käyneiden¹³ näkemyksiin. Koska suurin osa Britanniaan saapuneista juutalaisista asettui

---

¹⁰ Syntyperäisten brittien joukkoon lasketaan tässä tutkimuksessa myös sellaiset juutalaiset, joiden suku oli asettunut Britanniaan jo vuosikymmeniä tai -satoja ennen varsinaista massamuuttoa Itä-Euroopasta.

¹¹ Jotteivät tutkimuksen lauserakenteet muuttuisi liian monimutkaisiksi, puhutaan tässä tutkimuksessa monesti yksinkertaisesti ”juutalaisten maahanmuutosta”. Tällä kuitenkin viitataan aina nimenomaan Itä-Euroopasta lähtöisin olleiden juutalaisten maahanmuuttoon. Britanniaan jo ennen massamuuton aikakautta saapuneista juutalaisista käytetään puolestaan haastateltujen itsensä tästä ryhmästä käyttämää käsitettä ”Englannin juutalaiset”, jotta nämä alkuperältään eri juutalaisryhmät erottuvat toisistaan.

¹² Feldman 1983, 191.

¹³ Säännöllisesti alueella työssä käyvillä haastatelluilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi poliiseja ja erilaisia virkamiehiä, jotka asuivat East Endin ulkopuolella (tai joiden asuinpaikkaa ei raportissa mainita), mutta joiden työpaikka sijaitsi alueella ja heillä siten oli omakohtaisia kokemuksia maahanmuuton vaikutuksista.

juuri tälle alueelle¹⁴, on tutkimuksessa huomioitavilla haastatelluilla siten omakohtaisia kokemuksia juutalaisten maahanmuutosta, eikä tutkimuksessa tarvitse nojautua pelkkiin maahanmuuttoa koskeneisiin huhupuheisiin ja ”toisen käden tietoon”.¹⁵ Pääpaino kohdistetaan ”tavallisten” kansalaisten reaktioihin, joita aiempi tutkimus on usein tarkastellut vain pintapuolisesti. Tavallisilla kansalaisilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa eri yhteiskuntaluokista tulevia ihmisiä, jotka eivät haastattelutilanteessa olleet edustamassa esimerkiksi jotakin poliittista puoluetta tai järjestöä.¹⁶ Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät esimerkiksi tunnettujen yhteiskunta-aktiivien mielipiteet. Osalla haastatelluista on kuitenkin kytköksiä esimerkiksi paikallispolitiikkaan, jonkinlaiseen järjestötoimintaan tai hyväntekeväisyystoimintaan ja myös heidän näkemyksiään nostetaan tässä tutkimuksessa esille, jotta kuva maahanmuuttajiin kohdistetusta asennoitumisesta monipuolistuu. Rajauksen jälkeen analysoinnin kohteeksi kelpuutettiin yhteensä 75 itälontolaisen lausunnot.¹⁷

Juutalaiset ovat yksi eniten tutkituista vähemmistöryhmistä Britanniassa. Aiempi tutkimus on jo joissakin määrin puretunut maahanmuuttajajuutalaisten kohtaamaan vastustukseen Britanniassa, mutta se ei silti tee tästä tutkimuksesta turhaa. Maahanmuuttoa ja rasismia tutkinut Panikos Panayi toteaa juutalaisen maahanmuuton nostattamien asenteiden tutkimisen olevan edelleen tärkeää, sillä nämä väestössä heränneet reaktiot muodostavat osan Britannian historian uudelleentulkintaa, jonka avulla voidaan kyseenalaistaa Britannian perinteet liberaalina kansakuntana.¹⁸

---

¹⁴ Esim. Endelman 2002, 129.

¹⁵ East Endin alueen maantieteelliset rajat eivät ole selvät, vaan alueelle on historiassa määritelty useita eri rajoja. Erään määritelmän mukaan se käsittää alueen, joka rajoittuu idässä Lea-jokeen, lännessä Lontoon kaupungin muuriin, pohjoisessa Claptonin alueeseen ja etelässä Thames-jokeen. 1880-luvun tienoilla päteeneen määritelmän mukaisesti East Endin voi katsoa ensisijaisesti käsittäneen kaupunginmuurin itäisen portin välittämättömässä läheisyydessä olleet alueet, kuten Spitalfieldsin ja Whitechapelin, vaikkakin alue laajeni maantieteellisesti koko ajan. Gray 2010, 61–62.

¹⁶ Tutkimukseen on otettu mukaan ne itälontolaiset, joiden ensisijaiseksi asemaksi (Capacity in which witness appeared) ei todistajien listalla (List of witnesses, RC II, v–viii) esitetty minkään järjestön tai poliittisen puolueen jäsenyyttä. Jos haastatellun lausunnosta kuitenkin selviää, että hänellä on ollut esim. järjestökytköksiä, pyritään ne tuomaan tutkimuksessa esiin henkilön mielipiteitä esiteltäessä. Koska alkuperäislähteenä toimivassa raportissa selvitetään haastateltujen taustoja tarkasti, ovat henkilöiden kytkökset poliittiseen toimintaan melko helposti selvitettävissä.

¹⁷ Maahanmuutosta aiheutuneita sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia käsittelevässä tutkimuksessa olisi mahdollista hyödyntää lähteenä myös maahanmuutosta käytyjä parlamenttikeskusteluja. Koska tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin nostaa esiin aiemmassa tutkimuksessa vähemmälle huomiolle jääneiden tavallisten kansalaisten mielipiteitä, jätetään parlamenttikeskustelujen tarjoama näkökulma tässä tutkimuksessa hyödyntämättä.

¹⁸ Panayi 1994, 2.

Aiemmassa tutkimuksessa suhtautumista juutalaisiin on tarkasteltu lähinnä sanomalehdistön, poliittisesti aktiivisten britanniolaisten, ammattiliittojen sekä erilaisten järjestöjen edustajien näkökulmasta. Tavallisten ihmisten näkökulmaa on aiemmassa tutkimuksessa usein esitelty vain muutamien lyhyin viittauksin. Vaikka esimerkiksi juutalaisten ja muiden vähemmistöjen Britanniassa kohtaamaa vastustusta ja antisemitismia paljon tutkinut Colin Holmes on käyttänyt yhtenä lähteenään myös tämän tutkimuksen tutkimusaineistona toimivaa raporttia, on hänkin useimmiten analysoinut ainoastaan komission kuultavana olleiden yhteiskunta-aktiivien tai muiden eräänlaisessa yhteiskunnallisessa auktoriteettiasemassa olleiden, kuten erilaisten virkamiesten, lausuntoja.¹⁹ Siten tällä tutkimuksella on tarjota lisäarvoa aiheesta tehdylle tutkimukselle.

Juutalaisten sekä muiden vähemmistöjen asemaa Britanniassa tarkastelevien teosten lisäksi tässä tutkimuksessa hyödynnetään juutalaisten historiaa yleisluontoisemmin käsitteleviä teoksia. Tärkeitä niistä tämän tutkimuksen kannalta tekee nimenomaan niiden tarjoama tieto Itä-Euroopan juutalaisten lähtökohdista, taustoista sekä etnisistä erityispiirteistä. Tämänkaltaisen tutkimuksen käyttäminen yhdessä Britannian yhteiskunnallista, sosiaalista ja taloudellista kehitystä 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkuvuosina havainnollistavan tutkimuskirjallisuuden kanssa mahdollistaa juutalaisten Itä-Lontoossa kohtaaman asenneilmapiirin syvemmän analyysin. Huomioon voidaan ottaa itälontolaisten ja juutalaisten erilaisten yhteiskunnallisten taustojen sekä Britannian makrotason yhteiskunnallisen kehityksen vaikutus itälontolaisten juutalaisista muodostamiin mielikuviin.

Historiantutkimuksen kentälle sijoitettuna tutkimus on osa sosiaalishistoriallista tutkimusta, jossa yhteiskuntaa tutkitaan joko formaalina systeeminä, jossa yksilöiden rooli ei lainkaan näy tai, kuten tässä tutkimuksessa, olennaisena yhteiskunnallisten ilmiöiden kartoittamisessa pidetään juuri mikrotason suhteita. Tarkemmin määriteltynä tämä tutkimus on sosiaalisten ryhmien historian tutkimusta, jossa käsitellään eri yhteiskuntaryhmien rakenteen, aseman ja merkityksen lisäksi niiden keskinäisiä suhteita ja niissä kulloinkin tapahtuneita muutoksia.²⁰ Tutkimus kytkeytyy myös luonnollisesti aatehistoriaan, sillä se on myös antisemitismin tutkimusta. Kun unohdetaan

---

¹⁹ Holmes 1979; Holmes 1988.

²⁰ Haapala 1989, 18–19.

antisemitismin poliittiset muodot ja määritellään se laajemmin tiettyä, esimerkiksi etnisyyden perusteella valtaväestöstä erottuvaa ryhmää kohtaan omaksutuiksi arvostelmiksi ja asenteiksi, jotka ilmenevät erilaisina ennakkoluuloina,²¹ voidaan aineistosta esiin nousevien kommenttien katsoa kertovan myös antisemitismin ilmenemisestä 1900-luvun alun Itä-Lontoossa.

Historiantutkimuksen kohteeksi antisemitismi nousi jo 1800-luvun lopulla, mutta lisäksi antisemitismiä on tutkittu paljon sosiaalitieteissä, joiden parissa antisemitismitutkimus on alkanut ennen toista maailmansotaa.²² Koska tutkimus siten kytkeytyy aihepiiriltään läheisesti myös sosiaalitieteisiin, hyödynnetään tässä tutkimuksessa historiantutkimuksen mallien lisäksi laajemmin myös tämän tieteenalan tarjoamia selitysmalleja. Kun verrataan historiantutkimuksen selitysmalleja 2000-luvun maahanmuuttotutkimuksessa käytettyihin asenneilmaston selittämisen malleihin, voidaan huomata, että antisemitismiä on tutkimuksessa lähestytty hyvin samalla tavoin kuin nykypäivänä lähestytään yleisiä maahanmuuttoasenteita.²³ Tutkimusaineiston analysoinnissa käytetäänkin apuna sosiaalitieteiden esittämiä ajankohtaisia teorioita kantaväestön suhtautumisesta maahanmuuttajiin. Näin 1900-luvun alun itälontoolaisten juutalaisasenteiden tutkimukseen saadaan uudenlaista näkökulmaa, jota aiempi aiheesta tehty tutkimus ei tiettävästi juurikaan ole hyödyntänyt.

Maahanmuuttoasenteita käsittelevien teorioiden huomioon ottaminen tekee tästä tutkimuksesta myös erittäin ajankohtaisen, sillä tätä kautta laajennetaan viime vuosina sosiaalitieteissä vallinnutta maahanmuuttovastaisten asenteiden ja etnisten suhteiden tutkimusbuumia ottamalla käyttöön myös toisen tieteenalan, historiantutkimuksen, näkökulma.²⁴ Erityisen mielenkiintoisen tutkimusasetelmasta tekee, että tästä tutkimuksesta saatavia tuloksia voidaan niin haluttaessa verrata sosiaalitieteiden parissa tehtävään, maahanmuuttoa koskevaan asenteiden tutkimukseen, ja siten nykypäivän asenneilmapiiriä voidaan esimerkiksi verrata yli sata vuotta sitten vallalla olleisiin käsityksiin ja mielipiteisiin.

---

²¹ Antisemitismi voidaan myös määritellä jyrkemmin siten, että pelkät kielteiset asenteet eivät vielä ole luettavissa antisemitismiksi, vaan siihen vaaditaan toimintaa ja konkreettista juutalaisten eriarvoista kohtelua. Holmes 1978b, 134. Tässä tutkimuksessa antisemitismi määritellään kuitenkin laajemmin yllä kuvatulla tavalla.

²² Kuparinen 2008, 10.

²³ Vrt. esim. Kuparinen 2008, 10–11; Jaakkola 2005, 10–13.

²⁴ Schneider 2008, 53.

1.2. Tutkimusteoriat ja dispositio

Tässä tutkimuksessa asenneilmaston kartoittamisessa ja asenteiden selittämisessä käytetään apuna lähinnä sosiologian ja sosiaalipsykologian kentillä käytössä olevia maahanmuuttoasenteita selittäviä teorioita. Nämä tutkimuksen tueksi valikoidut teoriat selittävät maahanmuuttajiin kohdistettuja asenteita muun muassa sosioekonomisen kilpailuasetelman sekä ksenofobian perusteella²⁵. Sosioekonomiseen kilpailuasetelmaan pohjautuvan konfliktiteorian avulla on selitetty maahanmuuttajien kasvavan määrän vaikutusta kantaväestön maahanmuuttoasenteisiin jo 1950-luvulta alkaen ja selitysmalli on edelleen saanut tukea nykypäivän Euroopassa tehtyjen tutkimusten tuloksista.²⁶ Ksenofobia puolestaan liittyy laajemmin kulttuurisen uhan kokemiseen, jonka kautta kielteistä suhtautumista maahanmuuttajiin on myös selitetty.²⁷ Näitä 2000-luvun asenneilmaston selittämisessä päteviä teorioita voidaan hyödyntää aineiston purkamisessa tässäkin tutkimuksessa, sillä huolimatta tutkimuksen kohdistamisesta yli sadan vuoden takaiseen yhteiskuntaan, voidaan olettaa, että samankaltaiset kilpailun ja ennakkoluulojen ympärillä pyörivät teemat ovat olleet läsnä jollain tapaa myös 1900-luvun alkupuolen maahanmuuttokeskustelussa. Lisäksi sosiaalitieteiden teorioita hyödynnetään tässä tutkimuksessa, kun pohditaan valtaväestön käsityksiä Itä-Euroopan juutalaisten mahdollisuuksista assimiloitua brittiyhteiskuntaan.

Konfliktiteoreettisessa selitysmallissa olennaiseen osaan nousee valtaväestön kokema sosioekonominen uhka. Aiemmassa sosiologisessa tutkimuksessa on osoitettu, että jokaiselle yhteiskunnalliselle systeemille on ominaista kilpailu rajallisista resursseista. Resursseilla viitataan tässä teoriassa materiaalisiin resursseihin sekä yhtäläillä myös valtaan ja erilaisiin statusasetelmiin.²⁸ Peruslähtökohtana konfliktiteoriassa on ajatus siitä, että maahanmuuttajiin kohdistettu vastustus ja syrjintä lisääntyvät, kun enemmistö ja vähemmistö joutuvat toistensa kanssa tekemisiin tilanteessa, jossa vähemmistön suhteellinen koko kasvaa ja enemmistö ja vähemmistö ovat riippuvaisia samoista rajallisista resursseista.²⁹ Resursseista käydyn kilpailun oletetaan vaikuttavan

---

²⁵ Esim. Schneider 2008, 54; Jaakkola 2005, 12.

²⁶ Jaakkola 2005, 10; Jaakkola 2000, 29.

²⁷ De Master & Le Roy 2000, 425.

²⁸ Scheepers ym. 2000, 18.

²⁹ Jaakkola 2005, 10; Jaakkola 2000, 29.

enemmistön asenteisiin kahdella tavalla: toisaalta vihamielinen käyttäytyminen vähemmistöä kohtaan kasvaa ja toisaalta oman ryhmän suosiminen ja sen paremmuuden korostaminen lisääntyy.³⁰ Koska Itä-Euroopasta lähtöisin olleiden juutalaisten maahanmuuttajien määrän tiedetään Britanniassa kasvaneen voimakkaasti 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa³¹, on tämän tutkimuksen aineiston perusteella mahdollista selvittää, voidaanko tämän nykypäivänä ilmeisen hyvin paikkaansa pitävän teorian esittämien hypoteesien avulla selittää maahanmuuttoa ja maahanmuuttajiin kohdistettuja asenteita myös reilun sadan vuoden takaisessa brittityhteiskunnassa.

Kilpailuasetelmassa voidaan erottaa toisistaan todellinen kilpailu sekä yksilön henkilökohtaisesti kokema kilpailu, jotka molemmat ruokkivat kielteistä asennoitumista lukumääräisesti kasvavaa vähemmistöryhmää kohtaan. Todellinen kilpailu, eli muutokset sosioekonomisissa olosuhteissa yhteiskunnan makrotasolla, kuten muutokset harvojen resurssien saatavuudessa tai niitä säätelevissä markkinamekanismeissa, vaikuttavat osaltaan myös mikrotason suhteisiin, eli eri yhteiskunnallisten ryhmien ja niitä edustavien yksilöiden väliseen käyttäytymiseen. Yksilöiden henkilökohtaisesti kokema kilpailu on myös omiaan ruokkimaan kielteistä suhtautumista kilpailevaa ryhmää kohtaan. Yksilötasolla kielteinen asennoituminen nousee helpoiten pintaan sellaisten enemmistön edustajien keskuudessa, jotka ovat samassa yhteiskunnallisessa asemassa vähemmistön kanssa eli esimerkiksi työskentelevät samoilla aloilla.³² Tämän tutkimuksen aineiston perusteella on mahdollista tutkia nimenomaan yksilöiden henkilökohtaisesti havaitsemaa kilpailua, jonka ilmenemistä toki peilataan tutkimuskirjallisuudesta saatavan tiedon kautta Britannian yhteiskunnan makrotasolla tapahtuneisiin muutoksiin.

Konfliktiteorian kautta selittyvästä asennoitumisesta saadaan mitä luultavimmin viitteitä myös 1900-luvun alun Itä-Lontoota käsittelevässä tutkimuksessa, sillä jo todetun juutalaisvähemmistön suhteellisen koon kasvun lisäksi oli Britanniassa yhteiskunnan makrotasolla alkamassa muutosprosessi, joka vahvisti koettua kilpailua taloudellisista resursseista.³³ Konfliktiteorian valossa voidaan ennakoida tutkimusaineistosta nousevan

---

³⁰ Sheepers ym. 2000, 18.

³¹ Esim. Pollins 1982, 130.

³² Scheepers ym. 2000, 18.

³³ Vuodesta 1873 Britanniassa alkoi pitkän taloudellisen menestyskauden katkaissut taloudellinen laskusuhdanne, joka kesti jopa yli 20 vuotta. Hopkins 2000, 57–58.

vahvojakin maahanmuuttovastaisia argumentteja, kun pidetään mielessä, että yhteiskunnan makrotason muutokset usein heijastuvat myös yksilö- ja ryhmätason asenteisiin. Konfliktiteorian paikkansapitävyyttä 1900-luvun alun itälontolaisten asenneilmapiirin selittäjänä käsitellään tämän tutkimuksen luvuissa 3, 4 ja 5, joissa itälontolaisten suhtautumista Itä-Euroopan juutalaisiin maahanmuuttajiin tarkastellaan työmarkkinoille kohdistuneen kilpailun lisäksi elintilasta käydyn kilpailun, eli asuntokilpailun, ja erilaisten etuuksien menettämisen näkökulmista.

Kaikki maahanmuuttajia kohtaan suunnattu vastustus ei kuitenkaan selity lähtökohtaisesti kilpailun kokemisella, vaan asennoitumisesta osa on selitettävissä muukalaispelon, ksenofobian, kautta. Ksenofobiaksi mielletään erilaiset etniset ennakkoluulot sekä pelko ja torjunta aiemmasta poikkeavaa ja vierasta kohtaan.³⁴ Tällaisen vierasta kohtaan ilmaistun epäluottamuksen ja vihan katsotaan liittyvän laajempaan kulttuurisen uhan kokemiseen: Toinen ryhmä nähdään vieraan kulttuurin edustajaksi ja siten sen koetaan uhkaavan oman kansan kulttuurista yhtenäisyyttä.³⁵

Vaikkei ksenofobian esiintyminen edellytä kilpailun kokemista, on sosiaalipsykologisessa tutkimuksessa kuitenkin saatu viitteitä siitä, että sosioekonomisen uhan kokeminen ruokkii myös osaltaan ksenofobisten argumenttien lisääntymistä. Sosioekonomisen uhan kokeminen nimittäin lisää yhteiskunnallisille ryhmille luonnostaan kuuluvaa taipumusta nähdä oma ryhmänsä muita ryhmiä paremmaksi. Omaan ryhmään liitetään tiiviisti tiettyjä piirteitä ja ominaisuuksia, kuten kulttuurisia erityispiirteitä ja arvoja, joiden kautta muut ryhmät erotetaan omasta. Kun ryhmien intressit menevät ristiin toistensa kanssa esimerkiksi koetun resursseista käytävän kilpailun tiivistyessä, on ulkopuoliseksi koetun ryhmän negatiivisen arvottamisen todettu lisääntyvän. Siten ksenofobiaa ja kulttuurisen uhan kokemista ei voida tässäkään tutkimuksessa täysin erottaa konfliktiteoreettisesta selitysmallista, vaan pikemminkin kulttuurisen uhan kokemisen voidaan katsoa täydentävän konfliktiteoreettista selitysmallia.³⁶

---

³⁴ Jaakkola 2005, 12.

³⁵ De Master & Le Roy 2000, 425.

³⁶ Scheepers ym. 2000, 18; Schneider 2008, 54.

Voidaan perustellusti olettaa, että ksenofobiset argumentit muodostavat suuren osan itälontolaisten juutalaisia käsittelevistä kommenteista, sillä juutalaiset ovat aina edustaneet vierasta, muusta yhteiskunnasta erottautuvaa ja omia uskonnollisia lakejaan noudattavaa ryhmää, jonka kautta historian kohtaamaa vastustusta on usein selitetty heidän asemallaan vähemmistönä muiden kansojen keskellä.³⁷ Juutalaisia onkin usein perustellusti pidetty yleisen muukalaisvastaisuuden perusuhreina.³⁸

Tässä tutkimuksessa juutalaisten itälontolaisten keskuudessa aikaan saamaa kulttuurisen uhan kokemusta käsitellään luvuissa 6, 7 ja 8. Luvuissa keskitytään siihen, millaisia ominaisuuksia ja tapoja itälontolaiset katsoivat juutalaisilla maahanmuuttajilla olevan sekä tutkitaan näihin maahanmuuttajiin kohdistettuja käsityksiä ja stereotyyppioita ja näiden maahanmuuttajien oletettujen piirteiden itälontolaisille muodostamaa uhkaa. Aiemman juutalaisia käsittelevän historiantutkimuksen valossa³⁹ ei liene epäilystäkään, etteikö myös 1900-luvun alun Lontoossa olisi juutalaisiin kohdistettu sekä ulkoiseen olemukseen että käyttäytymiseen liittyneitä vahvoja oletuksia.

Luvussa 9 sosioekonomisen ja kulttuurisen uhan kokeminen liitetään pohdintoihin siitä, millaisena itälontolaiset näkivät maahan muuttaneen juutalaisväestön mahdollisuudet assimiloitua brittiyhteiskuntaan ja millaisia seurauksia mahdollisesta assimiloitumisesta tai sen puutteesta katsottiin aiheutuvan. Assimilaatio rinnastetaan usein akkulturaation kanssa ja termejä käytetään samassa merkityksessä. Laveasti määriteltynä molemmilla viitataan niihin muutoksiin, joita etniseltä taustaltaan erilaisten ryhmien kohtaaminen ja keskinäiset kontaktit saavat aikaan osapuolten kulttuureissa. Käsitteillä tarkoitetaan nimenomaan kulttuuristen perinteiden ja piirteiden, kuten arvojen, asenteiden ja näkemyksien, sekoittumista. Ilmiöt tulee erottaa amalgamaatiosta, jolla tarkoitetaan etnisten ryhmien sekoittumista biologisesti toisiinsa ryhmien välillä solmittujen avioliittojen myötä.⁴⁰

Akkulturaation alkuperäinen määritelmä on peräisin 1930-luvulta, jolloin sen määriteltiin viittaavan niihin ilmiöihin ja muutoksiin, joita jommankumman ryhmän

---

³⁷ Esim. Harviainen 1998, 207–209.

³⁸ Harviainen 1998, 207.

³⁹ esim. Kuparinen, 2008.

⁴⁰ Gordon 1964, 61–64.

kulttuurissa tapahtuu, kun erilaisista kulttuureista lähtöisin olevien ryhmien tai yksilöiden välille muodostuu jatkuvia suoria kontakteja. Assimilaation varhaisessa määritelmässä puolestaan todetaan assimilaation olevan eräänlainen yhteensulautumisprosessi, jossa yksilöt ja ryhmät oppivat toistensa näkemyksistä sekä asenteista ja jakamalla kokemuksensa ja historiansa yhdistyvät ja muodostavat yhteisen kulttuurin.⁴¹

1940-luvulla assimilaation määritelmää täydennettiin ja muokattiin suuntaan, jossa muutoksen oletettiin tapahtuvan ainoastaan etnisen vähemmistön kulttuurissa. Määritelmän mukaan oli lähes välttämätöntä, että vähemmistö mukautuu enemmistön tapoihin ja vähemmistön kulttuuri muuttuu enemmän valtakulttuurin kaltaiseksi. Tätä uudemmissa määritelmässä on kuitenkin jälleen palattu käsitykseen, ettei kyseessä ole yksisuuntainen prosessi, jossa vähemmistö omaksuu automaattisesti enemmistön kulttuurin ja sulautuu osaksi valtaväestöä, vaan kyseessä on kaksisuuntainen prosessi, jossa uusia vaikutteita saavat molemmat osapuolet.⁴²

---

⁴¹ Gordon 1964, 61–62.

⁴² Gordon 1964, 64–65.

2. Juutalaisten muutto Itä-Euroopasta länteen

2.1. Itä-Euroopan juutalaisten muuttoliikkeen taustatekijät

1800-luvun puolivälin jälkeen Eurooppaa ravisutteli teollistumisen ja sitä seuranneen modernisoitumisen aikaansaama ihmismassojen idästä länteen suuntautunut liikehdintä.⁴³ Osana tätä massamuuttoa noin kolme miljoonaa Itä-Euroopan juutalaista muutti pois kotimaistaan. Kolmena vuosikymmenenä ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä muun muassa noin kaksi miljoonaa Venäjän juutalaista, eli 1/3 maan juutalaisväestöstä, lähti Venäjältä.⁴⁴ Tavoitteena heillä, kuten useilla muillakin siirtolaisilla oli matkustaa Amerikkaan, mutta osa asettui myös läntiseen Eurooppaan.⁴⁵ Myös Britanniassa, jossa ei ollut lainkaan maahanmuuttoa rajoittavaa lainsäädäntöä ennen vuotta 1905, juutalaisten määrä kasvoi nopeasti 1880-luvulta alkaen lähinnä nimenomaan Venäjän juutalaisten siirtolaisuuden vuoksi. Vuonna 1880 Britanniassa asui noin 60 000 juutalaista, mutta muuttoaallon seurauksena määrä oli kasvanut vuoteen 1914 mennessä jo 300 000:een.⁴⁶

Juutalaisia saapui Britanniaan pääosin Venäjälle Puolan jaoissa siirtyneiltä alueilta, mutta osa oli lähtöisin myös Itävalta-Unkarista sekä Romaniasta.⁴⁷ Muuttoaallon taustalla oli toisaalta juutalaisten taloudellisen tilanteen ja toimeentulon mahdollisuuksien heikkeneminen Itä-Euroopassa⁴⁸ ja toisaalta juutalaisten alhainen yhteiskunnallinen arvostus. Esimerkiksi tsaarin Venäjällä juutalaisia pidettiin alempiarvoisina kuin Venäjän kansalaisia⁴⁹ ja lainsäädännöllä juutalaisten elämään asetettiin erilaisia rajoituksia. Lain perusteella muun muassa rajoitettiin juutalaisten asumisoikeutta siten, että heidän tuli asettua asumaan maan länsiosiin, Mustaltamereltä

---

⁴³ Kushner 2009, 178.

⁴⁴ Pollins 1982, 131; 134.

⁴⁵ Pollins 1985, 9.

⁴⁶ Pollins 1982, 130. Esim. Kuparinen esittää tästä poikkeavia lukuja, ks. Kuparinen 2008, 184. Juutalaisten tarkasta määrästä Britanniassa massamuuton aikakaudella on vaikea tehdä tarkkoja päätelmiä, sillä tilastoja saapuneista ulkomaalaisista alettiin kerätä vasta vuonna 1890. Tämänkään jälkeen kerätyt tilastot eivät anna luotettavaa kuvaa maahan pysyvästi jääneiden juutalaisten määrästä, sillä tilastoihin laskettiin myös Britanniasta matkaansa muihin maihin, pääosin Amerikkaan, jatkaneet juutalaiset. Endelman 2002, 127–128.

⁴⁷ Pollins 1982, 130.

⁴⁸ Esim. Karady 2004, 16.

⁴⁹ Gartner 2001, 239.

Itämerelle ulottuvalle ”Pale of Settlementin” alueelle.⁵⁰ Asumisoikeuden rajoittaminen oli juutalaisten kannalta erittäin vahingollista, sillä Pale of Settlementin talous ei kasvanut tarpeeksi nopeasti, jotta se olisi kyennyt tarjoamaan 1800-luvun aikana lukumääräisesti nopeasti kasvaneelle juutalaisväestölle mahdollisuuden riittävän toimeentulon hankkimiseen. Juutalaista työvoimaa alkoi siksi siirtyä kohti kehittyneempää Länsi-Eurooppaa.⁵¹

1870-luvulla, samanaikaisesti Pale of Settlementin olojen kurjistumisen kanssa, sekä valtion juutalaisia kohtaan suuntaama politiikka että yleinen juutalaisvastaisuus alkoivat entisestään kiristyä, kun Venäjän ja Turkin välinen sota nostatti epäilyksiä juutalaisten lojaliteetista Venäjää kohtaan.⁵² 1880-luvun aikana Venäjän juutalaispolitiikassa tapahtui äkillinen jyrkkeneminen, kun vuonna 1881 valtaan astui uudistuksia ja valtion modernisoimista vastustanut Aleksanteri III. Heti hänen hallintokautensa alussa juutalaisten syrjiminä ja vainoaminen Venäjällä kiihtyi entisestään, mikä kasvatti juutalaisten länttä kohti suuntaamaa muuttovirtaa. Selvimmin juutalaisten vainoaminen tuli esille ankarissa pogromeissa, joissa vuosien 1881–1883 välillä tapettiin vähintään 40 juutalaista ja satoja loukkaantui tai raiskattiin. Lisäksi 20 000 juutalaisten kotia tuhottiin.⁵³

Romaniassa juutalaisten tilanne oli hyvin samankaltainen kuin Venäjällä. Vielä 1860-luvulla maassa pohdittiin kansalaisoikeuksien myöntämistä maan kaikille asukkaille juutalaiset mukaan lukien, mutta tällaiset uudistusehdotukset aiheuttivat valtavan vastareaktion vastakkaista politiikkaa ajaneiden parissa. Vastustus synnytti ajoittain juutalaisvastaisia mellakoita, ja 1860-luvun loppupuolella myös Romanian virallinen juutalaispolitiikka jyrkkeni merkittävästi, kun hallitus hyväksyi juutalaisvastaiset lakiuudistukset. Juutalaiset ajettiin pois maaseudulta, heitä syytettiin tautiepidemioiden levittämisestä ja heihin myös kohdistettiin väkivallantekoja. Tilanne muuttui lopulta niin hälyttäväksi, että useiden muiden Euroopan maiden juutalaisyhteisöt sekä lopulta myös monet valtiot katsoivat aiheelliseksi puuttua asiaan. Ulkovaltojen puuttuminen ei kuitenkaan toiveiden vastaisesti tuonut ratkaisua Romanian juutalaiskysymykseen, vaan päinvastoin niiden sekaantuminen asiaan johti usein juutalaisia vastaan kohdistettujen

---

⁵⁰ Esim. Karady 2004, 16; Holmes 1988, 27.

⁵¹ Holmes 1988, 27.

⁵² Ettinger 1969, 822.

⁵³ Gartner 2001, 238–239.

väkivaltaisuuksien lisääntymiseen entisestään. Lisäksi tilanteen laajeneminen maan sisäisestä kysymyksestä kansainväliseksi ongelmaksi pitkitti ratkaisun löytämistä entisestään. Sen lisäksi, että juutalaiskysymykseen täytyi löytää Romaniassa eri osapuolia tyydyttävä ratkaisu, oli myös asiaan puuttuneiden ulkovaltojen näkemykset otettava huomioon. Romanian juutalaiskysymys pysyikin ajankohtaisena myös ulkomailla aina 1900-luvun alkupuolelle saakka.⁵⁴

2.2. Britannia – suvaitsevaisuuden kehto?

Juutalaiset eivät läntisessä Euroopassa suinkaan olleet tuntematon väestöryhmä ennen 1800-luvun lopulla alkanutta massamuuttoa ja Britanniaankin heitä oli saapunut aina keskiajalta lähtien.⁵⁵ 1700-luvulla Länsi-Eurooppaan oli alkanut saapua juutalaisia myös Itä-Euroopasta, lähinnä Puolasta.⁵⁶ Juutalaisvastaisuus oli monissa Euroopan maissa ajoittain nostanut päätään ja juutalaisten elämää rajoitettiin monin laein ja säädöksin⁵⁷, mutta liberalismiin ja Ranskan vallankumouksen hengessä 1800-luvun kuluessa Länsi-Euroopassa poistettiin suuri osa juutalaisia koskeneista lainsäädännöllisistä rajoituksista. Tämä juutalaisten emansipaatio tarkoitti, että he saattoivat asettua asumaan muuallekin kuin heille aiemmin asuinpaikaksi osoitettuihin ghettoihin ja lailliset rajoitukset heidän ammatinharjoittamisensa sekä kaupankäyntiin osallistumisensa tieltä poistettiin.⁵⁸

Vastoin juutalaisten toiveita emansipaatio ei kuitenkaan johtanut juutalaisvastaisuuden vähenemiseen. Vaikka yksityisille juutalaisille tarjoutui 1800-luvulla mahdollisuus tuoda eri aloilla kykynsä esiin paremmin kuin koskaan aiemmin, kohtasivat juutalaiset kasvavissa määrin vastustusta.⁵⁹ Huolimatta juutalaisten tasa-arvoistamisesta lain edessä ja siitä, että juutalaiset alkoivat monesti menestyä liike-elämässä ja heidän

---

⁵⁴ Matikainen 2006, 32–33. Ettinger 1969, 822–833.

⁵⁵ Holmes 1979, 3.

⁵⁶ Endelman 2002, 128.

⁵⁷ Esim. Kuparinen 2008, 57–115.

⁵⁸ Perry & Schweitzer 2002, 5; Holmes 1991, 20.

⁵⁹ Illmann 1998, 33–37.

vaikutuksensa monien valtioiden kulttuurielämään oli merkittävää, ei juutalaisia kohtaan suunnattu vastustus hävinnyt. Monen vuosisadan takaiset juutalaisiin kohdistetut stereotyyppit olivat edelleen tuoreessa muistissa.⁶⁰

Juutalaisvastustuksen lisääntyminen oli kytköksissä Euroopan poliittisen elämän kovenemiseen 1870-luvulta alkaen. Poliittinen liberalismi jäi jyrkän nationalismiin, aggressiivisen imperialismiin sekä sosiaalidarwinistisen materialismin jalkoihin. Nämä ideologiat loivat aiemmasta poikkeavan pohjan juutalaisvihalle, jonka uudenlainen muoto, antisemitismi, levisi jollakin tapaa jokaiseen Länsi-Euroopan maahan.

Vastustus johti usein siihen, että emansipaation mahdollistamiseksi monet juutalaiset luopuivat juutalaisesta identiteetistään. Juutalaisuuden sisällä syntyi useita uudistusliikkeitä ja monet kääntyivät jopa vallitsevaan kristinuskon muotoon saavuttaakseen muiden hyväksynnän.⁶¹ Oman uskonnon hylkääminen ei kuitenkaan tuonut helpotusta juutalaisten asemaan, sillä moderni antisemitismi poikkesi aiemmasta, talouteen ja uskontoon kytkeytyneestä juutalaisvastustuksesta olennaisesti. Juutalaisten alemmuuteen ja pahuuteen haettiin uudella tapaa perusteita juutalaisesta rodusta. Uskonnollinen kääntyminen tai valtaväestöön assimiloituminen ei auttanut tilanteessa, jossa ominaisuuksien ja luonteenpiirteiden katsottiin määräytyvän perimän perusteella. Juutalaisten katsottiin yleisesti olevan vastuussa kaikesta, mikä maailmassa oli väärin tai viialla, ja modernin antisemitismin nousun kanssa samaan aikaan osunut taloudellinen taantuma tietysti ruokki juutalaisia kohtaan osoitettuja syytöksiä entisestään: Olivathan he menestyksekkäästi osallistuneet talouselämään monissa Euroopan maissa.⁶² Äärimmillään kanssakäymisen alempina pidettyjen rotujen kanssa uskottiin voivan johtaa degeneraatioon, minkä vuoksi juutalaiset oli eristettävä muusta yhteiskunnasta tai muilla tavoin eliminoitava.⁶³

Monesta muusta Länsi-Euroopan valtiosta poiketen Britanniassa moderni antisemitismi ei kuitenkaan juuri saanut jalansijaa. Tästä piti huolen vahva liberaali ja demokraattinen vastapuoli, jollaisen puuttuminen esimerkiksi Saksassa antoi tilaa antisemitismin

---

⁶⁰ Perry & Schweitzer 2002, 5.

⁶¹ Illmann 1998, 33–35.

⁶² Gartner 2001, 213–215.

⁶³ Illmann 1998, 33.

kehittymiselle.⁶⁴ Antisemitismi ei Britanniassa esimerkiksi monesta muusta maasta poiketen saanut lainkaan poliittisia muotoja 1800-luvun aikana eikä maahan syntynyt tuolloin yhtään antisemiittistä puoluetta.⁶⁵ Vaikka Britanniassakin erilaiset kriisitilanteet nostivat ajoittain esiin käsityksiä Englannin juutalaisesta ylimystöstä maanpettureina, jotka ajoivat vain juutalaisten etua, ei Englannin juutalaisten kuitenkaan katsottu olevan laajemmin vastuussa esimerkiksi talouden tilassa tapahtuvista muutoksista. Juutalaisten yksityinen pankkitoiminta aiheutti kyllä pelkoa ja vastenmielisyyttä, mutta toisaalta sen katsottiin olevan ehdoton edellytys Britannian johtavalle roolille maailmantaloudessa.⁶⁶

Siten moniin muihin Euroopan maihin verrattuna Britanniassa juutalaisväestön sulautuminen muuhun yhteiskuntaan tapahtui kivuttomasti ja nopeasti.⁶⁷ Suuri osa näistä Englannin juutalaisista oli melko pitkälle brittiyhteiskuntaan assimiloituneita, osittain omista uskonnollisista tavoistaan ja käytänteistään luopuneita Iberian niemimaalta tulleita sefardijuutalaisia⁶⁸. Englannin juutalaiset saavuttivat Britanniassa merkittävän, melko hyvin menestyvän vähemmistön aseman. Vuosisadan lopulla Britanniassa jopa parlamentissa oli juutalaisedustajia.⁶⁹

Ei ihme, että Euroopan valtioista juuri Britannia näyttäytyikin länttä kohti pyrkivien Itä-Euroopan juutalaisten silmissä varsin houkuttelevana asuinpaikkana. Moniin Euroopan epäsuvaitsevaisiin ja epävakaisiin hallintojärjestelmiin verrattuna Britanniaa pidettiin juutalaisten keskuudessa vapauden ja suvaitsevaisuuden ilmentymänä. Britannian liberaali politiikka ulottui myös maahanmuuttoon: vuoteen 1905 saakka maahanmuutto oli täysin rajoittamatonta ja kuka tahansa saattoi vapaasti asettua asumaan maahan. Myös Englannin juutalaisten perustamat köyhien juutalaisten avustusjärjestöt saattoivat osaltaan toimia houkuttimena Itä-Euroopan juutalaisten maahanmuutossa.⁷⁰

Lisäksi Britannia teollisesti varhain kehittyneenä valtiona houkutteli juutalaisia mahdollisen työnsaannin vuoksi. Kuten muissakin Euroopan maissa myös Britanniassa pääkaupungista tuli merkittävin juutalaisten asutuskeskus, jonne juutalaiset suuntasivat

---

⁶⁴ Gartner 2001, 238.

⁶⁵ Kuparinen 2008, 184–186.

⁶⁶ Gartner 2001, 236–237.

⁶⁷ Sachar 2005, 241; 216.

⁶⁸ Holmes 1988, 26; Panayi 1994, 85.

⁶⁹ Holmes 1991, 20.

⁷⁰ Panayi 1994, 36–44.

lähinnä taloudellisten mahdollisuuksien perässä. Itä-Euroopan muuttoaallon myötä juutalaisten määrä Lontoossa nousikin vuosien 1880 ja 1914 välisenä aikana 40 000:sta 200 000:een.⁷¹

Modernin antisemitismin heikkoudesta ja poliittisen vastustuksen puutteesta huolimatta ei voida väittää, etteivätkö juutalaiset Britanniassa edelleen kohdanneet myös vastustusta. Vaikka juutalaisten emansipaatio Britanniassa oli sujunut kivuttomammin kuin monissa muissa valtioissa, oli emansipaatio sielläkin toteutunut vasta pitkittyneen debatin jälkeen. Tämän vuoksi juutalaiset näyttäytyivät edelleen Britanniassa vaikeana tapauksena, erilaisena vähemmistöryhmänä.⁷² 1870-luvulta alkaen myös Britanniassa tapahtui muutos yleisessä asenneilmapiirissä, ja vaikei maassa ilmennytkään samankaltaista juutalaisvihaa kuin esimerkiksi Saksassa, Itävallassa ja Ranskassa, alettiin sielläkin 1800-luvun loppuun mennessä puhua erillisestä, huomiota vaativasta ”juutalaiskysymyksestä”. Suhtautuminen juutalaisiin kiristyi entisestään 1899–1902 käydyn Buurisodan aikana, jolloin Britanniassa heräsi epäilyjä Englannin juutalaisten isänmaallisuudesta ja lojaaliudesta Britanniaa kohtaan.⁷³ Siten, emansipaatiosta huolimatta, useiden vuosisatojen aikana luodut juutalaisstereotyytit eivät noin vain täysin kadonneet. Myös muutto Itä-Euroopasta vaikutti voimakkaasti niiden uudelleen esiin nousemiseen.⁷⁴

Vielä aiemmin 1800-luvulla maahan saapuneiden Saksan ja Hollannin juutalaisten sulautuminen paikallisväestöön oli tapahtunut melko mutkattomasti, mutta 1800-luvun loppupuolella maahan saapuneet Itä-Euroopan juutalaiset kohtasivat vastustusta paikallisten taholta, sillä he erosivat maahan aiemmin asettuneista juutalaisista erityisesti uskontonsa perusteella.⁷⁵ Britannialaiseen yhteiskuntaan suhteellisen hyvin assimiloituneista ja maallistumiskehityksen myötä monista uskonnollisista perinteistään luopuneista Englannin juutalaisista poiketen he olivat uskonnon opeista tiukasti kiinni pitäviä askenasijuutalaisia⁷⁶ ja usein myös erittäin köyhiä. Heidän ammattinsa, vanhanmalliset uskonnolliset tapansa ja vierasmaalaisuutensa aiheuttivat rajun muutoksen Britannian tuolloisen juutalaisuuden luonteessa. Itä-Euroopan juutalaisten

---

⁷¹ Gartner 2001, 216.

⁷² Holmes 1979, 9.

⁷³ Endelman 2002, 153.

⁷⁴ Holmes 1991, 20.

⁷⁵ Gray 2010, 69.

⁷⁶ Holmes 1979, 3; Pollins 1982, 135; Endelman 2002, 168.

poikkeavuus päästi vuosisatoja vanhat juutalaisstereotyyppit jälleen valloilleen ja nostatti muukalaisvihaa niin uusia kuin jo maassa olleita juutalaisiakin kohtaan. Myös maassa jo pitkään vaikuttaneet Englannin juutalaiset suhtautuivat epäilevästi omasta juutalaisuuden mallistaan poikkeavasti käyttäytyviin tulijoihin.⁷⁷

Juutalaisia tulokkaita kohtaan noussut vastustus ei kuitenkaan kehittynyt tyhjässä tilassa, vaan massamuuton aikakaudella Britanniassa alettiin kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin ongelmiin laajemmin. Britanniassa oli herännyt ajatuksia siitä, että maa oli jo kenties saavuttanut teollisen kehityksensä huipentuman ja kasvavan ulkomaalaisen kilpailun pelossa ulkomaista työvoimaa ja tavaroita kohtaan omaksuttiin protektionistisia mielipiteitä. Aiemmin ihanteellisena pidettyjä liberaaleja arvoja kohtaan alettiin kohdistaa epäilyksiä, kun säätelemättömän kapitalistisen kehityksen yhteiskunnalliset haitat alkoivat entistä enemmän nousta esiin. Vahva usko kehitykseen vaihtui pelkoon taloudellisesta, kulttuurisesta ja rodullisesta kansallisesta rappiosta. Juutalaisten massamuuton aikaan alettiin kantaa huolta myös kaupunkien huononevista elinolosuhteista ja ammattitaidottoman työvoiman asemasta työmarkkinoilla. Myös Itä-Euroopasta saapuneisiin juutalaisiin alettiin kohdistaa kasvavissa määrin huomiota, sillä heidät oli usein helppo nähdä osaksi näitä pahenevia ongelmia.⁷⁸

Huomion keskittymistä juutalaisiin ruokki entisestään juutalaisten muuton keskittyminen juuri niille Itä-Lontoon alueille, jotka jo perinteisesti olivat olleet huonommin toimeen tulevan väestön aluetta, ja jonne maahanmuuttajaryhmät olivat pitkään hakeutuneet.⁷⁹ 1800–1900 -lukujen taitteessa peräti 120 000 Lontoon 144 000 juutalaisesta asui Itä-Lontoon alueella.⁸⁰ Suuri Itä-Euroopan juutalaisten keskittymä syntyi esimerkiksi Stepneyn kaupunginosaan, jonka asukkaista massamuuton aikakaudella yli 14 % oli juutalaisia maahanmuuttajia. Joillain alueilla Stepneyn sisällä,

---

⁷⁷ Esim. Endelman 2002, 127; Haumann 2002, 175.

⁷⁸ Holmes 1988, 69; Endelman 2002, 161.

⁷⁹ Holmes 1979, 34; Holmes 1978a, 17. Itä-Euroopan juutalaisten lisäksi Itä-Lontooseen oli asettunut useita muitakin etnisiä ryhmiä, kuten 1500-luvun loppupuolella Ranskan uskonsotia paenneita hugenotteja, 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa Saksasta ja Hollannista tulleita juutalaisia sekä pitkin 1800-lukua alueelle saapuneita irlantilaisia. Näihin ryhmiin ei kuitenkaan kiinnitetty yhtä paljoa huomiota kuin Itä-Euroopan juutalaisiin, sillä niiden sulautuminen paikalliseen väestöön oli sujunut melko kivuttomasti. Vaikka irlantilaisten lukumäärä Itä-Lontoossa oli jopa suurempi kuin Itä-Euroopasta tulleiden juutalaisten, ei heitä muiden etnisten ryhmien tavoin pidetty ulkomaalaisina maahanmuuttajina, eivätkä he siten erottuneet erilliseksi ryhmäkseen samalla tavoin kuin Itä-Euroopan juutalaiset. Gray 2010, 64–75.

⁸⁰ Cohen 2002, 737.

kuten Whitechapelissa, oli vielä tätäkin suurempia juutalaiskeskittyymiä.⁸¹ Näiden Itä-Lontoon alueiden ja niiden alempiin yhteiskuntaluokkiin lukeutuvan asukaskannan haitallinen vaikutus yhteiskunnalliseen kehitykseen oli jo paria vuosikymmentä ennen juutalaisten muuttoaaltoa herättänyt brittiyläluokan huolen, jota köyhän juutalaisryhmän ilmaantuminen alueelle syvensi entisestään.⁸²

Monissa piireissä alettiinkin 1800-luvun lopulla vakavasti pohtia yhteiskunnalle koituvia seurauksia, mikäli maahan tulijoiden sosiaalisen kontrollin tarvetta ei myönnettäisi.⁸³ Myös politiikassa ja hallinnossa alettiin 1880-luvun puolivälistä alkaen kiinnittää huomiota maahanmuutosta oletetusti aiheutuneisiin haittoihin, ja 1895 konservatiivipuolueen ohjelmassa esitettiin tavoitteeksi siirtolaisuuden rajoittaminen. Kesti kuitenkin vielä kymmenen vuotta ennen kuin ensimmäinen maahanmuuttoa rajoittanut laki saatiin Britanniassa synnytettyä. Tutkimusaineistona toimivan raportin antamalla informaatiolla oli suuri merkitys lain läpiviemisessä.⁸⁴

Vuonna 1905 voimaan tullut ”Aliens Act” muotoiltiin pitkälti maahanmuuttoasenteiden selvittämisestä vastanneen komission laatiman lausunnon pohjalta. Komissio korosti, että suurin osa sen haastattelemista kansalaisista halusi estää ei-toivottujen maahanmuuttajien pääsyn Britanniaan, mikä otettiin huomioon maahantulorajoituksia säädettäessä. Ei-toivottuina maahanmuuttajina pidettiin mielisairaita, rikollisia, vakavasti sairaita sekä sellaisia maahanmuuttajia, joiden ei katsottu kykenevän elättämään itseään. Uuden lain turvin maahanmuuttoviranomaiset saattoivat estää näihin ryhmiin kuuluvaksi katsomiensa maahanmuuttajien pääsyn Britanniaan. Maahantulorajoitukset eivät kuitenkaan koskeneet pakolaisia, jotka olivat paenneet kotimaistaan välttääkseen heihin uskonnollisin tai poliittisin perustein kohdistetun syrjinnän ja vainoamisen.⁸⁵

---

⁸¹ Holmes 1979, 6. Suur-Lontoon alue ja kaupunginosat 1800-luvun lopulla; kartta: British History Online, ”City of London, Ordnance Survey 1:2,500 – Epoch1”; <http://www.british-history.ac.uk/map.aspx?compid=55199>, viitattu 01.08.2011. Kartta juutalaisväestön levittäytymisestä ja tiheydestä Itä-Lontoossa vuonna 1899: <http://www.movinghere.org.uk/search/catalogue.asp?sequence=5&resourcetypeID=2&recordID=56004>, viitattu 30.07.2011.

⁸² Endelman 2002, 156.

⁸³ Sachar 2005, 217.

⁸⁴ Pollins 1982, 140.

⁸⁵ Matikainen 2006, 97–98.

Tosiasiassa maahanmuuttoa rajoittanut laki jäi kuitenkin laimeaksi kontrollikeinoksi. Lakia ei muotoiltu sellaiseksi, että se todellisuudessa olisi juurikaan rajoittanut maahanmuuttoa. Maahantulorajoitukset ja tiukentunut kontrolli koskivat lopulta vain niitä siirtolaislaivoja, joissa oli yli 20 matkustajaa. Näiden laivojen tuli lain mukaan saapua määrättyihin maahantulosatamiin. Maahanmuuttajat saattoivat myös viedä asiansa anomuslautakunnan käsiteltäväksi, jos heidän maahanpääsyään vastustettiin. Lisäksi maahanmuuttoa rajoittavan lain voimaantulo koettiin yleisesti siinä määrin huojentavaksi, että niin hallituksen jäsenet kuin tavalliset kansalaisetkin lakkasivat kantamasta huolta laajamittaisen maahanmuuton muodostamasta uhasta. Varsinkaan lain voimaantulon jälkeisinä vuosina vallassa ollut liberaalihallitus ei tulkinnut lakia kovin tiukasti ja ohjeisti maahanmuuttolautakuntia tulkitsemaan lakipykälää maahanmuuttajille suotuisalla tavalla. Tämä johti maasta käännytettyjen määrän pysymiseen alhaisena. Esimerkiksi vuonna 1906 vain noin joka kahdeksannen kymmenennen maahanmuuttajan pääsy Britanniaan estettiin. Syynä lain löyhään tulkitsemiseen oli vahva näkemys Britannian pitkästä perinteestä liberaalina turvapaikkana, minkä vuoksi erityisesti liberaali-, mutta myös konservatiivihallitukset olivat haluttomia sekaantumaan maahanmuuttoon.⁸⁶

---

⁸⁶ Holmes 1988, 67–72; Matikainen 2006, 97–98.

3. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten muuton vaikutuksista työmarkkinoihin

3.1. Työväenluokan pelko syrjäytymisestä

Haastattelukomission tiedustellessa itälontolaisilta Itä-Euroopan juutalaisten maahanmuutosta aiheutuneita seurauksia nosti moni ensimmäisenä esiin muuton vaikutukset Itä-Lontoon elinkeinoelämään. Haastatellut katsoivat, että juutalaisten muutolla oli huolestuttavia vaikutuksia britannialaisten asemaan työmarkkinoilla, sillä maahanmuutto kavensi heidän näkemyksensä mukaan merkittävästi brittien elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia ja heikensi siten brittien toimeentuloa. Näin ollen konfliktiteoreettisen mallin mukainen perusajatus vähemmistön muodostamasta sosioekonomisesta uhasta oli vahvasti läsnä tutkimusaikakauden itälontolaisten kommentoinnissa.

Vaikka osa haastatelluista katsoikin juutalaisvaikutuksen ulottuneen kaikille elinkeinoelämän sektoreille⁸⁷, osoittaa tutkimusaineiston laajempi tarkastelu kuitenkin, että juutalaisten maahanmuuttajien muodostama vakavaksi koettu sosioekonominen uhka koski erityisesti köyhempää brittityöväenluokkaa. Vaikuttaa myös siltä, että lukuisista komissiolle esitetyistä negatiivissävytteisistä kommenteista huolimatta juutalaisten muutosta koitunut taloudellinen haitta keskittyi tosiasiaassa työväenluokan sisälläkin melko rajatuille elinkeinoelämän alueille. Tähän suuntaan viittaavat haastateltujen komissiolle esittämät sosioekonomista uhkaa käsitelleet tapauskohtaiset esimerkit, jotka poikkeuksetta käsitelivät erilaisten pienyrittäjien tai tiettyjen alojen työläisten heikentynyttä markkina-asemaa. Uhatuimmaksi asemansa kokivat erilaiset pienkauppiat sekä käsityöläiset, ja työläisistä juutalaisten muuttoa haitallisena pitivät erityisesti vaatetusalalla työskentelevät. Toisin kuin haastateltu yläluokka tunsivat he juutalaisten muuton usein uhkaavan suoraan omaa yhteiskunnallista asemaansa.⁸⁸

Tutkimusaineistoa tarkasteltaessa on toki otettava huomioon, että työväenluokkaan kuuluneista haastatelluista suuri osa oli lähinnä juuri edellä mainittujen ammattikuntien

---

⁸⁷ Esim. RC II, 314.

⁸⁸ Esim. RC II, 316.

edustajia, eikä raportti siten anna kovinkaan monipuolista kuvaa juutalaisten muuton kaikille elinkeinoelämän sektoreille aiheuttamasta muutoksesta. Tästä huolimatta voidaan olla melkoisen varmoja siitä, että haastateltujen antama kuva aloista, joille muuton aiheuttama paine etupäässä kohdistui, on melkoisen luotettava. Juutalaisten ammatinharjoittamista on historiassa nimittäin aina leimannut vahva keskittyminen tietyille, nimenomaan haastateltujenkin esiin nostamille aloille kuten vaatetusalalle, kenkien tuotantoon tai pienkauppiainiksi ja kaupustelijoiksi, sillä monia ammatteja ei juutalaisten keskuudessa ole pidetty soveliaina⁸⁹. Samoille aloille juutalaiset suuntautuivat myös Britanniassa pitkälti sen vuoksi, että näiden perinteisten alojen harjoittamiseen he olivat tottuneita jo kotimaissaan.⁹⁰ Vaikka juutalaiset alkoivat massamuuton aikakaudella pikkuhiljaa laajentaa toimintaansa myös heille uusiin ammatteihin, oli 1800-luvun loppupuolella vielä havaittavissa selvä keskittyminen näille heille tyypillisille aloille.⁹¹

Sosioekonomisen uhan kokemukset perustuivat pääasiassa haastateltujen havaitsemaan kilpailun kiristymiseen, jonka katsottiin johtavan britannialaisten kannalta varsin tuhoisiin seurauksiin. Yleinen näkemys oli, että juutalaisten tulo mukaan elinkeinoelämään automaattisesti johti brittien syrjäytymiseen markkinoilta. Tyypillisiä olivat kommentit siitä, kuinka ammatin harjoittaminen Itä-Lontoossa oli käynyt viime vuosina koko ajan hankalammaksi ja jopa mahdottomaksi lisääntyneen juutalaisvaikutuksen takia. Haastatellut kokivat selvästi juutalaisten ujuttautuneen mukaan liike-elämään hämmentävän nopeasti ja tietyllä tavalla salakavalasti, kuten räätäli William Colesin kommentista voi havaita:

” – – joka kerta, kun englantilainen lähtee, tilalle tulee ulkomaalainen – ei aina, mutta lähes joka kerta ulkomaalainen ottaa hänen paikkansa. – – Kävin viime viikolla kävelyllä työasioiden merkeissä ja katsoin aiheelliseksi vieraillla tietyllä kadulla Hackney Roadilla. En ollut käynyt siellä vuosiin, mutta tiesin, että siellä asui englantilaisia työmiehiä, kaapintekijöitä.

---

⁸⁹ Pollins 1982, 142; 145.

⁹⁰ Endelman 2002, 133.

⁹¹ Holmes 1988, 26.

Vierailin neljässä ensimmäisessä liikkeessä, mutta en löytänyt ainuttakaan englantilaista; kaikki kaapinvalmistajat olivat ulkomaalaisia.”⁹²

Usein haastatellut kokivat juutalaisten muutosta aiheutuneen syrjäytymisen totaaliseksi, eikä brittiläisen työläisen tai ammatinharjoittajan katsottu voivan vaikuttaa asemaansa millään tavalla. Juutalaisten aiheuttama kilpailutilanne koettiin niin vaikeaksi, ettei itälontolaisten katsottu voivan tehdä mitään toimeentulonsa säilyttämiseksi ja usein brittien syrjäytymistä tarkasteltiin ikään kuin juutalaisten muuton automaattisena seurauksena:

“Sikäli, mitä itse ymmärrän kilpailulla, ei englantilaisten ja maahanmuuttajien välillä edes ole kilpailua. Maahanmuuttajan tarvitsee vain tulla ja saada jalkansa oven väliin ja tulla hyväksytyksi [työhön] ja englantilainen kävelee ulos. Ulkomaalaiset saavat monopoliaseman.”⁹³

Mieliala itälontolaisten keskuudessa oli kommenttien perusteella varsin lamaantunut. Stepneyn kaupunginosan valtuustossa sekä Board of Guardians -järjestössä vaikuttanut toimittaja James Lawson Silver puhui jopa tietynlaisesta, maahanmuutosta kärsineiden britannialaisten keskuudessa vallinneesta luovutusmielialasta, jonka vuoksi heitä oli vaikea suostutella tulemaan edes komission eteen kertomaan kokemuksistaan:

”Kun olen puhunut – kuten siis olen puhunut monille meidän kansalaisillemme tämän tutkimuksen aikana, ja pyytänyt heitä tulemaan ja antamaan todistuksensa, heidän vastauksensa on poikkeuksetta ollut, ‘Mitä hyötyä siitä on? Tähän pahuuteen ei ole parannuskeinoa. Asiat eivät voisi olla paljoa huonommin kuin mitä ne ovat.’ ”⁹⁴

Luovutusmielialasta huolimatta juutalaisia kohtaan tunnetun katkeruuden häviämisestä ei kommentoissa näy merkkiäkään. Useat haastatelluista kokivat selvästi tilanteen täysin käsittämättömäksi, eivätkä voineet hyväksyä sitä, että maahanmuuttajataustaisten

---

⁹² Räätäli William Coles, RC II, 314.

⁹³ Englanninjuutalainen tohvelinvalmistaja Isaac Lyons, RC II, 117.

⁹⁴ Toimittaja, Stepneyn kaupunginosan valtuuston jäsen, Board of Guardiansin jäsen James Lawson Silver, RC II, 96. Board of Guardiansit olivat paikallistason lautakuntia, jotka vastasivat köyhien hoidosta ja köyhäinavustuksista. Green 2010, 13.

henkilöiden oli mahdollista nousta Britanniassa samaan tai jopa parempaan yhteiskunnalliseen asemaan kuin maan kansalaisten. Eräs komission kuultavana olleista katukauppiasta esimerkiksi totesi, ettei voi ymmärtää, miten on mahdollista, että brittikauppiat joutuvat syrjäytetyiksi maassa, jossa ovat syntyneet.⁹⁵ Syrjäytymisen pelko teki itälontoolaisten tulevaisuudennäkymistä usein hyvinkin synkkiä. Tämä tulee hyvin esiin katukauppiaina sekä Britannian ja Irlannin katukauppiasyhdistyksen puheenjohtajana toimineen Henry Weston Blaken lausunnossa:

”En usko, että on muuta vaihtoehtoa. Jos tämä [rajoittamaton siirtolaisuus ja säännöstelemätön katukauppa] jatkuu, – – en näe meille minkään muunlaista tulevaisuutta, paitsi joillekin meistä, jotka ovat hiukan enemmän hyödyksi kuin me muut, ja joiden on mahdollista löytää työtä, kuin vajota köyhiin [yhteiskunta]luokkiin, tai mennä vankilaan tai kuolla nälkään – se on ainut näkymä, jota pidän mahdollisena.”⁹⁶

Tällaiset kommentit osoittavat selvästi, että sosiologisessa tutkimuksessa esille nostettu käsitys yhteiskunnallisten resurssien rajallisuudesta on kuulunut erittäin voimakkaasti tutkimusaikakauden brittien ajattelutapaan. Resursseja, tässä tapauksessa työpaikkoja, ei katsottu riittävän kaikille. Varsinkin työläiset ja pikkukauppiat, joihin kilpailu etupäässä kohdistui, kokivat selkeästi, ettei markkinoilla yksinkertaisesti ollut tilaa molemmille, sekä itälontoolaisille että juutalaisille. Äärimmilleen vietynä ajattelutapa selvästi johti pelkoon itälontoolaisen työväenluokan kurjistumisesta ja vajoamisesta yhteiskunnan alimpaan ryhmään. Siten komission haastatteleminen itälontoolaisten mielipiteet ovat yhteneviä aiemmassa juutalaisasenteita käsitelleessä tutkimuksessa esiin nousseiden tulosten kanssa: Kaiken, mitä maahanmuuttajien katsottiin saavuttaneen, koettiin automaattisesti olleen pois britannialaisilta.⁹⁷

---

⁹⁵ RC II, 268.

⁹⁶ Katukauppias, Britannian ja Irlannin katukauppiasyhdistyksen puheenjohtaja Henry Weston Blake, RC II, 262.

⁹⁷ Holmes 1991, 87.

3.2. Ammatinharjoittajat ja pienentynyt asiakaskunta

Haastatelluille oli ilmeisen tärkeää esittää komissiolle konkreettisia esimerkkejä siitä, kuinka brittien syrjäytyminen ja toiminnan vaikeutuminen markkinoilla tapahtui. Näissä argumenteissa on selvästi havaittavissa ristiriitaisuutta sen suhteen, millaiseksi haastateltavat kokivat juutalaisten roolin tässä prosessissa. Erityisesti asemansa suoraan uhatuksi tuntenut työväenluokka katsoi kaikkien ongelmiensa juontavan juurensa juutalaisten muutosta, kun taas brittiläinen yläluokka käsitteli juutalaisten vaikutusta usein osana laajempaa markkinoilla ja elinkeinoelämässä käynnissä ollutta muutosta ja näki perimmäisten ongelmien löytyvän muualta kuin juutalaisten muutosta. Henkilökohtaisen uhan kokemus näyttää siis vaikuttaneen vahvasti siihen, miten vakavia seurauksia juutalaisten maahanmuutosta katsottiin aiheutuvan. On kuitenkin hyvä muistaa, että yläluokan voi jo lähtökohtaisesti olettaa olleen paremmin perillä yhteiskunnan makrotasolla tapahtuneista muutoksista, kun taas työväenluokka luultavasti perusti käsityksensä ympäröivän yhteiskunnan tilasta omiin havaintoihinsa, joita he useimmiten käyttivät esimerkkeinä myös komission kuultavana ollessaan.

Erilaiset pienkauppiat ja ammatinharjoittajat perustivat väitteensä juutalaisten muuton aiheuttamasta syrjäytymisestä pääasiassa kokemuksiinsa asiakkaiden menettämisestä. Lisääntynyt juutalaisvaikutus oli todistuslausuntojen perusteella pakottanut useat brittiläistä syntyperää olevat asukkaat muuttamaan pois kaupunginosista, joihin maahanmuutto eniten suuntautui, ja siten vähentänyt merkittävästi monen näille alueille jääneen ammatinharjoittajan asiakaskuntaa. Pääsiallisen syyn brittien poismuuttoon haastatellut katsoivat löytyvän juutalaisten muuton aikaan saamasta vuokrien noususta⁹⁸, mutta osa syytöksistä kohdistettiin myös juutalaisten elintapoihin, jotka jotkut kokivat niin halveksuttavaksi, etteivät britannialaiset yksinkertaisesti voineet jäädä asumaan samoille alueille juutalaisten kanssa.⁹⁹

Itä-Euroopan juutalaisten roolia asiakaskunnan poismuutossa korostettiin vakuuttamalla komissiolle, etteivät asiakkaat todellakaan olleet lähteneet vapaasta tahdostaan, vaan vasta pakon sanelemana ja nimenomaan lisääntyneen juutalaisvaikutuksen vuoksi.

---

⁹⁸ Esim. RC II, 309. Tarkemmin asuntokilpailusta luvussa 4.

⁹⁹ Esim. RC II, 317. Tarkemmin juutalaisten elintavoista ja muista juutalaismielikuvista luvussa 8.

Tämä näkyy jo sanavalinnoissa, joita haastatellut käyttivät kuvatessaan tätä brittien syrjäytymistä. Tyypillisiä olivat muuton välttämättömyyttä korostaneet lausahdukset, kuten ”Minun asiakkaani on ajettu pois.”¹⁰⁰ tai ” – – heidän on täytynyt lähteä pois”¹⁰¹.

Asiakkaiden menetyksestä aiheutunut haitta korostui haastateltujen silmissä entisestään sen vuoksi, että britannialaisten tilalle muuttaneiden juutalaisten katsottiin olevan varsin haluttomia ostamaan mitään britannialaisilta, eikä tällaista periaatetta koettu oikeudenmukaiseksi. Joidenkin, erityisesti elintarvikekauppaan liittyvien toimialojen kohdalla, tätä haluttomuutta selitettiin juutalaisille uskonnosta nousevien vaatimusten ja perinteisten tottumusten kautta. Kuten lihakauppias Robert Holditchkin asiakkaiden menetyksen aiheuttamasta katkeroitumisestaan huolimatta myönsi, oli luonnollista, että juutalaiset asioivat ainoastaan toisten juutalaisten omistamissa lihakaupoissa¹⁰². Juutalaisten tapa pitää kiinni omista totumuksistaan ei kuitenkaan yleensä saanut ymmärrystä haastatelluilta. Esimerkiksi juutalaisten ruokatottumukset aiheuttivat tuhtumusta joidenkin kaupanpitäjien keskuudessa:

”En voinut myydä, mitä he halusivat, ‘hapankaalia’. En minä voinut myydä sitä.”¹⁰³

Haastatellut ammatinharjoittajat tuntuivatkin tulkitsevan juutalaisten käytöksen siten, että maahanmuuttajien tarkoitus oli toiminnallaan vahingoittaa brittiläisiä pienyrittäjiä, ja että he tietoisesti tavoittelivat brittien markkina-asemia¹⁰⁴. Koska haastatellut siten syyttivät paitsi juutalaisten muuttoa ilmiönä myös juutalaisia itseään, on taloudellisen aseman heikentymisessä itälontoolaisten näkemyksen mukaan ollut kyse myös juutalaisten harjoittamasta, aktiivisesta britannialaisten syrjäyttämisestä. Juutalaisten haluun asioida samaan uskuntoon kuuluvien kanssa on kuitenkin löydettävissä muunkinlaisia selityksiä. Luultavammin ostohaluttomuus oli vain esimerkki siitä, miten vähemmistö yleensä toimii uudessa maassa, minkä ammatinharjoittajista poiketen Bethnal Greenin kirkkoherra Eekin oli valmis myöntämään. Hän ei tarkastellut juutalaisten käytöstä tahallisen britannialaisten boikotoimisena, vaan piti luonnollisena,

---

¹⁰⁰ Ompelija James Francis, RC II, 295.

¹⁰¹ Lamppukaupan omistaja Frances James, RC II, 305.

¹⁰² RC II, 309.

¹⁰³ Lihakauppias Robert Holditch, RC II, 311.

¹⁰⁴ Esim. RC II, 87.

että juutalaiset hakeutuivat omaa kieltänsä¹⁰⁵ puhuvien pariin: Näinhän britannialaisetkin hänen mukaansa ulkomailta ollessaan luultavimmin toimisivat.¹⁰⁶

Käytöksen suunnitelmallisuutta vastaan saadaan tukea myös aiemmasta tutkimuksesta, jossa on pohdittu juutalaisten tarvetta muuttaa asumaan toisten maahanmuuttajien läheisyyteen. Itä-Euroopan juutalaiset hakivat usein turvaa Britanniassa samantaustaisten ihmisten luota, joilla oli jo kokemusta uuden maan oloista¹⁰⁷. Myös tietynlainen vierauden pelko, pelko muuta maailmaa kohtaan, oli vahvasti läsnä juutalaisyhteisöissä, minkä vuoksi turvaa haettiin samoja tapoja ja perinteitä kunnioittavien kanssamuuttajien joukosta.¹⁰⁸ Siten kaupankäynnin kautta juutalaisten välille syntyneet verkostot saattoivat näytellä tärkeää osaa tässä ns. henkisen turvaverkon rakentamisessa uudessa maassa, jossa alkuun pääsy helpottui, kun apua saattoi saada tuttua kieltä puhuvilta ihmisiltä. Britannialaisten näkökulmasta tämä kuitenkin tulkittiin juutalaisten haluttomuudeksi luoda kontakteja brittiyhteiskuntaan¹⁰⁹.

Ammatinharjoittajien lausunnoilta pohjaa syövät myös muutamien ylempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluneiden henkilöiden esittämät kommentit, jotka poikkeavat suuresta osaa kommentteja siinä, että niissä juutalaisten ostohaluttomuuden katsottiin olevan lähinnä kieliongelmistä johtuvaa ja siten vain väliaikaista. Esimerkiksi Bethnal Greenin alueen rokotuksista vastannut virkamies William H. Ward kertoi komissiolle, etteivät juutalaiset olleet asioimisessaan mitenkään sidottuja samanuskoihiinsa, vaan siirtyivät ostamaan jopa ruokaa sieltä, missä vain oli halvinta ja paras tarjonta heti, kunhan vain oppivat ilmaisemaan asiansa ymmärrettävästi. Haastatelluista liikkeenharjoittajista poiketen hän näki brittien toimeentulovaikeuksien pikemminkin johtuvan laajemmasta kaupungistumisen käynnistämästä kehityksestä, jonka vuoksi pienyrittäjien toimintatavat kävivät auttamatta vanhentuneiksi:

”Jos kaupankäynnin heikkenemisen syitä tutkittaisiin kunnolla niillä Itä-Lontoon alueilla, joilla heikkenemistä on ilmennyt, selviäisi, että se johtuu suurimmaksi osaksi uusista suurista kaupoista, jotka aloittelevat

---

¹⁰⁵ Itä-Euroopasta tulleet juutalaiset puhuivat jiddishin kieltä. Pollins 1982, 135.

¹⁰⁶ RC II, 330.

¹⁰⁷ Pollins 1982, 132.

¹⁰⁸ Pollins 1982, 142.

¹⁰⁹ RC II, 88.

toimintaansa Itä-Lontoossa samoin kuin muuallakin Lontoossa, ja jotka monopolisoivat kauppaa ja karkottavat pois pienkauppiat vanhentuneine menetelmineen.”¹¹⁰

Kommentillaan Ward osoitti olevansa erittäin hyvin perillä aikakauden laajemmasta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Vaikka itälontolaiset liikkeenomistajat toisin väittivätkin, ei erilaisten pienkauppioiden ja kaupustelijoiden asemaan Britanniassa vaikuttanut ainoastaan juutalaisten maahanmuutto, vaan nimenomaan alan laajempi kehitys, joka toi mukanaan asteittaisen siirtymän perheyrittäjästä ja pienimuotoisesta kaupustelusta kohti useiden omistajien pyörittämiä osakeyhtiöitä ja vähittäismyymälöitä. Tämä kehitys teki erilaisten pikkupuutiikkien omistajien ja kaupustelijoiden toimeentulosta epävarmempaa.¹¹¹

Vaikka haastatellut usein olivatkin haluttomia tai kyvyttömiä näkemään juutalaisten toiminnan taustalla vaikuttaneiden järkipäätösten syiden olemassaoloa, voidaan itälontolaisien kuvauksia asiakaskunnan hupenemisesta pitää hyvinkin totuudenmukaisina, eikä heidän muodostamaansa käsitystä juutalaisten vahvasta osallisuudesta tähän kehitykseen voi pitää järjettömänä tai perusteettomana. Monelle juutalaisten muutto oli varmasti käynnissä olleista yhteiskunnallisista prosesseista konkreettisimmin havaittavissa, mikä sai usean haastatellun yhdistämään toimeentulovaikutensa suoraan juutalaisten lisääntyneeseen määrään. Jotkut ammatinharjoittajat esittivätkin komissiolle konkreettisia laskelmia toimeentulonsa heikkenemisestä sitä mukaa, kun juutalaisten vaikutus heidän kotikulmillaan oli lisääntynyt. Osa oli valmis jopa luovuttamaan tilikirjanpitonsa todisteeksi siitä, kuinka heidän liiketoimintansa on kärsinyt¹¹².

Mitä luultavimmin nämä haastatellut olivatkin oikeassa siinä, että massamuutto oli Itä-Lontoon juutalaisvaltaisilla alueilla brittien syrjäytymisen viimekätinen syy. He eivät kuitenkaan nostaneet esiin taustalla vaikuttaneita makrotason yhteiskunnallisia muutoksia, jotka vaikuttivat syvästi talouteen ja sitä kautta myös ammatinharjoittajien toimintaan, mikä antaa vaikutelman, että pienkauppiat ja ammatinharjoittajat olivat

---

¹¹⁰Bethnal Greenin alueen rokotuksista vastannut virkamies William H. Ward, RC II, 673.

¹¹¹Hill 1977, 116; Endelman 2002, 130.

¹¹²RC II, 294.

täysin kykenemättömiä näkemään makrotason yhteiskunnallista kehitystä. Aiempaan tutkimukseen nojautuen voidaankin perustellusti väittää, että köyhien juutalaisten muutto kyllä mutkisti asioita entisestään, mutta heidän vaikutuksensa elinkeinoelämään ei ollut ammatinharjoittajien olosuhteiden heikentymisen ensisijainen tai ainoa syy¹¹³. 1800-luvun loppupuolelle tultaessa brittityhteiskunta oli käymistilassa. Usko jatkuvaan kasvuun oli pysähtynyt ja tuotantojärjestelmät kävivät auttamatta vanhentuneiksi. Britanniasakin alettiin pikku hiljaa vastata tuotannon vaatimiin uudistuksiin, jolloin erilaisille pienyrittäjille ja ammatinharjoittajille oli automaattisesti vähemmän tarvetta kuin ennen.¹¹⁴ Kun vielä otetaan huomioon, että haastateltujen kommentoimana ajanjaksona Britanniaa ravisuttelivat yhtäaikaaisesti sekä taloudellisen kehityksen epävarmuus¹¹⁵ että voimakas maan sisäinen muuttoliike maalta kaupunkiin¹¹⁶, voi elannon hankkimisen vaikeuksien perimmäisten syiden katsoa löytyvän yhteiskunnan makrotasolla tapahtuneista muutoksista, joista juutalaisten massamuutto muodosti vain pienen osan. Tästä syystä juutalaisten muuton rajoittaminen ei luultavasti olisi tuonut pienyrittäjien asemaan pysyvää parannusta, vaikka he näin halusivatkin uskoa.¹¹⁷

3.3. Juutalainen halpatyövoima itälontolaisten työläisten riesana

Myös itälontolaiset työläiset perustelivat markkina-asemansa heikkenemistä makrotason yhteiskunnallisten muutosten sijaan omilla, juutalaisten massamuuttoa koskeneilla havainnoillaan ja käsitys britannialaisten syrjäytymisestä oli vallitseva myös heidän keskuudessaan. Työläisten argumentit asemansa heikkenemisestä juutalaisten muuton myötä perustuivat pitkälti käsityksiin, joissa juutalaisten katsottiin tuoneen markkinoille halpatyövoiman jatkuvan tarjonnan, minkä itälontolaiset työläiset kokivat vaikuttaneen omaan palkkakehitykseensä sekä työnsaantiinsa varsin negatiivisella tavalla:

---

¹¹³ Holmes 1978b, 126.

¹¹⁴ Pollins 1982, 183–140; Holmes 1979, 34.

¹¹⁵ Hill 1977, 113.

¹¹⁶ Gray 2010, 56.

¹¹⁷ RC II, 262.

”Tällä hetkellä sadat miehet kiertelevät etsimässä töitä, kun taas samanaikaisesti näillä ulkomaalaisilla niitä on – – .”¹¹⁸

Haastateltujen työläisten kertoman mukaan ongelmat juonsivat tuotannon siirtymisestä riistojärjestelmään (sweating system), jossa yrittäjät ottivat palvelukseensa huonoihin työoloihin pienellä palkalla kouluttamattomia juutalaisia tulokkaita, joiden valmius työskennellä tällaisissa oloissa vahingoitti brittien asemaa työmarkkinoilla. Koska britannialaisten ei katsottu voivan elää yhtä pienillä tuloilla kuin riistojärjestelmässä elantonsa hankkineiden juutalaisten, koettiin tilanne työläisten keskuudessa erittäin vaikeaksi. Lisäksi riistojärjestelmässä tuotannosta vastanneiden esimiesten (master), ja siten koko riistojärjestelmän olemassaolosta vastuussa olleiden, katsottiin suurimmaksi osaksi olleen Britanniassa vain jonkin aikaa oleskelleita juutalaisia, mikä tietysti edelleen vahvisti työläisten näkemystä siitä, että juutalaiset olivat syyllisiä heidän tilanteensa heikkenemiseen.¹¹⁹

Brittityöntekijöiden syrjäytymiseen vaikuttivat itälontolaisten työläisten mukaan myös juutalaisten muuton tuotantjärjestelmiin aiheuttamat muutokset. Työläiset katsoivat, että juutalaisten muuton myötä tavaroiden tuotantomalli oli muuttunut taidokkaan käsityöläisen alusta loppuun itse valmistamista tuotteista kohti osissa tapahtunutta tuotantoa, jossa tuotantoon osallistui suuri joukko ihmisiä. Tämän ansiosta taidokkaan käsityöläisen paikan saattoi helposti korvata kokematon, ainoastaan yhden työvaiheen opetellut ulkomaalainen, mikä haastateltujen mukaan pahimmillaan vaaransi kokonaisten ammattikuntien olemassaolon.¹²⁰

Ristiriitaista työläisten kommentoinnissa kuitenkin on, että vaikka itälontolaiset usein liittivät työnsaantimahdollisuuksiensa heikkenemisen suoraan juutalaisten astumiseen työmarkkinoille, pitivät he kuitenkin itsestään selvänä, etteivät juutalaiset lainkaan osallistuneet markkinoilla laadultaan samantasoisten tuotteiden valmistukseen kuin britannialaiset. Moni haastatelluista viittasi juutalaisten yhteydessä alemman laatutason tuotteisiin, joiden tuotantoon britannialaisten ei edes katsottu haluavan osallistua.¹²¹

---

¹¹⁸ Nahkojen leikkaaja F.H.Onion, RC II, 89.

¹¹⁹ Esim. RC II, 307; RC II, 89.

¹²⁰ Esim. RC II, 111.

¹²¹ RC II, 116.

Tässä valossa juutalaisiin kohdistetut syytökset työpaikkojen suorasta viemisestä brittien käsistä vaikuttivat hiukan perusteettomalta.

Työläisten pelko ei myöskään ilmeisesti perustunut siihen, että he olisivat itse kokeneet joutuneensa riistojärjestelmän uhreiksi. Kuten kommentaistakin voi havaita, katsottiin varsinaiseen riistojärjestelmään joutuneiden olleen useimmiten maahan muuttaneita Itä-Euroopan juutalaisia.¹²² Luultavasti pelko työpaikkojen menetyksestä ja palkkojen huononemisesta perustuikin pohjimmiltaan käsitykseen siitä, että yhä useamman kuluttajan siirtyessä ostamaan näitä ulkomaalaisten valmistamia halpoja tuotteita ei brittien valmistamille tuotteille enää riittäisi kysyntää. Pelko ei sinänsä ollut aiheeton, sillä aiheesta tehdyn tutkimuksen mukaan brittityöväenluokan ja alemman keskiluokan mielenkiinto alkoikin pikkuhiljaa suuntautua esimerkiksi huokeampihintaisia, massatuotannon menetelmin valmistettuja vaatteita ja jalkineita kohtaan¹²³.

Työläiset pitivät kuitenkin virheellisesti kiinni käsityksistä, että muutokset tuotannossa olisivat tapahtuneet juutalaisten muuton myötä. Tosiasiassa osissa tapahtuva työskentely ja koko riistojärjestelmä oli vakiintunut Britanniaan jo vuosikymmeniä ennen juutalaisten massamuuttoa. Haastatellun työntekijäluokan näkemykset eivät kuitenkaan olleet mitenkään harvinaisia, sillä suuri osa aikakauden brittiallaisista näki totuuden vastaisesti koko riistojärjestelmän maahanmuuttajien kehittelemäksi. Vaikkeivät maahanmuuttajat yleensä suoraan kilpailleetkaan brittien kanssa samoilla aloilla, olivat näkemykset juutalaisten muuton aiheuttamasta palkkojen laskusta ja kausityöläisten joukon paisumisesta juurtuneet niin syväälle brittityhteiskuntaan, että niistä oli tullut vakiintuneita käsityksiä.¹²⁴

Kymmenien tuhansien maahanmuuttajien jatkuva virta toki pahensi ja ruokki riistojärjestelmää, koska muuton myötä jatkuva työvoimatarjonta oli taattu: Uusien maahanmuuttajien oli helppo mennä töihin samaa kieltä puhuneiden juutalaisen ”herrojen” yritykseen.¹²⁵ Siten työläisten komissiolle esittämät vaatimukset juutalaisten muuton rajoittamisesta ovat hyvin ymmärrettävissä. Koska he eivät nähneet asiaa siten, että tuotantomallit olisivat muuttuneet juutalaisten muutosta huolimatta, katsoivat he,

---

¹²² Esim. RC II, 91; RC II, 108.

¹²³ Endelman 2002, 135.

¹²⁴ Endelman 2002, 134–135; 158.

¹²⁵ Endelman 2002, 134.

että maahanmuuton estäminen olisi lakkauttanut riistojärjestelmän ja siten ollut avainasemassa toimeentulovaikeuksien poistamisessa.

Työläiset eivät välttämättä olleet aivan väärässä. Koska he olivat oikeassa siinä, että suuri osa riistosysteemiä Itä-Lontoossa pyörittäneistä ”herroista” oli todellisuudessakin maahan hieman ennen massamuuttoa saapuneita juutalaisia, olisi juutalaisten muuton rajoittaminen luultavasti hillinnyt järjestelmän kehitystä ja hidastanut muutoksen nopeutta. Tuotannossa oli kuitenkin tapahtumassa myös muita rajuja muutoksia, joita muuton rajoittaminen ei olisi estänyt: Kehitys kulki vääjäämättä kohti tuotannon koneellistamista, mikä vähensi käsityöläisten tarvetta.¹²⁶ Tätä kehitystä haastatellut eivät kuitenkaan nähneet, tai ainakaan he eivät myöntäneet, että tällaisella kehityksellä olisi ollut minkäänlaista yhteyttä heidän työnsaantimahdollisuuksiensa heikkenemiseen. Vaikka haastattelijat kyselivät myös muiden tekijöiden vaikutuksesta työvoimatarpeen negatiivisen kehitykseen, kiistivät haastatellut lähes poikkeuksetta muiden kuin juutalaisten muuton mukanaan tuomien muutosten vaikutuksen.¹²⁷

Kiinnostavaa on, etteivät itälontoolaiset syyttäneet tilansa heikkenemisestä lainkaan brittiläisiä tehtailijoita tai tavarantuottajia, vaikka näiden myönnettiin tehneen tuotantoon samanlaisia muutoksia kuin juutalaisten tavarantvalmistajien. Vaikka myös brittien tiedettiin palkanneen ulkomaalaista halpatyövoimaa, puolustelivat työläiset heidän toimintaansa ja heidän katsottiin toimineen ainoastaan muutosta aiheutuneen pakon edessä. Vaikka brittitehtailijat siten käytännössä harjoittivat työläisten riistoa, miellettiin heidät pikemminkin työläisten tavoin juutalaisten muuton uhreiksi. Itälontoolaiset työläiset katsoivat, että juutalaisten muuton vuoksi anteliaat, hyväntahtoiset britannialaisetkin joutuivat kilpailussa pärjätäkseen palkkaamaan juutalaista halpatyövoimaa kalliimman brittityövoiman sijaan¹²⁸.

Itälontoolaisten työläisten näkemyksiä maahanmuuton vaikutuksista selittää myös viktoriaaniselta aikakaudelta periytynyt itsessään ristiriitainen asenneilmapiiri, jossa toisaalta ihannoitiin edistystä, mutta toisaalta myös vanhoista malleista haluttiin pitää kiinni. Luonnollisesti ne, jotka hankkivat elantonsa perinteisillä tavoilla vastustivat

---

¹²⁶ Esim. Endelman 2002, 134–135.

¹²⁷ Esim. RC II, 117.

¹²⁸ RC II, 110.

eniten siirtymää käsiteollisuudesta teollisuuteen.¹²⁹ Koska työläiset useimmiten liittivät uudistukset yksinomaan juutalaisiin, on ymmärrettävää, että juutalaisten muuttota vastustettiin. Haastateltujen silmissä muukalaiset olivat ilmeisesti syypäitä vanhojen arvojen ja totuttujen järjestelmien murtumiseen. Mahdollisesti tuotannon kehitys olisi koettu siedettävämmäksi ja vähemmän uhkaavaksi, mikäli sen olisi nähty tapahtuvan britannialaisten ehdoin.

Lisäksi Britannian talouskasvu oli rakentunut käsitykselle, jossa edistyksen katsottiin pohjautuvan tietoon ja taitoon.¹³⁰ Ei siis ihme, että juutalainen kouluttamaton ja taidoton halpatyövoima herätti närkästystä itälontoolaisten keskuudessa. Haastateltujen olikin usein selvästi vaikea hyväksyä sitä, ettei tuotetta enää alusta loppuun valmistanut yksi ja sama, taidokas ammattilainen. Haastateltuja häiritsi ajatus siitä, että kun tuotteen valmistus jaettiin osiin, saattoi kuka tahansa osallistua valmistusprosessiin; riitti, että oppi mekaanisesti suorittamaan yhden ainoan tuotantovaiheen:

”Seuraavaksi haluaisin kertoa teille työskentelystäni yrityksessä, jossa lainkaan liioittelematta työskenteli 100 tai 200 ihmistä, joista suurin osa oli ulkomaalaisia. – Siellä ei ollut yhtä tai kahta työntekijöiden ryhmää, vaan viisi tai kuusi, joista jokaisessa oli ehkäpä 12 tai 13 työntekijää, eikä yksikään niistä miehistä olisi voinut kääntyä ympäri ja sanoa, ‘Minäpä osaan tehdä tohvelin tai kengän itse ilman apua’ ”¹³¹

Herää kuitenkin epäily, oliko työntekijöiden esittämissä näkemyksissä joskus kyse pikemminkin halusta sulkea silmät makrotason yhteiskunnalliselta kehitykseltä ja taipumuksesta hakea asiaan helpoiten havaittavissa olevaa selitystä kuin rehellisestä kyvyttömyydestä hahmottaa yhteiskunnan makrotason muutoksia. Komission nostaessa haastattelutilanteissa esiin muut kehitykseen mahdollisesti vaikuttamassa olleet seikat paljastivat haastateltujen vastaukset nimittäin silloin tällöin, että he olivat tietoisia käynnissä olleista makrotason muutosprosesseista, vaikkakin he silti vetosivat juutalaisten muuttoon asemansa huononemisen perimmäisenä syynä.¹³² Tällaiset lausunnot osoittavat, ettei makrotason kehitystä käsittelevien kommenttien vähäisyys

---

¹²⁹ Gray 2010, 57; Gartner 2001, 152.

¹³⁰ Gray 2010, 58.

¹³¹ Englanninjuutalainen kengänvalmistaja Zachariah Solomons, RC II, 107.

¹³² Esim. RC II, 117.

välttämättä johdukaan haastateltujen kyvyttömyydestä hahmottaa yhteiskunnan laajempaa tilaa, vaan kyse saattoi olla yleisten sosiaalipsykologisten lakien mukaisesta toiminnasta, syntipukkiteoriasta, eli enemmistön irrationaalisesta taipumuksesta pitää vähemmistöä syyllisenä omiin epäonnistumisiinsa.¹³³

Tätä käsitystä tukee myös, että suuri osa niistä työntekijöistä, jotka työskentelivät juutalaisten suosimilla aloilla, mutta sellaisissa työtehtävissä, joissa juutalaisten aiheuttamasta syrjäyttämisestä ei ollut pelkoa, suhtautuivat juutalaisten työmarkkinoille tuloon aivan eri tavalla kuin asemansa suoraan uhatuksi kokeneet britannialaiset¹³⁴. He nostivat kommentissaan usein esiin myös taustalla vaikuttaneen laajemman yhteiskunnallisen kehityksen, kuten kengänvalmistuksessa työskennelleen David Cohenin kommentista on havaittavissa:

” – – minä katson, että kaiken tämän perusteella englantilainen pystyy aina hankkimaan elantonsa ulkomaalaisen kanssa käydyssä kilpailussa ja minun näkemykseni mukaan työvoiman tarvetta ovat vähentäneet yksinomaan koneistus ja kilpailu, ei ulkomaalainen.”¹³⁵

Siten itälontoolaisten kommenttien perusteella on mahdollista muodostaa johtopäätös, että se osa itälontolaista työväenluokkaa, joka tunsikin oman asemansa markkinoilla olevan suuresti uhattuna, syytti muita hanakammin juutalaisten maahanmuuttoa työläisten aseman heikentymisestä. Henkilökohtaisesti koetun uhan merkitystä maahanmuuttovastaisten asenteiden kiristymisessä tukee osaltaan myös se, etteivät tuotannossa tapahtuneet muutokset, kuten kehitys tilaustyöstä valmiina ostettavien tuotteiden suuntaan ja tällaiseen tuotantoon liittynyt tuotannon koneistaminen, lisänneet havaittavasti ylempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluneiden haastateltujen maahanmuuttovastaisuutta, vaikka useat heistäkin katsoivat juutalaisten tuoneen mukanaan tämänkaltaiset uudistukset. Vaikuttaisi siltä, että henkilökohtaisen uhan puuttuminen auttoi tarkastelemaan tuotantojärjestelmien muutosta laajemmin ja

---

¹³³ Illmann 1995, 111–112.

¹³⁴ Poikkeuksena tässä nahanleikkaaja F.H.Onion, joka esitti työläisten vaikeuksien juontavan juurensa juutalaisten maahanmuutosta, vaikka hän ei tuntenut nahanleikkaajien aseman olevan kovinkaan uhattuina. RC II, 89.

¹³⁵ Kengänvalmistuksessa viimeistelytyötä tehnyt David Cohen, RC II, 723. Haastateltava sanoo olevansa englantilainen (Englishman), mutta sukunimi Cohen viittaisi pikemminkin Englannin juutalaiseen alkuperään.

näkemään myös muutosten mukanaan tuoman hyödyn.¹³⁶ Vaikka osa keski- ja yläluokkaa myönsi juutalaisten muuton kiristäneen kilpailua työläisten keskuudessa, tuntui henkilökohtaisen uhan puuttuminen ja uudistusten hyödylliseksi kokeminen ehkäisseen maahanmuuttovastaisuuden kehittymistä.

Jotkut ylempiin luokkiin kuuluneista haastatelluista näkivät ongelmien jopa juontavan juurensa brittityöläisten omasta asennoitumisesta. He eivät katsoneet työläisten työnsaantivaikeuksien johtuvan siitä, ettei töitä olisi tarjolla, vaan katsoivat britannialaisten karsastavan huonommin palkattuja työtehtäviä, minkä vuoksi juutalaiset usein työllistyivät heitä paremmin. Erityisesti tällainen näkemys vallitsi haastatellun työnantajapuolen, tuotannosta vastaavien, keskuudessa. Esimerkiksi vaatteita valmistavan tehtaan johtaja George Wright katsoi syyn britannialaisten työttömyyteen piilevän siinä, etteivät nämä olleet valmiita hyväksymään tuotannon osiin jakamista ja jäivät siksi vaille työtä. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että nämä työnantajat oman kertomansa mukaan itse hyötyivät uudistuksista, kuten tuotannon osiin jakamisesta ja juutalaisten muutosta, joiden he katsoivat lisäävän työn tuottavuutta.¹³⁷ Siten heidän näkemyksensä brittityöläisten tilanteesta oli sekin kaukana objektiivisesta.

3.4. Juutalaisten vilpilliset kilpailukeinot

Komissiolle esitettyjen lausuntojen perusteella vaikuttaa siltä, että kilpailu rajalliseksi koetuista resursseista vaikutti negatiivisesti haastateltujen juutalaisista maahanmuuttajista muodostamiin käsityksiin. Yleisesti ottaen näyttää siltä, että mitä suurempi haastatellun henkilökohtaisesti havaitsema sosioekonominen uhka oli, eli mitä voimakkaampi oli haastatellun kokema syrjäytymisen pelko, sitä kielteisempiä olivat myös haastatellun juutalaismielikuvat.¹³⁸ Siten itälontoolaisten suhtautuminen näyttäisi olleen konfliktiteoreettisen mallin mukaista.

---

¹³⁶ Esim. RC II, 319; RC II, 322.

¹³⁷ RC II, 712.

¹³⁸ Tähän yleiseen linjaan toki löytyy myös poikkeuksia. Muutama yläluokkaisista kommentoijista muodosti hyvinkin negatiivissävyytteisiä juutalaiskäsityksiä huolimatta siitä, etteivät he maininneet kokeneensa juutalaisten

Erityisen selvästi haastateltujen kokemalla sosioekonomisella uhalla näyttää olleen vaikutusta siihen, millaisia piirteitä he liittivät juutalaisten tapaan toimia markkinoilla. Haastatellut, jotka kokivat tilanteensa heikkenemisen maahanmuutosta suoraan aiheutuneeksi, syyttivät tilanteestaan paitsi maahanmuuton seurauksena tuotantjärjestelmissä tapahtuneita muutoksia myös itse juutalaisia muuttajia, joiden toimintatavoista ja ominaisuuksista usealla haastatelluista tuntui olevan varsin vakiintuneita käsityksiä.

Yhdistävänä tekijänä näille juutalaisten toiminnan elinkeinoelämässä negatiivisessa valossa nähneille oli taipumus asettaa juutalaisten rehellisyys kyseenalaiseksi. Vaikuttaa siltä, ettei osa itälontoolaisista edes voinut kuvitella, että juutalaiset olisivat voineet saavuttaa asemansa työelämässä rehellisin keinoin. Tästä kertoo haastateltujen toistuva tarve etsiä tavanomaisesta poikkeavia syitä juutalaisten menestykselle työelämässä. Useat haastatellut yhdistivät juutalaisten toimintaan epäreiluksi kokemiaan ja jopa vilpillisiä kilpailukeinoja:

” – – rahaa ei voi tienata, elantoaan ei voi ansaita, menojaan ei voi kustantaa ja on korviaan myöten veloissa; näin siis, jos haluat olla rehellinen. Totta kai useat ihmiset saavat elantonsa tekemällä paljon erilaisia [laittomia tai vilpillisiä] asioita – –, mutta jos haluat olla rehellinen, et voi toimia niin, et voi työskennellä, kuten he [ulkomaalaiset] työskentelevät. – – Jos he työskentelisivät asianmukaisesti, en välittäisi yhdestäkään markkinoilla työskentelevästä miehestä, mutta he eivät kilpaile asianmukaisesti.”¹³⁹

Käsitysten taustalla vaikutti näkemys siitä, että juutalaisten tavoitteena oli mistään muista seikoista välittämättä ainoastaan tehdä rahaa, minkä osa haastatelluista lainkaan kiertelemättä toi esiin. Haastateltujen mukaan juutalaiset olivat erittäin tietoisia siitä, kuinka suuri arvo rahalla Britannian kaltaisessa maassa oli, mikä sai heidät esittämään lukuisia syytöksiä siitä, etteivät juutalaiset tulojaan ja voittojaan maksimoidessaan tyytyneet pelkästään laillisiin kilpailukeinoin.¹⁴⁰ Nämä syytökset olivat samankaltaisia, joita Englannin juutalaisiin oli kohdistettu Itä-Euroopan juutalaisten

---

maahanmuuttajien taholta minkäänlaista sosioekonomista uhkaa. Tarkemmin juutalaismielikuvista luvuissa 6, 7 ja 8.

¹³⁹ Katukauppias Robert Sharpe, RC II, 268.

¹⁴⁰ Esim. RC II, 115.

muuttoa edeltäneinä vuosikymmeninä, jolloin juutalaisten emansipaatiosta käytiin kiivasta yhteiskunnallista keskustelua. Samalla tavoin kuin Englannin juutalaisia oli ennen massamuuttoa syytetty, syytettiin tulokkaita alhaisesta elinkeinoelämän moraalista, jonka katsottiin ilmenevän keskittymisenä taloudellisen hyödyn tavoitteluun.¹⁴¹

Juutalaisten valmistamien ja markkinoimien tuotteiden halpa hinta oli yksi epäilyksiä herättäneistä tekijöistä. Juutalaisten katsottiin myyvän tuotteitaan niin halvalla, ettei britannialaisilla ollut mitään mahdollisuuksia laskea hintatasoa yhtä alhaiseksi. Tämän nähtiin olevan mahdollista ainoastaan juutalaisten valmistamien ja kauppaamien tuotteiden huonon laadun vuoksi. Huonon laadun ei katsottu tämänkaltaisissa syytöksissä johtuvan juutalaisten osaamattomuudesta, vaan heidän katsottiin tarkoituksella valmistavan laadultaan huonoja tuotteita, jotta valmistuskustannukset pysyisivät alhaisina. Syytöksiä kohdistettiin niin elintarvikkeiden tuottajiin (maidon tuottajia syytettiin maidon laimentamisesta¹⁴², mineraaliveden valmistajia syytettiin veden valmistamisesta vesiklosettien viereisissä tiloissa¹⁴³) kuin käsityöläisiinkin.¹⁴⁴

Kohtuuttoman vaikeaksi muodostuneen kilpailuasetelman lisäksi joitakin haastateltavia häiritsi ajatus siitä, että toiminnallaan juutalaiset saattoivat vaurioittaa kokonaisten ammattikuntien asemaa. Kaapintekijä John Shead piti juutalaisten tapaa väittää huonolaatuisia tuotteita hyvälaatuisiksi uhkaavana, sillä totuuden valjetessa tämä saattaisi hänen mukaansa pilata kaikkien kaapintekijöiden maineen.¹⁴⁵ Käsitys juutalaisten kauppaamien ja valmistamien tuotteiden huonolaatuisuudesta oli selvästi laajalle itälontolaiseen yhteiskuntaan levinnyt, sillä asia puhutti myös päättäjätasolla. Erityisen huolestuttavaa asiassa toimittajan ja Stepneyn valtuuston jäsenen James Lawson Silverin mukaan oli se, että halvat hinnat houkuttelivat maahanmuuttajien lisäksi myös brittiläisiä asiakkaita, joiden olisi ehdottomasti pitänyt tukea omia maanmiehiään ja ostaa näiden myymiä tuotteita. Hän oli kuitenkin vakuuttunut siitä, etteivät britit ostaisi näitä halpoja tuotteita, jos tietäisivät niiden todellisen laadun:

---

¹⁴¹ Holmes 1979, 9.

¹⁴² RC II, 316.

¹⁴³ RC II, 298.

¹⁴⁴ Esim. RC II, 116–117.

¹⁴⁵ RC II, 300.

”Jos he voisivat päästä näkemään, kuten minä olen päässyt, tuotteet, jotka ovat esillä näiden ulkomaalaisten myyntikärryissä – kanat, appelsiinit, – ja jopa leivät ja kalat – edellisenä iltana lepäämässä suurten ulkomaalaisten valmistamien sänkyjen alla pienessä ja sanoin kuvailemattoman törkyisessä huoneessa ja kuvottavan lähellä yöastioita, he eivät olisi niin halukkaita käymään näillä halvoilla ulkomaalaisten kauppapaikoilla..”¹⁴⁶

Erityisen kiinnostavaa tässä kommentoinnissa on, että laadultaan alaluokkaisten tuotteiden valmistamisesta syytettiin ainoastaan juutalaisia maahanmuuttajia, vaikka komission haastateltavana olleen Stepneyn terveystarkastajan, tohtori Daniel Lewis Thomasin, kommentistakin käy ilmi, että vastaavasta tuotteiden peukaloinnista oli jäänyt kiinni myös brittikauppiaita. Ilmeisen tärkeää oli kuitenkin esittää brittikauppiaiden toiminnan johtuneen ainoastaan juutalaisten maahanmuutosta. Tohtori Thomas itsekin koki ilmeisesti tarpeelliseksi puolustaa maanmiehiään, sillä hän esitti ainoan syyn esimerkiksi siiten, että brittiläiset maitokauppiat laimensivat maitoa löytyvän ulkomaalaisten toiminnasta. Briteillä ei yksinkertaisesti hänen mukaansa ollut muuta mahdollisuutta kuin alkaa laimentaa maitoaan, kun juutalaiset halpoine tuotteineen astuivat markkinoille.¹⁴⁷ Siten sama toiminta näyttäytyi haastatelluille aivan eri valossa riippuen siitä, kuka sitä harjoitti: Juutalaisten kohdalla kyse oli puhtaasti voittojen häikäilemättömästä tavoittelusta, kun taas brittien katsottiin harjoittavan vilpillisiä keinoja ainoastaan juutalaisten toiminnasta aiheutuneen pakon edessä. Tällaiset kommentit osoittavat, että juutalaisten moraali ikään kuin asetettiin britannialaisten moraalia alemmalle tasolle, ja siten haastateltujen ajattelutavassa oli havaittavissa viitteitä konfliktiteoreettisen mallin mukaisesta oman ryhmän paremmuuden korostamisesta kilpailun kiristyessä.

Juutalaisten elintavat vahvistivat selvästi haastateltujen näkemyksiä juutalaisista ahneina penninvenyttäjinä. Juutalaisten elämäntyyliin kiinteästi liitettyjen alhaisten elinolosuhteiden katsottiin ainakin osittain johtuvan juutalaisille tyypillisenä pidetystä rahanahneudesta. Itälontolaiset elivät käsityksessä, että alhaiset elinkustannukset mahdollistivat juutalaisten vahvan kilpailuaseman markkinoilla esimerkiksi siten, että

---

¹⁴⁶ Toimittaja, Stepneyn kaupunginosa valtuuston jäsen, Board of Guardiansin jäsen James Lawson Silver, RC II, 94.

¹⁴⁷ RC II, 184.

he asiakkaita houkutellakseen pystyivät myymään hämmästyttävän pienellä katteella. Haastatellut kokivat tällaisen hinnoilla kilpailemisen hyvin epäreiluksi sillä elinkustannukset, joilla juutalaisten katsottiin olevan valmiita tulemaan toimeen, olivat haastateltujen näkökulmasta niin alhaiset, ettei yhdenkään britin ollut mahdollista laskea elintasoaan niin alhaiseksi: ” – edes koiran ei ole soveliaista elää siten, kuten he elävät”¹⁴⁸. Siten juutalaisten epäsoveliaan elämäntyylin koettiin olleen avainasemassa brittien syrjäytymisessä markkinoilla:

” – – ensin he päihittävät meidän brittikatukauppiaamme myymällä hedelmän halvemmalla kuin heillä oikeastaan olisi varaa myydä se. [haastattelija: Miten te selitätte tämän?] Se on mahdollista, koska heidän elämäntapansa on niin surkea ja he voivat elää paljon vähemmillä päivittäisillä menoilla ja säästää rahaa.”¹⁴⁹

Juutalaisten ahneudesta kertoivat haastateltujen mielestä myös tavat, joilla juutalaiset pyrkivät alentamaan kauppaa- tai muun ammatinharjoittamiseen tarvittavan kiinteistön ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Useampikin haastatelluista itälontoolaisista raportoi komissiolle juutalaisten tavasta harjoittaa kaupankäyntiä samassa huoneistossa, jossa myös asuivat. Käytäntö ei saanut kommentoijilta hyväksyntää, sillä tällaisen asuinrakennusten käyttämisen liiketiloiksi katsottiin siirtävän kaupankäynnin painopistettä ennen kukoistaneilta markkinapaikoilta kohti lakipykälienkin valossa kyseenalaisempia liiketilaratkaisuja.¹⁵⁰ Niidenkin juutalaisten, jotka hankkivat erillisen liiketilan toimipaikakseen, katsottiin pyrkivän kustannusten minimoimiseen jakamalla yhden liiketilan kahden eri alan yrittäjän kesken, jolloin vuokratulot pienenevät huomattavasti.¹⁵¹ Laillisen puolen lisäksi asuin- ja liiketilojen yhdistämisessä haastateltuja häiritsivät juutalaisten heikkoina pidetyt elinolosuhteet. Koska juutalaiset elivät erittäin ahtaasti, saatettiin kaupankäyntiä haastateltujen mukaan harjoittaa jopa tilassa, joka samanaikaisesti toimi oleskelu- tai makuuhuoneena, mikä usein herätti paheksuntaa.¹⁵²

---

¹⁴⁸ Katukauppias Robert Sharpe, RC II, 268.

¹⁴⁹ Sateenvarjojen valmistaja ja katukauppias William Say, RC II, 314.

¹⁵⁰ RC II, 93–94.

¹⁵¹ RC II, 291.

¹⁵² Esim. RC II, 94.

Liiketaratkaisuista käydyn keskustelun yhteydessä esiin nousi myös juutalaisiin kohdistettuja lahjontasyytöksiä. Muutamit itälontolaiset kertoivat juutalaisille yleisestä käytännöstä, lahjusten tarjoamisesta brittiläisille liikkeenomistajille, jotta saisivat nämä luovuttamaan liiketilansa omaan käyttöön.¹⁵³ Tällainen käytäntö on saattanut olla yleisempääkin. Koska haastateltujen mukaan eräänlainen kynnysrahojen (key money) maksaminen oli tullut yleiseksi käytännöksi myös asuntokaupan puolella¹⁵⁴, voidaan olettaa, että käytäntö ulottui myös liiketilojen omistajanvaihdoksiin. Tähän suuntaan jotkut komission kuultavina olleista myös viittasivat käsitellessään kynnysrahasysteemiä yleensä tai itälontolaisten kauppiaiden katukuvasta katoamista.

Lahjonnasta syytettiin myös juutalaisia katukauppiaita: Sen lisäksi, että nämä tulokkaat röyhkeästi kiilasivat aiemmin brittiläisten katumyyjien hallussa olleille kauppapaikoille, he kommenttien mukaan myös pystyttivät myyntipisteitään muun muassa suoraan kauppojen oviaukkojen eteen, mitä paikallisilta katukauppiailta ei missään nimessä olisi suvaittu. Eräs haastatelluista katsoi tällaisen olevan mahdollista ainoastaan sen vuoksi, että juutalaiset olivat valmiita maksamaan kauppiaille saadakseen luvan myydä tuotteitaan heidän liikkeidensä välittömässä läheisyydessä.¹⁵⁵

Juutalaisten moraalien vahvuuden itälontolaisten silmissä kyseenalaiseksi teki myös juutalaisten valmius harjoittaa liiketoimintaa sekä kristittyjen pyhäpäivänä, sunnuntaina, että jopa omana pyhäpäivänään, sapattina. Käytännössä tämä tarkoitti, että itälontolaisten näkemyksen mukaan juutalaiset kävivät kauppa ja työskentelivät viikon jokaisena päivänä, kun taas britannialaisten kaupankäynti rajoittui kuuteen päivään viikossa, mikä kiristi kilpailua brittien näkemyksen mukaan entisestään.¹⁵⁶

Kun otetaan huomioon, että maahan muuttaneet Itä-Euroopan juutalaiset olivat tooran sanelemista periaatteista tiukasti kiinni pitäviä askenasijuutalaisia, joille oli tärkeää säilyttää vanhat uskonnolliset tapansa kotimaastaan lähdön jälkeenkin¹⁵⁷, vaikutti brittien ihmetys aiheelliselta. Kaupan harjoittaminen ja työskentely sapattina on ristiriidassa sen kanssa, että maahan tulleet juutalaiset halusivat tietävästi vaalia

---

¹⁵³ RC II, 87.

¹⁵⁴ Esim. RC II, 80–81. Kynnysrahojen kuvailtiin olevan eräänlaisia vuokranantajille tarjottavia lahjuksia: Se, kuka oli valmis tarjoamaan eniten, sai asunnon avaimet käteensä. Katso tarkemmin luku 4.

¹⁵⁵ RC II, 95.

¹⁵⁶ Esim. RC II, 87.

¹⁵⁷ Holmes 1979, 3; Pollins 1982, 135.

tarkkaan uskonnollisia perinteitään. Toisaalta uskonnollisten tapojen vaalimisen tärkeyden vuoksi haastateltujen kommentteihin juutalaisten sapattityöskentelystä on suhtauduttava hiukan varauksella. Lisäksi, vaikka kommentit olisivatkin pitäneet paikkansa, sivuuttivat itälontolaiset sen, että juutalaisten jatkuvassa työnteossa saattoi pikemminkin olla kyse toimeentulon riittämättömyydestä kuin liiallisesta rahanahneudesta ja kenties heidän oli joskus asetettava elannon turvaaminen uskonnollisten perinteiden edelle.

Vaikka haastatellut usein kokivat juutalaisten menestyvän markkinoilla ja ajavan britit ahdinkoon, oli juutalaisten markkinoilla menestyminen tosiasiaa aivan yhtä epävarmaa kuin samoille aloille suuntautuneiden britannialaistenkin. Juutalaisten toimialat olivat herkkiä suhdannevaihteluille ja siten työvoiman tarvekin oli varsin kausiluontoista.¹⁵⁸ Kyseenalaistaa voidaan siten sekin seikka, että haastatellut väittivät juutalaisten huonojen elinolosuhteiden johtuneen rahanahneudesta. Mitä luultavimmin kyse ei ollut halusta elää näin, vaan huonojen tulojen sanelemasta pakosta, minkä osa haastatellusta yläluokasta komissiolle vahvistikin.¹⁵⁹

Rahanahneudesta syytettiin herkästi myös niitä juutalaisia, jotka olivat vastuussa tuotannosta. Näiden, hieman ylemmälle tasolle yhteiskunnassa edenneiden maahanmuuttajien ei katsottu heidänkään rehellisin keinoin saavuttaneen menestystään. Esimerkiksi juutalaisiin tehtailijoihin kohdistettiin useampiakin syytöksiä palkkojen pimittämisestä itsellään. Vaikka nämä tilanteet haastateltujen mukaan tapahtuivat usein juutalaisen työnantajan ja alalla aloittelevan juutalaisen työntekijän välillä, eivätkä siten vaikuttaneet suoraan britannialaisiin, katsoivat monet itälontolaiset aiheelliseksi kommentoida asiaa:

” – – he ovat aloittaneet oman tuotannon ja työllistäneet tulokkaita ja karanneet 200 tai 300 punnan kanssa, työmiesten palkkarahojen ja nahantoimittajille kuuluvien luottosummien kanssa, ja he ovat lähteneet Pariisiin tai Amerikkaan ottamiensa rahojen kanssa. Minulla on näyttöä asiasta.”¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ Esim. Gartner 2001, 264.

¹⁵⁹ Esim. RC II, 319. Katso myös luku 8.

¹⁶⁰ Englanninjuutalainen tohvelinvalmistaja Isaac Lyons, RC II, 115.

Vaikka haastattelujen perusteella on mahdotonta luoda kuvaa siitä, kuinka yleistä tällaisen toiminnan uskottiin olevan, eivät syytökset ilmeisesti olleet valheellisia, sillä haastateltavana ollut poliisituomari Haden Corser kertoi oikeuden käsiteltäväksi tulleiden juutalaisten välisten palkkakiistojen yleistyneen viime vuosina.¹⁶¹

Palkan maksamatta jättäminen liittyi myös tilanteisiin, joissa juutalaistehtailijoiden katsottiin vilpillisin perustein hakeneen yrityksensä vararikkoon. Useammankin haastatellun näkemyksen mukaan vakuutuspetokset olivat yleisiä juutalaisten yritysten omistajien keskuudessa. Nämä vakuutuspetoksista syytetyt juutalaiset peittivät haastateltujen mukaan vararikkoon hakeutumisen yhteydessä todellisen varallisuutensa ja palkkoja tai velkojaan maksamatta käärivät rahat omiin taskuihinsa. Tästä katsottiin koituvan vahinkoa myös brittiläisille liikemiehille, jotka olivat myöntäneet vararikkoon hakeutuneelle luottoa esimerkiksi materiaalien tai tavaroiden toimituksen maksun yhteydessä. Erityisen röyhkeää juutalaisten toiminnasta teki erään haastatellun mukaan toiminnan suunnitelmallisuus: Juutalaiset saattoivat ensin kasvattaa liikekumppaniensa luottamusta tarkoituksellisesti useamman kuukaudenkin ajan maksamalla tunnollisesti kaikki velkansa, kunnes sitten äkillisesti ilmoittivat maksukyvyttömyydestään ja jättivät lopun velkansa maksamatta.¹⁶²

Käsitykset juutalaisten ahneudesta johtivat myös joskus väitteisiin siitä, etteivät juutalaiset Britanniassa tyytyneet työläisen asemaan, vaan esimiespaikkojen tavoittelu ja pyrkimys nousta yhteiskunnassa ylöspäin liitettiin heidän tavoitteisiinsa. Tällaisen toiminnan katsottiin olevan ikään kuin luonteenomaista kaikille juutalaisille, mikä tietysti sai asiaa kommentoineet pelkäämään, että juutalaisten muutto uhkasi laajemminkin brittien yhteiskunnallisia asemia. Esimerkiksi englanninjuutalainen tohvelien tekijä Isaac Lyons nosti kommentissaan esiin Itä-Euroopan juutalaisten pyrkimyksen nousta korkea-arvoisten englanninjuutalaisten asemaan ja esitti komissiolle, että kaikkien maahanmuuttajien pyrkimyksenä oli tulla itse ”pikku-Rothschildiksi”¹⁶³.

Käsitykset juutalaisten halusta menestyä olivat varmasti osittain tottakin, sillä moni maahantulijoistahan oli alun perin lähtenyt kotimaastaan mielessään paremman

---

¹⁶¹ RC II, 437.

¹⁶² Esim. RC II, 89–91.

¹⁶³ RC II, 117–118.

elintason saavuttaminen. Aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu, että juutalaisilla oli taitoa nousta liike-elämässä ylöspäin¹⁶⁴ ja kommentteistakin nousee esiin maahanmuuttajajuutalaisten kyky nousta nopeasti tavallisen työläisen asemasta liikkeenharjoittajien joukkoon, joissain tapauksissa merkittäviksikin yrittäjiksi.¹⁶⁵ Lisäksi itälontolaisten kommentteissa oli viitteitä ajalle tyypillisestä ajattelutavasta, jonka mukaan juutalaisilla oli suuri halu saavuttaa taloudellinen riippumattomuus.¹⁶⁶ Moni haastatelluista esimerkiksi katsoi, että juutalaiset pyrkivät usein työllistämään itsensä heti, kun olivat hankkineet siihen tarvittavan, usein varsin pienen pesämunan jonkun toisen leivissä.¹⁶⁷

Huoli maahanmuuttajajuutalaisten laajemmasta yhteiskunnallisesta noususta oli mitä luultavimmin kuitenkin perusteeton. Pienyrityksien perustaminen onnistui Britanniassa ilman suurempaa pääomaa ja siten maahan muuttaneiden juutalaistenkin oli suhteellisen helppo päästä markkinoille. Vaikka jotkut juutalaiset onnistuivat parantamaan asemiaan merkittävästikin, oli suurimman osan tyytyminen työläisen tai pienyrittäjän asemaan ja keskiluokan ammatteihin kohoaminen koski vasta maahanmuuttajien paria seuraavaa sukupolvea.¹⁶⁸ Lisäksi pienyrittäjät ja itsenäiset ammatinharjoittajat usein putosivat talouden heilahtelujen vuoksi takaisin työläisen asemaan.¹⁶⁹ Niin kutsutuille valkokaulusalaille, kuten lakialalle, apteekkialalle, kirjanpitäjiksi tai opettajiksi, juutalaiset tulokkaat eivät suuntautuneet, koska he saapuivat maahan liian kypsällä iällä saavuttaakseen enää tarvittavaa koulutusta tai kielitaitoa.¹⁷⁰ Siihen, mahdollistuiko näiden alojen harjoittaminen vielä toisen polven maahanmuuttajillekaan, on aiemmassa tutkimuksessa suhtauduttu epäilevästi.¹⁷¹

Vaiikkeivät käsitykset juutalaisten tavoittelemasta merkittävästä yhteiskunnallisesta noususta olleetkaan itälontolaisten keskuudessa kovin yleisiä, eivät ne kuitenkaan olleet tutkimusaikakaudella harvinaisia. Myös aiemmassa tutkimuksessa on saatu viitteitä siitä, että juutalaisten muutto johti ajoittain kärjistyneisiin näkemyksiin juutalaisten voimasta ja vaikutusvallasta sekä yhteiskunnallisen nousun

---

¹⁶⁴ Holmes 1979, 6.

¹⁶⁵ Esim. RC II, 21; RC II, 64.

¹⁶⁶ Pollins 1985, 13.

¹⁶⁷ Esim. RC II, 263.

¹⁶⁸ Pollins 1985, 13–14; Holmes 1991, 88.

¹⁶⁹ Endelman 2002, 130.

¹⁷⁰ Gartner 2001, 264.

¹⁷¹ Pollins 1982, 151.

mahdollisuuksista.¹⁷² Aiemmassa tutkimuksessa on esitetty, että näiden näkemysten syntyyn vaikutti resursseista käydyn kilpailun kiihtyminen¹⁷³, mutta komission haastattelemien itälontoolaisten kohdalla näyttäisi siltä, ettei ainakaan henkilökohtaisen sosioekonomisen uhan kokemus näy olleen tällaisten näkemysten muodostumisen välttämättömänä edellytyksenä: Myös oman asemansa turvatuksi tuntenut, juutalaisiin joidenkin negatiivisten ominaisuuksien ohella myös positiivisia piirteitä liittänyt, kirkkoherra Eck kertoi havainneensa viitteitä juutalaisten keskuudessa viime aikoina yleistyneestä pöyhkeydestä ja röyhkeydestä. Näiden piirteiden esiin nousu johtui hänen mukaansa juutalaisten aikomuksista tavoitella esimiehen tai työnantajan asemaa.¹⁷⁴

Vaikka asemansa suoraan uhatuksi tunteneet työläiset käsittelivät juutalaisiin liitettyjä omavaraisuuden ja yritteliäisyyden piirteitä puhtaasti niiden muodostaman uhan kautta, on Britanniassa toisaalta usein siedetty juutalaisia juuri sen vuoksi, että aktiivinen markkinoilla toimiminen oli brittiläisen yhteiskunnan arvojen mukaista.¹⁷⁵ Juutalaisten menestys talouselämässä herätti usein niiden vihamielisyyden, jotka kokivat tullessa riistetyksi kapitalistisessa talousjärjestelmässä¹⁷⁶, mutta toisaalta brittiläisessä yhteiskunnassa yleisesti vallinneet arvot ovat saattaneet hillitä osaltaan juutalaisten taloudellisen nousun pyrkimyksiä käsiteltyä kielteistä kommentointia. Tätä tukee ainakin se, että haastatellut, jotka eivät henkilökohtaisesti kokeneet muuton aiheuttamaa sosioekonomista uhkaa, suhtautuivat yleensä paljon myönteisemmin juutalaisten pyrkimykseen nousta yhteiskunnassa ylöspäin ja heidän käsityksensä juutalaisista työntekijöinä ja markkinoilla toimijoina olivat yleisesti ottaen paljon myönteisempiä kuin asemansa uhatuksi tunteneiden brittityöläisten tai -ammattinharjoittajien.¹⁷⁷

Kommenteissa, joissa pohditaan juutalaisten muuton vaikutuksia elinkeinoelämään, toteutuu selvästi konfliktiteorian mukainen oletus siitä, että vähemmistöön suunnattu vastustus on kaikkein voimakkainta niiden enemmistöön kuuluvien keskuudessa, jotka ovat samassa yhteiskunnallisessa asemassa vähemmistön kanssa. Henkilökohtaisesti kilpailun kiristymisen tunteneet itälontoolaiset, eli itälontoolainen työväenluokka, syytti herkästi työläisten tilanteen heikkenemisestä paitsi maahanmuuttoa ilmiönä myös

---

¹⁷² Holmes 1979, 6 Holmes 1991, 88.

¹⁷³ Holmes 1979, 6.

¹⁷⁴ RC II, 330.

¹⁷⁵ Holmes 1991, 94.

¹⁷⁶ Holmes 1978a, 14.

¹⁷⁷ Esim. RC II, 724.

juutalaisten omaa toimintaa. He vetivät selvän eron kunnollisen ja rehellisen britannialaisen sekä vilpillisiä keinoja menestyäkseen käyttävän epärehellisen Itä-Euroopan juutalaisen välille. Siten itälontoolaisen työväenluokan suhtautumisessa on selvästi havaittavissa myös viitteitä sosioekonomisen uhan kokemuksessa tyypillisestä oman ryhmän suosimisesta ja sen paremmuuden korostamisesta suhteessa vähemmistöön.

4. Kilpailu asuntomarkkinoilla

Työpaikoista käydyn kilpailun lisääntymisen lisäksi itälontolaiset katsoivat juutalaisten muuton heikentävän brittityöväenluokan sosioekonomista asemaa myös kiristämällä kohtuuttomasti asuntomarkkinoilla käytyä kilpailua. Moni haastatelluista katsoi juutalaisten muuton yleisesti heikentävän brittien mahdollisuuksia asua alueilla, joille massamuutto suuntautui, minkä haastatellut uskoivat väistämättä johtavan britannialaisten syrjäytymiseen.¹⁷⁸

Pääasiallisen syyn brittien syrjäytymiseen asuntomarkkinoilla haastatellut katsoivat löytyvän juutalaisten tavasta asettua asumaan niin ahtaasti, että samassa huoneessa, jossa juutalaisten kustannuksissa säästääkseen kerrottiin paheksuttavasti sekä nukkuvan että työskentelevän, asui suositusten vastaisesti lukuisia ihmisiä. Tällaisen katsottiin tietysti jo sinällään olevan tuomittavaa, koska asuntojen liikakansoituksen katsottiin heikentävän alueen elinolosuhteita¹⁷⁹, mutta lisäksi erityisen suurena uhkana itälontolaiset pitivät liikakansoituksen vaikutuksia brittityöväen sosioekonomiseen asemaan. Koska juutalaisia asui saman katon alla useita, pystyivät he maksamaan enemmän vuokraa ja liikakansoituksen katsottiin siten yleisesti johtavan vuokratason kohtuuttomaan nousuun.¹⁸⁰ Koska Itä-Lontoon alue oli erittäin tiiviisti asuttu ja asuinnoista oli kova kysyntä, ei britannialaisilla katsottu olevan muuta mahdollisuutta kuin ahtautua asumaan yhtä vaatimattomiin tiloihin kuin juutalaisetkin, jos halusivat jäädä alueelle. Vaihtoehtona ahtaissa oloissa asumiselle oli haastateltujen mukaan muutto pois alueelta. Myös tästä katsottiin kuitenkin seuraavan kohtuuttomia ongelmia, sillä brittien oli kauemmas muutettuaan vaikea päästä kulkemaan vanhojen asuntojensa läheisyyteen jääneille työpaikoilleen, minkä pahimmassa tapauksessa katsottiin johtavan työpaikan menettämiseen:

”Seurauksena on, että meidän väkemme täytyy entisen kolmen huoneen sijaan ahtautua asumaan yhteen, koska heillä ei ole varaa maksaa vuokraa eikä varaa muuttaa pois, sillä silloin he menettävät työpaikkansa. Joten he

---

¹⁷⁸ Esim. RC II, 315.

¹⁷⁹ Ks. tarkemmin luku 6.

¹⁸⁰ Esim. RC II, 88.

yksinkertaisesti ahtautuvat sisään ja heidän täytyy asua samoissa olosuhteissa, joissa nämä ulkomaalaiset monessa tapauksessa asuvat.”¹⁸¹

Vaikka juutalaisten muuton siten ikään kuin automaattisesti katsottiin johtavan britannialaisten syrjäytymiseen, syytivät haastatellut asuntokilpailun pahentumisesta myös juutalaisten henkilökohtaista toimintaa. Juutalaisten moraalinen vahvuus asetettiin usein kyseenalaiseksi myös asuntomarkkinoilla toimimisen yhteydessä ja heidän katsottiin syyllistyvän esimerkiksi asuntojen hankkimiseen itselleen lahjonnan avulla. Laajalle levinneenä käytäntönä pidettiin juutalaisten lahjuksiksi tarjoamia niin kutsuttuja kynnyksrahoja, joiden avulla juutalaisten katsottiin britannialaisia helpommin saavan asunnon haltuunsa. Haastateltujen mukaan kynnyksrahakäytäntöjä oli kahdenlaisia: Joko juutalaiset maksoivat asunnon vuokraisännälle suoraan tietyn summan rahaa, jonka avulla saivat brittejä helpommin markkinoilla olleen asunnon haltuunsa tai vaihtoehtoisesti he tarjosivat suoraan asunnon asukkaille kynnyksrahaa, jonka tarkoituksena oli houkutella asukkaat luovuttamaan asuntonsa rahasummaa tarjonneelle.¹⁸²

Käsitykset kynnyksrahakäytännön olemassaolosta eivät mitä ilmeisimmin olleet valheellisia, sillä raportista selviää, että myös haastattelukomission jäsenillä oli ollut jo ennen haastattelujen suorittamista tietoa jonkinlaisesta kynnyksrahakäytännöstä. Komission ennakkotiedot kynnyksrahakäytännöstä kuitenkin poikkesivat haastateltujen näkemyksistä, sillä toisin kuin ehdottomasti suurin osa haastatelluista antoi ymmärtää, oli kynnyksrahakäytäntö komission mukaan ollut olemassa jo joitakin vuosikymmeniä ennen juutalaisten maahanmuuttoa. Lähes kaikki haastatellut kuitenkin pitivät kynnyksrahakäytäntöä Itä-Euroopan juutalaisten mukanaan tuomana. Komission haastattelema Englannin juutalainen kengänvalmistaja Solomons oli ainut, joka vahvisti komission epäilyt kynnyksrahakäytännön syntyisestä muuttoa edeltäneellä aikakaudella. Hänkin kuitenkin korosti, ettei vuosikymmenten takainen kynnyksrahakäytäntö ollut samanlainen kuin nykyinen versio, jossa asunnonetsijä maksoi saadakseen asunnon avaimet itselleen. Tätä käytäntöä edeltäneen kynnyksrahan hän kertoi tarkoittaneen rahasummaa, jonka uusi omistaja maksoi vanhalle ostaakseen

---

¹⁸¹ Kotivakuutusmyyjä Dix, RC II, 179.

¹⁸² Esim. RC II, 114–115.

itselleen asunnon mukana tulleen irtaimen omaisuuden, kuten huonekalut. Nykyistä käytäntöä hänkin piti puhtaasti Itä-Euroopan juutalaisten kehittäjänä.¹⁸³

Kynnysrahakäytännön kehityksen todellisista käännteistä ei raportin eikä aiemman tutkimuksen perusteella saada selkeää kuvaa, mutta koska kynnysraha jonkinlaisena käytäntönä on ollut olemassa jo kymmeniä vuosia ennen juutalaisten massamuuttoa, pitää hiukan varauksellisesti suhtautua haastateltujen väitteeseen siitä, että pelkistä asunnon avaimista maksettava kynnysraha olisi juutalaisten mukanaan tuoma käytäntö. Kyse saattoikin olla jo vakiintuneen käytännön juutalaisten muutosta riippumattomasta asteittaisesta kehityksestä ja mukautumisesta yhteiskunnallisiin muutoksiin.

Juutalaisten tulokkaiden lisäksi haastatellut syyttivät tilanteensa hankaloitumisesta myös juutalaisia vuokraisäntiä. He katsoivat juutalaisten vuokraisäntien hankaloittavan britannialaisten asemaa nostamalla vuokria tarkoituksellisesti liioitellun korkeiksi, sillä tiesivät kysyntää asunnoille juutalaisten muuton myötä riittävän.¹⁸⁴ Itälontoolaisten näkemyksen mukaan heidän uskottiin muutoinkin vahvasti suosivan juutalaisia vuokralaisina ja vuokraavan asuntonsa mieluummin maahanmuuttajille kuin briteille. Usean haastatellun mukaan tästä koitui erityisen suurta haittaa sen vuoksi, että Itä-Lontoon asunnot olivat viime vuosina siirtyneet pääosin juutalaisten omistukseen. Alueen harvojen brittiläisten vuokraisäntien sen sijaan kiellettiin jyrkästi syyllistyvän vuokrien tarkoitukselliseen korottamiseen.¹⁸⁵

Vuokrien noususta ja juutalaisten suosimisesta koitui itälontoolaisten mukaan tietenkin suurta haittaa britannialaisille. Tilanteen katsottiin työläisten lisäksi vaikuttavan myös alueella asuvan keskiluokan asemaan, joka sekin joidenkin haastateltujen mukaan oli vuokrien nousun vuoksi pakotettu muuttamaan pois alueelta. Kiinnostavaa keskiluokan osakseen saamassa huomiossa on, etteivät haastatellut mitä ilmeisimmin olleet kuitenkaan huolissaan keskiluokan itsensä tilanteesta, vaan heitä tuntui pikemminkin huolettavan keskiluokan syrjäytymisen vaikutus maahanmuuttoalueelle jäävien britannialaisten, eli työväen- ja alaluokan tilanteeseen. Koska brittiläisen keskiluokan olivat korvanneet monen britin näkökulmasta alinta mahdollista yhteiskuntaluokkaa

---

¹⁸³ RC II, 114.

¹⁸⁴ Esim. RC II, 109.

¹⁸⁵ Esim. RC II, 381.

edustavat juutalaiset maahanmuuttajat, esitti useampikin haastatelluista huolensa maahanmuuttoalueiden yleinen tason laskusta brittien kannalta valitettavan alhaiseksi.¹⁸⁶

Käsitykset asuntojen liikakansoituksen, kynnyksrahakäytännön ja juutalaisten vuokranantajien toiminnasta olivat haastateltujen keskuudessa varsin yleisiä. Ilmeisesti ne ovat olleet laajemminkin yhteiskunnassa vallalla olleita käsityksiä, sillä myös aikaisempi tutkimus on nostanut esiin samanlaisia juutalaisiin muuttajiin kohdistettuja syytöksiä.¹⁸⁷ Aiempi tutkimus on kuitenkin myös esittänyt, että juutalaisten syyttäminen asuntomarkkinoilla vallinneesta tilanteesta oli virheellistä, sillä todellisuudessa juutalaiset eivät aiheuttaneet näitä ongelmia. Heidän muuttonsa on todettu kyllä vaikeuttaneen tilannetta, mutta tosiasiasa asuntotilanteen huonoudella oli juutalaisten muuttoon monimutkaisemmat taloudelliset ja sosiaaliset juuret.¹⁸⁸

Todellisuudessa Itä-Lontoo oli aina ollut ahtaasti asuttua aluetta, jonka asuntopulaa ja väestötiheyttä olivat entisestään pahentaneet 1860-luvulla alkaneet slummien raivaus- ja purkutyöt, joiden tarkoituksena oli luoda tilaa uusille rautateille, varastoille ja kaduille.¹⁸⁹ Alun perin tämän slummien purkamisen katsottiin olevan keino poistaa kaikkein kurjimmassa kunnossa olleet asuinalueet, mutta tosiasiasa slummien raivaaminen ainoastaan pahensi asuntopulaa ja siten kurjisti oloja entisestään.¹⁹⁰ Nämä laajemmat, yhteiskunnan makrotasolla tapahtuneet muutokset jäivät kuitenkin suurelta osalta asuntokilpailua kommentoineista huomioimatta.

Laajemman yhteiskunnallisen kehityksen sivuuttaminen saattaa selittyä asuntokilpailua kommentoineiden itälontoolaisten yhteiskunnallisella jakaumalla. Suurin osa juutalaisten muuton asuntomarkkinoille aiheuttamaa painetta kommentoineista kuului brittityöväenluokkaan, joka tässäkin tapauksessa oli joko kyvytön näkemään yhteiskunnan makrotasolla tapahtuvaa kehitystä tai etsi tarkoituksellisesti syntipukkia asemansa heikentyneelle tilalle.

---

¹⁸⁶ Esim. RC II, 305.

¹⁸⁷ Esim. Holmes 1988, 68; Holmes 1979, 15.

¹⁸⁸ Holmes 1988, 46.

¹⁸⁹ Endelman 2002, 157; Hopkins 2000, 60.

¹⁹⁰ Allen, 2008, 118–120.

Sosioekonomisen uhan kokemuksen voikin selvästi havaita vaikuttaneen työläisten näkemyksiin asuntokilpailun syistä ja seurauksista. Kuten työkilpailuakin koskeneissa kommenteissa, voi työväenluokan asuntokilpailua koskevien kommenttien taustalla havaita viitteitä voimakkaasta yhteiskunnallisen syrjäytymisen pelosta, johon sen edustajat katsoivat kehityksen vääjäämättä johtavan. Lisäksi näyttää siltä, että myös tässä tapauksessa voimakas syrjäytymisen pelko lisäsi maahanmuuttajia kohtaan suunnattua vihamielisyyttä entisestään ja sai usein kohdistamaan maahanmuuttajiin melko pitkällekin meneviä syytöksiä:

”Tässä esimerkkinä yksi tapaus, herra Chadbournen tapaus. Hän asui Varden Street 39.:ssä. En osaa tarkkaan sanoa, paljonko hänen vuokransa oli ennen tätä aikaa [ennen juutalaisten maahanmuuttoa], mutta se nousi niin korkeaksi, ettei hänellä enää ollut varaa maksaa sitä. – – hänen oli pakko vuokrata talo esikaupunkialueelta, noin neljän mailin päästä. Seurauksena oli tämä: Hän ei ollut fyysisesti kunnossa oleva mies – pikemminkin astmaattinen. Hänen pääasiallinen työaikansa oli kahdeksasta puoli yhteentoista illalla ja asuessaan Varden Streetillä hän pääsi kotiinsa minuutissa tai kahdessa, eikä hän oireillut huonossa säässä, mutta sattui olemaan talvi, kun hän muutti lähiohjaan ja ensin hänen täytyi kävellä puolen mailin verran päästäkseen junaan tai bussiin, eikä hän sateisina iltoina päässyt edes niiden sisätiloihin, ja seuraavaa tapahtui ehkä viikko tai kaksi muuton jälkeen. Tuli sateinen ilta, hän joutui matkustamaan ulkona, sai flunssan ja kuoli muutamassa päivässä. Väitän, että kiistattomasti tämän miehen kuolema oli tämän ulkomaalaisvirran syytä.”¹⁹¹

Kuitenkin myös sosioekonomisen asemansa turvatuksi tunteneiden ylempiluokkaisten haastateltujen kommentteissa asuntokilpailun kiristymiseen kiinnitettiin huomiota ja myös heidän keskuudessaan se luokiteltiin selvästi huomattavan vakavaksi ongelmaksi. Asuntopulaa kommentoinut yläluokkakin oli huolissaan vuokrien nousun vaikutuksesta Itä-Lontoossa asuvien työläisten asemaan ja lisäksi asumiseen liittyvien ongelmien katsottiin yläluokan keskuudessa myös usein entisestään pahentavan muita vakavia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia ongelmia, kuten asuinalueiden fyysistä ja moraalista

---

¹⁹¹ Valokuvaajan assistentti, George Brown, RC II, 86.

rappeutumista.¹⁹² Ylempiluokkaiset haastatellut olivat kuitenkin usein myös kykeneviä hahmottamaan heikon asuntotilanteen ja Itä-Lontoon ahtauden taustalla vaikuttaneet laajemmat yhteiskunnalliset muutokset, eivätkä he tarkastelleet asumisongelmia ainoastaan juutalaisten muutosta aiheutuneena ongelmana. Vaikka hekään eivät tietysti kiistäneet massiivisen muuton vaikeuttavan tilanteen ratkaisua entisestään, yhdistivät he asunto-ongelmat osaksi laajempaa yhteiskunnallista kehitystä.¹⁹³

Keski- ja yläluokkaiset haastatellut eivät esimerkiksi olleet yhtä valmiita syyttämään juutalaisia tulokkaita tai vuokranantajia, vaan ylempiluokkaisten haastateltujen esittämien kommenttien joukosta löytyy myös näkemyksiä, joiden mukaan vuokrien nousussa ja olojen kurjistumisessa oli kyse noidankehästä, jossa eri osatekijät ruokkivat toisiaan. Korkeiden vuokrien katsottiin johtavan asuntojen liikakansoitukseen ja asuntojen kysyntä ja liikakansoitus puolestaan johtivat edelleen vuokrien nousuun.¹⁹⁴ Jotkut katsoivat juutalaisten tulokkaiden olevan muun alaluokan tavoin asuntokilpailun uhreja, jotka vuokrien korkean tason vuoksi olivat pakotettuja asumaan ahtaasti:

”He työskentelevät aamusta iltaan, ja mitä köyhempiä he ovat, sitä huonommin heitä nähtävästi kohdellaan – sitä enemmän he ovat säälimättömien ihmisten armoilla. – – Kaikkein huonokuntoisimmissa rakennuksissa asuu surkeissa oloissa niin kutsuttuja tulokkaita, jotka maksavat suurempaa vuokraa kuin Rothschildin tai Lolesworthin tai Nathanielin kaltaisissa rakennuksissa [haastattelusta selviää, että nämä ovat alueen parhaita rakennuksia] asuvat ihmiset. He ovat oman elämäntilanteensa uhreja.”¹⁹⁵

Itälontoolaisen yläluokan kommentointi noudatteli siten ajalle tyypillistä trendiä: Asumiseen ja elintasoon liittyneitä ongelmia ja niiden muodostamia uhkakuvia käsiteltiin 1800-luvun lopun Lontoossa kaikkein merkittävimpänä sosiaalisena ongelmana niin lehdistössä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa kuin parlamenttissakin,¹⁹⁶ mutta ylempien luokkien huoli ei juontanut juutalaisten

---

¹⁹² Esim. RC II, 318–319.

¹⁹³ Esim. RC II, 331.

¹⁹⁴ Esim. RC II, 185; RC II, 673.

¹⁹⁵ Kirkkoherra Davies, RC II, 319.

¹⁹⁶ Allen 2007, 121.

maahanmuutosta, vaan huoli työväestön asuinoloista oli alkanut itää jo ennen massamuuton aikakautta.¹⁹⁷ Ymmärrettävistä syistä myös yläluokkaa kuitenkin häiritsti juutalaisten tapa asua ahtaasti, sillä maahanmuuton aikakaudella ahtaiden asuinolojen helpottamisen uskottiin olevan avainasemassa myös muiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa ja liikakansoitusta ja sen aiheuttamia ongelmia pyrittiin ehkäisemään monien erilaisten, kuitenkin tehottomaksi myöhemmin todettujen, asetusten ja säädösten avulla.¹⁹⁸

Näkemyserot asumiskilpailun perimmäisistä syistä luultavasti selittävät myös sen, miksi työväenluokka ja yläluokka usein esittivät asunto-ongelmaan kovin erilaisia ratkaisuehdotuksia. Työväenluokkaan kuuluneet haastatellut uskoivat asuntojen liikakansoituksesta aiheutuneiden ongelmien ratkeavan, mikäli lakia kiristettäisiin siten, että sen avulla saataisiin tehokkaasti ajettua ylimääräiset ihmiset pois asunnoista.¹⁹⁹ Esimerkiksi Stepneyn alueella terveysturvakamiehenä toiminut tohtori Daniel Lewis Thomas kuitenkin tyrmäsi tällaisen ratkaisuehdotuksen ja katsoi sen johtavan ainoastaan siihen, että ilman asuinpaikkaa jääneet vaeltaisivat lähikaduille etsimään uutta asuinpaikkaa, joka pian muuttuisi yhtä täyteen ihmisiä ahdetuksi kuin aiempikin asuinpaikka.²⁰⁰ Komission haastateltavana ollut tuomioherra Barnett totesikin, että asuntokilpailun kiristymiseen pitäisi etsiä syytä ja ratkaisua pikemmin yhteiskunnallisista rakenteista kuin itse juutalaisten toiminnasta. Jos juutalaisille luotaisiin mahdollisuuksia muuttaa muuallekin kuin Itä-Lontooseen, ei asunto-ongelma hänen mukaansa olisi lainkaan yhtä vakava.²⁰¹ Kommentti paljastaa hänen ymmärtäneen aiheesta myöhemmin tehdyn tutkimuksenkin esiin nostaman asioiden todellisen laidan: Juutalaiset olivat tosiasiansa itsekkin asuntokilpailun uhreja, joilla ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin asettua asumaan jo ennestään ahtaille slummialueille, sillä niille heidän oma yhteisönsä ja kaikki heidän tarvitsemansa uskonnolliset palvelut olivat keskittyneet.²⁰²

---

¹⁹⁷ Esim. Hopkins 2000, 59–60.

¹⁹⁸ Allen 2008, 115; Hopkins 2000, 59–62.

¹⁹⁹ Esim. RC II, 307.

²⁰⁰ RC II, 194.

²⁰¹ RC II, 641.

²⁰² Gray 2010, 131.

5. Juutalaiset – brittiläisen yhteiskuntajärjestelmän hyväksikäyttäjiä?

Konfliktiteoreettisen mallin pohjalta ovat selitettävissä myös itälontolaisten esittämät kommentit, joissa juutalaisten maahanmuuton katsottiin koituvan taloudelliseksi rasitteeksi työväenluokan ohella myös ylemmille yhteiskuntaluokille julkisten palveluiden järjestämisestä aiheutuneen kustannusten nousun vuoksi. Köyhien juutalaisten maahanmuuton katsottiin lisäävän erilaisten sosiaalisten avustusten ja palveluiden tarvetta ja siten nostavan kustannuksia yhteiskunnan makrotasolla, minkä puolestaan pelättiin lisäävän veronmaksajien taloudellista rasitetta. Tämä puhutti ymmärrettävästi erityisesti ylempiä yhteiskuntaluokkia, sillä 1900-luvun alun Britanniassa, jossa köyhäinhoito ja muu avustustoiminta oli pääosin yläluokan hyväntekeväisyystoiminnan ja tulojen suuruuteen kytkeytyvän paikallisen veronkannon varassa²⁰³, ei tällaisten kustannusten nousu luonnollisestikaan ollut köyhemmän työväenluokan ensisijainen huolenaihe.

Toisin kuin aiemmin käsitellyissä työväenluokan taloudellisen uhan kokemuksissa ei veronmaksurasitteen kasvua kommentoineen yläluokan kommentteissa argumentaatiopohjana ollut pelko maahanmuuton vaikutuksesta oman yhteiskunnallisen asemansa säilymiseen, vaan uhka liittyi puhtaasti kustannusten nousuun. Kaikille haastatelluille ei myöskään ollut lainkaan yhdentekevää, kuka heidän varoillaan kustannetuista palveluista ja etuuksista pääsi hyötymään. Suhteessa britannialaisiin juutalaisten katsottiin esimerkiksi hyötävän enemmän pääosin brittien maksamilla verorahoilla²⁰⁴ kustannetuista julkisista palveluista kuin brittien itsensä, mikä kuohutti joitakin haastatelluista. Stepneyssa koko ikänsä asunut vakuutusmyyjä George Dix piti tilannetta varsin epäsuotuisana brittien kannalta:

” – – Jokaisen lapsen kouluttaminen maksaa 6 puntaa vuodessa ja tästä seuraa, että me maksamme heidän [juutalaisten] lastensa koulutuksen sen sijaan, että he itse maksaisivat sen. He eivät maksa kunnallisveroa edes yhtä

---

²⁰³ Vuoden 1834 köyhäinhoitolain säätämisestä 1900-luvun alkuvuosiin saakka Britanniassa köyhäinhoito ja muut sosiaaliavustukset järjestettiin vapaaehtoisten ylläpitämän hyväntekeväisyystoiminnan lisäksi paikallisen veronkannon turvin. Tuloveroa, jolla yhteiskunnallisten palveluiden kustannukset katettiin, ei Britanniassa kerätty vuosittain alle 160 puntaa ansaitsevilta. Hopkins (2000), 7–8; 72–73; 133.

²⁰⁴ Köyhästä taustasta johtuen juutalaisten maahanmuuttajien osuuden veronmaksajista voi olettaa massamuuton aikakaudella olleen melko pieni.

viidesosaa siitä, mitä me maksamme, mutta silti he saavat samat edut kuin me. Esimerkiksi kirjastoa, virkistäytymisalueita ja useita muita laitoksia he käyttävät meitä enemmän.”²⁰⁵

Harmillisena kustannusrasitteena haastatellut pitivät myös juutalaisten muutosta aiheutunutta jatkuvaa tarvetta rakentaa lisää julkisia rakennuksia, kuten kouluja.²⁰⁶ Koulurakentamisen niminomaan veronmaksajille kalliiksi teki vuonna 1870 säädetty uusi koululaki, joka määräsi kunnallisverovaroista perustettavaksi kouluja kirkkojen ylläpitämien koulujen rinnalle, sillä kirkollisilla yhteisöillä oli rahoituksen kanssa ongelmia.²⁰⁷ Rakentamisesta aiheutuneiden kustannusten lisäksi joidenkin haastateltujen tuhtumusta ja juutalaisvastaisuutta selvästi lisäsi se, että rakentamisen yhteydessä jouduttiin purkamaan vanhoja, haastateltujen näkökulmasta ilmeisen tärkeitä rakennuksia, kuten asuintaloja ja jopa kirkkoja, jotta uusille julkisille rakennuksille kuten kouluille saatiin tilaa.²⁰⁸

Kommenttien perusteella saa kuvan, että kaupunginosissa joista haastatellut tulivat, rakennustarpeen lisääntyminen oli lähes yksinomaan juutalaisten muutosta aiheutuvaa. Tämä on Itä-Lontoossa varmasti ollutkin kiivaan rakentamisen viimekätinen syy, sillä nämä alueet olivat juutalaisten muuton keskuspaikkoja, joille asettui asumaan suuria määriä juutalaisia. Juutalaisten muuttoaalto ajoittui kuitenkin Britanniassa vilkkaan kaupungistumisen aikakauteen, jolloin tarve julkisten palveluiden kehittämiseksi kasvavaa kaupunkiväestöä palvelemaan oli muutoinkin huima ²⁰⁹. Toisin kuin moni haastateltava siis tuntui uskovan, ei juutalaisten muuton rajoittaminen luultavasti olisi vähentänyt palveluiden kehittämisen tarvetta, ja lähes välittömästi raportin julkaisun jälkeisinä vuosina Britanniassa korotettiin veronmaksajien maksuvelvoitetta lukuisten sosiaalipalveluiden kehittämistarpeen vuoksi.²¹⁰

George Dixin esittämä väite siitä, että juutalaiset usein käyttivät uusia palveluita enemmän kuin britit saa tukea myös muutamilta maahanmuuttajiin hyväksyvästi

---

²⁰⁵ Kotivakuutusmyyjä George Dix, RC II, 180. Britanniassa säädettiin vuonna 1891 laki, jossa peruskoulutuksesta tehtiin sekä ilmaista että pakollista kaikille lapsille. Hopkins (2000), 79. Tämä tietysti lisäsi veronmaksajien taakkaa.

²⁰⁶ Esim. RC II, 300.

²⁰⁷ Hopkins 2000, 77.

²⁰⁸ Esim. RC II, 300.

²⁰⁹ Esim. Hopkins 2000, 6–8.

²¹⁰ Hill 1977, 149–152.

suhtautuneilta haastatelluilta, jotka katsoivat juutalaisten muun muassa olevan ahkerampia kulttuuripalvelujen, kuten museoiden, käyttäjiä kuin britannialaisten.²¹¹ Lisäksi juutalaisten vanhempien katsottiin tunnollisemmin lähettävän lapsensa koulunpenkille kuin brittivanhempien.²¹² Näiden kommenttien esittäjät siis pitivät tällaisia juutalaisiin yhdistettyjä ominaisuuksia yksinomaan kunnioitettavina, mutta kuten aiemminkin on käynyt ilmi, käännettiin monet positiiviset juutalaismielikuvat maahanmuuton vastustajien esittämässä argumentoinnissa usein juutalaisia vastaan. Siten samat käsitykset juutalaisista ahkerina kulttuuri- ja sivistyspalveluiden käyttäjinä näyttivät usein kääntyvän itälontoolaisten kommentoinnissa taitavasti palvelemaan haastatellun omaa henkilökohtaista kantaa maahanmuuttoon. Maahanmuuttoon negatiivisesti suhtautuneet saivat juutalaisten kiinnostuksen sivistykseen näyttämään helposti yhteiskunnan resursseja syövältä uhalta.

Yksittäisistä kustannuksista eniten puhuttivat kuitenkin juutalaisten sairaanhoitoon uppoavat rahat. Britannialaisiin verrattuna juutalaisten katsottiin monesti hakevan huomattavasti useammin avustusta lääkinnällisiin menoihin (medical relief), kuten hoito- tai lääkekustannusten kattamiseen. Avustuksien jaosta vastanneen Board of Guardiansin jäsen Charles Barrett katsoi syyn tähän löytyvän yksinkertaisesti maahan tulleiden juutalaisten alhaisista elinolosuhteista, jotka hänen mukaansa heikensivät juutalaisten fyysistä kuntoa. Juutalaisten osuutta lääkinnällisen avustuksen hakijoista hän piti erittäin suurena. Komissiolle hän esitti, että jopa puolet kaikista lääkinnällistä avustusta hakevista oli juutalaisia maahanmuuttajia.²¹³

Veronmaksajille hankalan ja epämieluisan asiasta teki Barretin mukaan se, että lääkinnälliset kustannukset jäivät aina kokonaan veronmaksajien maksettavaksi, sillä juutalaiset väittivät, ettei heillä pienten palkkojensa vuoksi ollut varaa osallistua hoitokustannuksiin millään tapaa. Erityisen suurena yksittäisenä kustannusrasitteena hän piti pitkäaikaista ja jatkuvaa hoitoa tarvitsevien ”vähämielisten” (imbecile) juutalaislasten suurta määrää:

---

²¹¹ RC II, 690.

²¹² Esim. RC II, 339.

²¹³ Barretin haastattelusta selviää, että tällä lääkinnällisellä tuella (medical relief) tarkoitettiin vähävaraisille myönnettyä avustusta lääkkeiden ja lääkärin hoidon kustantamiseksi. RC II, 81–84.

” – Mielisairaaloihin otetaan sisään suuret määrät lapsia [juutalaisia] – –
Lähetämme heidät piirikunnan hoitokotiin, mutta Guardiansien täytyy maksaa heidän ylläpitonsa, ja valitettavaa on, ettemme koskaan saa mitään vanhemmilta, sillä he kertovat aina saman tarinan siitä, että tienaa vain 10 tai 12 shillinkiä viikossa – –, eikä heillä ole varaa maksaa mitään. Vaikka määräisimme heidät maksamaan yhden shillingin viikossa, emme saa sitä.”²¹⁴

Vaikka Barrettin esittämään väitteeseen vähämielisten juutalaislasten suuresta määrästä on hyvä suhtautua hieman epäillen, lisäsivät maahan muuttaneiden köyhyys ja siitä johtuneet alhaiset elinolot epäilemättä yhteiskunnallisen avun tarvetta ja korottivat kustannuksia entisestään. Moni Itä-Euroopan juutalaisista nimittäin oli jättänyt kaiken omaisuuden kotimaahansa ja he saapuivat Britanniaan usein lähes rahattomina²¹⁵. Kukaan haastatelluista ei kuitenkaan maininnut verojenmaksun muodostaneen itselleen ylitsepääsemätöntä taloudellista velvoitetta, eivätkä he olleet huolissaan omasta toimeentulostaan, vaan pikemminkin haastateltuja puhutti kustannusten nousu yleisellä tasolla. Tällaisenkin kommentoinnin voidaan kuitenkin katsoa pohjimmiltaan olevan konfliktiteoreettisen mallin mukaista, kun otetaan huomioon, että kommentit on esitetty aikakaudella, jolloin erilaisten avustusten kustannuksista, riittävydestä ja tarkoituksenmukaisuudesta, eli siis käytössä olevien resurssien oikeanlaisesta kohdentamisesta, käytiin Britanniassa yleisesti kiivasta keskustelua²¹⁶.

Se, ettei sosiaalimenojen kustannusten nousu ilmeisesti muodostanut haastatellulle yläluokalle minkäänlaista henkilökohtaista uhkaa, ohjaa etsimään syitä yläluokan ilmaisemaan ärtymykseen myös muualta kuin ensisijaisesti resurssien rajallisuuteen kytkeytyvistä selitysmalleista. Närkästyttä selittääkin osaltaan myös viktoriaaniselta ajalta periytynyt yleinen ajattelumalli, jossa korostettiin ja ihannoitiin omillaan pärjäämistä sekä itsenäisyyttä²¹⁷. Siten monissa yläluokkaisissa piireissä köyhäinavustusten tarkoituksenmukaisuus usein kyseenalaistettiin. Liian avokätisen avustamisen katsottiin vain johtavan siihen, että työtä vieroksuvat ihmiset lakkaisivat

---

²¹⁴ Väestötietojen kirjaaja, Board of Guardiansin jäsen, Stepneyn kaupunginosan valtuuston jäsen Charles Barrett, RC II, 81.

²¹⁵ Esim. Endelman 2002, 133.

²¹⁶ Hopkins (2000), 71–73.

²¹⁷ Ns. self help oli suuressa arvossa viktoriaanisen ajan Britanniassa. Kushner (2009), 183.

etsimästä työtä²¹⁸, ja että laiskuus ja tuhlaavaisuus lisääntyisivät entisestään.²¹⁹ Tämä ajattelutapa varmasti vähensi juutalaisten arvostusta yläluokan silmissä varsinkin, kun osa avustustoimintaa kommentoineista haastatelluista tuntui elävän käsityksessä, että lähes kaikki maahan asettuneet Itä-Euroopan juutalaiset elivät köyhäinavustusten turvin.²²⁰

Koska avustustoiminnan katsottiin toisinaan vaikuttavan kielteisesti myös juutalasiin, sai avustukset kyseenalaistaneiden itälontoolaisten kritiikistä luonnollisesti osansa myös Englannin juutalaisten ylläpitämä hyväntekeväisyysverkosto, jonka ansiosta köyhät juutalaiset saivat Britanniassa enemmän avustuksia kuin yksikään toinen maahanmuuttajaryhmä.²²¹ Vaikka avustuksia koordinoineen juutalaisen yläluokan tarkoituksena oli parantaa juutalaisten asemaa Britanniassa²²², ei avustuskäytäntö ainakaan komissiolle esitettyjen mielipiteiden perusteella toivotulla tavalla aina ehkäissyt juutalaisvastaisuutta. Vaikka osa haastatelluista piti avustusjärjestöjen juutalaisten elinolojen parantamiseksi tekemää työtä erittäin tärkeänä²²³, katsoi osa sen ainoastaan ruokkivan muutoinkin hankalaksi koettua maahanmuutto-ongelmaa entisestään. Tätä mieltä oli esimerkiksi Stepneyssa yli 60 vuotta asunut Philip Walter, joka selvästi oli katkeroitunut nimenomaan juutalaisten nauttimien avustusten suureksi kokemastaan määrästä:

” – He [juutalaiset maahanmuuttajat] oppivat tämän jo Euroopan itäosissa ja he oppivat kaksi asiaa, ensinnäkään he eivät koskaan halua ateriaa tai kattoa pänsä päälle täällä [Britanniassa] ollessaan, koska he tietävät, että yläluokan juutalaiset hyväntekijät auttavat heitä, ja että heidän täytyykin auttaa, kuten asia on. He tietävät sen. Jos he eivät tajua sitä, niin me kyllä

---

²¹⁸ Hopkins (2000), 7–8; 129–130.

²¹⁹ Emsley 2005, 76.

²²⁰ Esim. RC II, 381–382. Toisaalta muutamat haastatelluista toppuuttelevat tällaisia lausuntoja ja kertovat asian olevan lähes päinvastoin. Esimerkiksi Spitalfieldsin kirkkoherra Davies totesi, että hieman suurempi osuus juutalaisista kuin briteistä kyllä saattaa hakea esim. lääkinnällistä avustusta, mutta piti juutalaisten avustusten hakijoiden määrää silti melko pienenä. RC II, 322. Todellisesta juutalaisten avustushakijoiden määrästä on raportin kommenttien perusteella vaikeaa saada selkoa, sillä varsin luotettavan tuntuiset tahotkin, kuten avustusten jakoa kontrolloineen Board of Guardiansin jäsenet, esittivät tästä keskenään varsin ristiriitaisia näkemyksiä. Tutkimuksen kannalta ei kuitenkaan ole relevanttia, kuinka moni juutalaisista apua todellisuudessa haki, vaan se, miten itälontolaiset uskoivat asian olevan.

²²¹ Gartner (2001), 263. Merkittävin juutalaisen yhteisön hyvinvoinnista Britanniassa huolehtinut juutalaisten ylläpitämä avustusjärjestö oli vuonna 1859 perustettu Jewish Board of Guardians. Sen toimenkuva käsitti myös Itä-Euroopan juutalaisten tukemisen esimerkiksi erilaisia avustuksia ja lainoja myöntämällä. Holmes 1978, 128.

²²² Gartner (2001), 262.

²²³ Esim. RC II, 677.

tajuamme, että siinä missä englantilais-raukka voi kaatua tienposkeen ja kuolla, juutalainen ei koskaan kuole köyhyyteen tai puutteeseen. He tietävät sen tullessaan tänne. – – Jos maan johtavat juutalaiset käyttäisivät veto-oikeuttaan maahanmuuttaja-asiassa ja sanoisivat heille ‘Kun saavutte tähän maahan, ette saa enempää avustuksia kuin englantilaisetkaan’, maahanmuutto loppuisi.”²²⁴

Osa komissiolle todistuslausuntoa antaneista pelkäsi avustusten ja Britannian liberaalin yhteiskuntamallin ylipäättään johtavan jopa siihen, että osa juutalaisista alkoi käyttää yhteiskunnan antelaisuutta väärin hyväkseen. Tällaisen huolen vakavuudesta kertoo, että juutalaisiin muutoin hyväksyvästi ja maahanmuuttoon melko neutraalisti suhtautunut komisario Hyderkin katsoi tarpeelliseksi puuttua asiaan ja ilmaisi vahvasti olevansa vakuuttunut siitä, että juutalaisten Britanniassa saamat vapaudet tekivät osasta autoritäärisistä Itä-Euroopan oloista tulleita juutalaisia erittäin röyhkeitä ja vapautensa liiankin tarkasti tiedostavia, minkä seurauksena heistä tuli samanlaisia vetelehtijöitä kuin osasta brittityöväenluokkaa.²²⁵ Vaikka komisario Hyder kenties valitsi sanansa tarkoituksellisesti erittäin jyrkiksi, ei tällainen pelko ilmeisesti ollut aivan turha, sillä Länsi-Euroopassa todellakin vaelteli juutalaisia kiertolaisia, jotka aiheuttivat sosiaalisia ongelmia.²²⁶

Vaikkeivät kaikki haastatellut suinkaan allekirjoittaneet näkemystä juutalaisista avustusjärjestelmän väärinkäyttäjinä, esiintyi aineistossa kuitenkin jyrkkiäkin tämän suuntaisia väittämiä. Jyrkimmillään käsitykset sosiaaliavustusten varassa elävistä juutalaisista saivat jotkut haastatelluista jopa epäilemään juutalaisten Britanniaan muuton ensisijaisia motiiveja. Esimerkkinä tällaisesta toimivat tapaukset, joissa maahanmuuttajien katsottiin tulleen Britanniaan puhtaasti syystä, että saattoivat käyttää hyväkseen maan tarjoamia sairaanhoitopalveluita. Vaikkakin tällaiset epäilyt olivat aineistossa verrattain harvinaisia, kertoo niiden vakavuudesta ja kenties myös todenperäisyydestä se, että tapauksia oli tutkittavana jopa oikeudessa saakka. Esimerkiksi Thamesin oikeusistuimen tuomari John Dickinson kertoi komissiolle käsittelemästään tapauksesta, jossa selvisi, että aiemmin perheineen Britanniassa asunut

---

²²⁴ Stepneyn kaupunginosan asukas Philip Walter, RC II, 381–382.

²²⁵ RC II, 252–253.

²²⁶ Gartner (2001), 153.

Venäjältä lähtöisin ollut mies oli myöhemmin, perheen jo asetuttua takaisin Venäjälle, tuonut mielenvikaisen poikansa takaisin Britanniaan, jotta tämä pääsisi verorahoista kustannettavan hoidon piiriin.²²⁷

Vaikka luotettavien tahojen, kuten tuomarien, esittämät kommentit kertovat juutalaisten avustustenhakua koskevan toimintaan liittyneen myös kyseenalaisia piirteitä, täytyy hiukan harkiten suhtautua ainakin niihin kommentteihin, joissa väitetään useiden juutalaisten laajamittaisesti käyttäneen hyväksi erilaisia avustusjärjestelmiä. Tätä vastaan sotivat nimittäin sekä aiemman tutkimuksen esille nostamat että tutkimusaineistosta saatavat viitteet siitä, että yleisen käsityksen mukaan juutalaisille tyypillisenä tavoitteena katsottiin olevan omillaan toimeen tuleminen heti, kun se vain muuton jälkeen oli mahdollista.²²⁸ Avustusten hakemisessa onkin luultavammin ollut kyse köyhien lähtökohtien aiheuttamasta alkuvaikeudesta, joka tasaantui vuosien saatossa, sillä kuten jo aiemmin on todettu, menestyivät juutalaiset vaikean alun jälkeen monesti kohtalaisen hyvin liiketoiminnassa. Tästä huolimatta väitteitä voidaan pitää osoituksena siitä, kuinka konfliktiteorian mukaisesti muutokset kustannuksissa yhteiskunnan makrotasolla saattavat ruokkia vähemmistöön kohdistettua negatiivista arvostusta.

Aivan suoralta kädeltä haastateltuja ei kuitenkaan sovi valehtelustakaan syyttää, sillä köyhien juutalaisten avun todellinen tarve on aiemman tutkimuksen mukaan puhuttanut myös muualla yhteiskunnassa. Esimerkiksi Englannin juutalaisten ylläpitämien avustusjärjestöjen edustajat itse pelkäsivät innokkaimpien avustusten hakijoiden olevan huijareita, joiden avustaminen oli pois apua oikeasti tarvitsevilta²²⁹. Se, että syytökset saivat tukea muissakin yhteyksissä esitetyistä mielipiteistä, saattaa kertoa niiden taustalla olleen jonkinlaisen totuuden siemenen. Kuitenkin viktoriaaniselta ajalta periytyneiden käsitysten mukainen nuiva suhtautuminen vähävaraisten avustamiseen ylipäättään on luultavasti saanut juutalaisten avustusten hakijoiden toiminnan näyttämään kommentoijoiden silmissä kyseenalaisemmalta kuin se todellisuudessa oli.

---

²²⁷ RC II, 520.

²²⁸ Esim. RC II, 263; Pollins 1985, 13.

²²⁹ Kushner (2009), 183.

Haastateltujen osoittama katkeruus juutalaisten saamia avustuksia kohtaan saattaa myös selittyä brittien omien avustusjärjestelmien toimimattomuudella. Britannialaisten itsensä oli vaikeaa saada köyhäinavustuksia ilman, että olivat valmiita korvaamaan saamansa avustuksen nöyryyttäväksi koetulla yleishyödyllisellä työnteolla²³⁰. Tämän voi luonnollisesti katsoa lisänneen vastustusta juutalaisia kohtaan, koska näiden koettiin ilman minkäänlaisia vastapalveluksia pääsevän nauttimaan brittien silmissä kattavan sosiaalisen turvaverkon suojeluksesta.

Avustuksista puhuttaessa on kuitenkin muistettava, ettei Itä-Lontoon köyhyysongelma syntynyt tai saanut alkuaan Itä-Euroopan juutalaisten muutosta (aikalaistutkimuksen perusteellakin jopa 30 % Lontoon väestöstä eli köyhyydessä²³¹), vaikka joidenkin kommenttien perusteella näin voisi olettaakin. Luultavammin Charles Barretkaan, johon aiemmin edellä viitattiin, ei kommenteillaan lääkinnällistä avustusta hakevien juutalaisten suuresta määrästä tarkoittanut, että itse köyhyysongelma poistuisi, jos juutalaisia maahanmuuttajia ei Britanniassa olisi. Koska yhtä lailla juutalaiset kuin britannialaisetkin apua tarvitsevat pitivät sosiaaliavustusjärjestelmää nöyryyttävänä, oli kunnallisesti järjestetyn avustuksen hakeminen monelle erittäin vastenmielistä ja sitä käytettiin vain äärimmäisenä viimeisenä oljenkortena²³². Lisäksi verovaroin rahoitetusta avustusjärjestelmästä apua hakevien juutalaisten määrää pienensi juutalaisten taipumus hakea tilanteeseensa helpotusta ensisijaisesti toisten juutalaisten ylläpitämiltä avustusjärjestöiltä.²³³ Siten maahanmuuton rajoittaminen ei haastateltujen käsitysten vastaisesti luultavasti olisi suuresti vaikuttanut veronmaksajien rasitteeseen, eikä myöskään poistanut sitä tosiasiaa, että köyhyyden aikaansaamiin ongelmiin oli puututtava ja avustusjärjestelmän pikainen kehittäminen oli välttämätöntä, kuten 1900-luvun alun Britanniassa alettiin oivaltaa²³⁴.

Läheskään kaikki yhteiskunnallisten kustannusten nousua ja siihen liitettyä juutalaisten epärehellisen tuntuista toimintaa kommentoineet eivät kuitenkaan konfliktiteorian vastaisesti väistämättä tarkastelleet juutalaisten muuta toimintaa ja ominaisuuksia

---

²³⁰ Hopkins 2000, 70–71.

²³¹ Hopkins 2000, 74.

²³² Hopkins 2000, 8; Gray 2010, 73.

²³³ Gray 2010, 73.

²³⁴ Esim. Hopkins 2000, 71–77.

kielteisessä valossa.²³⁵ Osa sosiaalietuuksien väärinkäyttöä ja kustannusten nousua kommentoineista haastatelluista suhtautui juutalaisiin maahanmuuttajiin päinvastoin hyvin tai ainakin neutraalisti. Siten pelkkä kokemus resurssien rajallisuudesta yhteiskunnan makrotasolla ei välttämättä aina johtanut erilaisten kielteisten juutalaisten ominaisuuksia ja tapoja koskevien mielikuvien syntyyn. Taloudellisen uhan kokemisessa nimenomaan uhan kokeminen henkilökohtaisella tasolla, esimerkiksi syrjäytymisen pelko, onkin ollut ehdottomasti voimakkaimmin vaikuttamassa negatiivisen juutalaiskuvan muotoutumiseen. Mitä uhatummaksi haastateltava koki oman asemansa, sitä negatiivisempaa oli suhtautuminen juutalaisiin. Jos suoraa henkilökohtaista kilpailua ei ollut, kuten brittiyläluokan kohdalla yleensä, näyttää suhtautuminen juutalaisiin maahanmuuttajiin olleen yleisesti ottaen myönteisempää, tai ainakin juutalaismielikuvien syntyyn ovat olleet vaikuttamassa muut tekijät, kuten kriittinen suhtautuminen yhteiskunnallisiin muutoksiin ylipäänsä.

---

²³⁵ Tarkemmin juutalaisiin liitetyistä ominaisuuksista ja muista juutalaismielikuvista luvuissa 6, 7 ja 8.

6. Juutalaiset: osa työväenluokkaa vai yhteiskunnan alinta pohjasakkaa?

Itä-Euroopan juutalaiset kohtasivat haastateltujen taholta paljon myös sellaista vastustusta, jota ei lähtökohtaisesti voi perustella sosioekonomisen uhan kautta, vaan pääällimmäisenä syynä vastustukseen oli kokemus maahanmuuttajien muodostamasta kulttuurisesta uhasta. Itälontolaiset puuttuivat usein maahanmuuttajien yleiseen käyttäytymiseen ja ulkoiseen olemukseen. Erilaisuuden ja outouden kokemukset nousivat toistuvasti esiin maahanmuuttoa vastustaneiden itälontolaisten kuvaillessa juutalaisia maahanmuuttajia. Monen haastatellun kohdalla juutalaisten tapojen erilaisuus ja outous näyttää suoraan johtaneen niiden tuomitsemiseen²³⁶, mutta joukosta löytyy myös sellaisia haastateltuja, jotka huolimatta siitä, että suhtautuivat maahanmuuttajiin hiukan epäileväisesti, myönsivät, ettei erilainen käyttäytyminen ollut välttämättä merkki juutalaisten paheellisuudesta, vaan kyseessä saattoi myös olla britannialaisten kyvyttömyys hahmottaa käytöksen todellista merkitystä:

”En voi suoraan väittää, että he ovat moraalittomampia. Ehkäpä kyse onkin siitä, että he puhuvat paljon sellaista, mitä en ymmärrä, ja minkä tarkoitus ei aukea minulle.”²³⁷

Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan pitäneet juutalaisten tapoihin ja olemukseen liittyvää outoutta ja erilaisuutta yksinomaan negatiivisena tai uhkaavana asiana. Toisin kuin elinkeinoelämää ja asuntomarkkinoita käsitelleissä lausunnoissa, joissa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta oltiin pitkälti yksimielisiä juutalaisten muuton negatiivisista yhteiskunnallisista vaikutuksista, oli kommentoijien erimielisyys ja kommenttien ristiriitaisuus maahantulijoiden ominaisuuksia koskevissa lausunnoissa usein melko silmiin pistävää.

Kommenttien ristiriitaisuus selittyy kuitenkin osittain sillä, että juutalaisiin liitettyjä ominaisuuksia ja tapoja kommentoijien itälontolaisten jakautuminen eri yhteiskuntaluokkiin oli huomattavasti tasaisempaa kuin sosioekonomista uhkaa käsitelleiden haastateltujen. Myös keski- ja yläluokkaan kuuluneet haastatellut, joilla

---

²³⁶ Esim. RC II, 307–309.

²³⁷ Itä-Lontoon lähetystyöntekijä George Henry Garrett, RC II, 223.

oman kertomansa mukaan oli hyvin vähän tietoa maahanmuuton vaikutuksista elinkeinoelämään, tarkastelivat usein juutalaisten ominaisuuksia ja elintapoja ja ottivat sitä kautta kantaa massamuuton yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Näiden henkilöiden kommentointi eroaa sävyltään ja lähtökohdiltaan kilpailuteoreettiseen selitysmalliin nojaavista kommentteista, joissa taustalla vaikutti pääosin pelko oman aseman menetyksestä. Sosioekonomisen uhan puuttuminen muutti kommentoinnin sävyä selkeästi vähemmän henkilökohtaiseksi, ja usein nämä haastatellut lähestyivät kommentissaan juutalaisia maahanmuuttajia ennakkoluulottomammin kuin resurssista käydyin kilpailun kiristymisen henkilökohtaisemmin tunteneet työläiset, joiden juutalaismielikuva oli poikkeuksetta kokonaisvaltaisen negatiivinen.²³⁸ Henkilökohtaisen sosioekonomisen uhan puuttuminen ei kuitenkaan ehkäissyt täysin kielteisten asenteiden syntyä, sillä nekin ylempiluokkaiset haastatellut, joiden asennoituminen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin yleisesti ottaen oli positiivista, saattoivat joissain tapauksissa liittää juutalaisten luonteeseen tai käytökseen joitakin yksittäisiä negatiivisia ja yhteiskunnallisen kehityksen kannalta haitallisia piirteitä.

Sosioekonomisen uhan kokeminen kuitenkin ehdottomasti ruokki itälontolaisten kohdalla ksenofobisten argumenttien lisääntymistä, eikä kulttuurisen uhan kokemuksia tässäkin tutkimuksessa voi käsitellä täysin erillään konfliktiteoreettisen selitysmallin mukaisesta resurssien rajallisuuteen perustuvasta ajattelutavasta. Henkilökohtaisen sosioekonomisen kilpailun kokemus nimittäin selvästi vaikutti myös juutalaisten käyttäytymistä tai ulkoista olemusta käsitelleiden kommenttien sisältöön. Toisin kuin yläluokka, käsitteli asemansa uhatuksi kokenut työväenluokka näitäkin aiheita usein taloudellisten hättävaiikutusten näkökulmasta ja haitalliset vaikutukset haastateltujen omaan sosioekonomiseen asemaan toimivat useimmiten argumentoinnin pohjana myös näissä kommentteissa. Työläiset katsoivat juutalaisten moraalisen toiminnan tai elintapojen haitallisen yhteiskunnallisen vaikutuksen usein liittyvän juuri siihen, että ne johtivat brittityöväenluokan ahdinkoon ja syrjäytymiseen.

Haastateltu työväenluokka paheksui syvästi juutalaisten tapoja ja ominaisuuksia ja erotti Itä-Euroopan juutalaiset toiminnan ja ulkomuodon perusteella selkeästi omaksi, muusta yhteiskunnasta poikkeavaksi ryhmäkseen. Vaikka suuri osa heistä perusti näkemyksensä

---

²³⁸ Vrt. esim. RC II, 673–674; RC II, 310–311.

usein vain yksittäisiin tapahtumiin ja esimerkkeihin, vakuuttivat he komissiolle, että heidän esittämänsä kaltainen toiminta tai tavat olivat kaikille maahanmuuttajajuutalaisille ominaisia. Siten nämä haastatellut eivät käsitelleet Itä-Euroopan juutalaisia yksilöinä, vaan yhtenä ryhmänä, jolle tietynlaiset tavat ja ominaisuudet olivat tyypillisiä. He vertasivat maahan muuttaneiden juutalaisten toimintaa toistuvasti britannialaisten toimintaan, ja monelle juutalaisten maahanmuuttoa vastustaneista työläisistä oli selvästi tärkeää tuoda esille eroa britannialaisille tyypillisten toimintamallien ja juutalaisten omituisten ja totutusta poikkeavien toimintamallien välillä. Työväenluokan käytös osoittaa, että koettu resursseista käyty kilpailu tässäkin tapauksessa lisäsi merkittävästi enemmistön tarvetta korostaa paremmuuttaan suhteessa vähemmistöön.

Haastateltu työväenluokka vertasi yleensä juutalaisia joko maahanmuuttoalueilla edelleen asuviin tai sellaisiin brittityöläisiin, joiden he katsoivat joutuneen lähtemään alueelta maahanmuuton vaikutuksesta. Tätä kautta kommentoijat näyttivät usein hakevan tietynlaista ennen-jälkeen vertailumahdollisuutta. Juutalaisten osuutta Itä-Lontoossa tapahtuneisiin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin muutoksiin korostettiin usein vertaamalla nykytilannetta aikaan, jolloin valtaosa alueen väestöstä oli vielä brittejä:

”Haluan elää kuten kunnollisen työmiehen, jollaiseksi itseni luen, kuuluu ja haluan asua kunnollisella asuinalueella. Ajattelin aina Exmouth Streetin olevan sellainen, mutta he [maahanmuuttajat] muuttavat kadun yhdeksi alueen huonoimmista.”²³⁹

Vertailua maahanmuuttajien ja britannialaisten välillä suoritti kuitenkin myös positiivisemmän tai neutraalimman maahanmuuttoasenteen omannut haastateltu yläluokka. Yläluokan edustajien suorittama vertailu poikkesi kuitenkin yleensä kiinnostavalla tavalla työväenluokan esittämistä kommenteista. Työväenluokka oli vahvasti sitä mieltä, että juutalaiset maahanmuuttajat asettuivat yhteiskuntaluokkajaossa reilusti brittityöväestön alapuolelle, eikä heidän äärimmäisissä tapauksissa edes katsottu

---

²³⁹ Pianonvirittäjä, British Brother's Leaguen jäsen J.A. Kremer, RC II, 316. British Brother's League oli vuonna 1901 perustettu, aikakauden merkittävin köyhien juutalaisten maahanmuuttoa vastustanut järjestö Britanniassa. Panayi 1994, 121.

olevan tarpeeksi kelvollisia ollakseen britannialaisten keskuudessa²⁴⁰, mutta suurelle osalle yläluokkaa ero brittityöväenluokan ja juutalaisten maahanmuuttajien välillä ei näyttäytynyt suinkaan yhtä selkeänä. Yläluokka pikemminkin katsoi usein juutalaisten maahanmuuttajien kuuluvan samaan ryhmään brittiläisten työläisten kanssa, eikä katsonut heidän kuuluvan tavoiltaan, käytökseltään tai moraaliselta tasoltaan sen paremmin itälontoolaisen työväenluokan ala- kuin yläpuolellekaan:

”Sanoisin, että maahanmuuttajien ja britannialaisten luonteessa on hyvin vähän eroa – – . Molemmat kuuluvat työväenluokkaan.”²⁴¹

Kun siis otetaan huomioon brittityöväenluokan näkemys omasta asemastaan suhteessa juutalaisiin maahanmuuttajiin ja toisaalta keski- ja yläluokan näkemys alaluokasta yhtenäisenä massana, johon myös maahanmuuttajat heidän näkemyksensä mukaan kuuluivat, on ymmärrettävää, että juutalaisten tapoja ja ominaisuuksia käsitellessä kommentteissa on selviä ristiriitaisuuksia. Näkemysten ristiriitaisuus oli joskus jopa niin vahvaa, että haastatellut katsoivat aiheelliseksi puuttua aiempien todistajien esittämiin kommentteihin ja pyrkivät kumoamaan virheellisiksi katsomiaan väittämiä.²⁴²

Haastatellut olivat erimielisiä myös yleisesti hyväksytyjen, juutalaisiin liitettyjen ominaisuuksien tai tapojen taustalla vaikuttaneista syistä ja näiden tapojen yhteiskunnallisten seurausten merkittävydestä. Esimerkiksi maahanmuuttajien epäsiisteys ja huonot elinot olivat yleisesti haastateltujen keskuudessa myönnettyjä tosiasioita, mutta haastateltavien näkemykset näiden tapojen tai ominaisuuksien perimmäisistä syistä erosivat varsin huomattavasti toisistaan. Juutalaisille tyypillisenä pidetty toiminta saatettiin haastatellun näkökannasta riippuen kääntää negatiiviseksi, maahanmuuttajien perusluonteeseen kytkeytyväksi muuttumattomaksi ominaisuudeksi²⁴³, tai sen katsottiin positiivisemmin olevan ainoastaan olosuhteiden pakosta johtuvaa toimintaa, jonka katsottiin ”normalisoituvan” heti, kunhan ympäristössä tapahtui muutos parempaan.²⁴⁴

---

²⁴⁰ RC II, 311.

²⁴¹ Stepneyn poliisikomisario Mulvaney, RC II, 278.

²⁴² Aineistoa tutkimalla selviää, että haastatellut olivat läsnä kuulemassa heitä edeltäneiden todistajien lausunnot.

²⁴³ Esim. RC II, 307.

²⁴⁴ Esim. RC II, 251.

Kummankaan osapuolen, kilpailun vahvasti kokeneen työväenluokan sen paremmin kuin asemansa turvatuksi kokeneen yläluokan, mielipiteitä ei voida pitää luotettavina kuvauksina juutalaisten toiminnasta. Työväenluokan juutalaismielikuvia selvästi väärästi kokemus muuton vaikutuksesta omaan asemaan, ja vaikka heidän voisi kuvitella päässeen yläluokkaa lähemmäs juutalaisia muuttajia esimerkiksi asumalla lähekkäin maahan tulleiden kanssa, saa haastattelujen perusteella kuitenkin sellaisen kuvan, että työläistenkin kontaktit juutalaisiin jäivät useimmiten varsin pintapuolisiksi kadulla kohtaamisiksi. Siten haastatellulla työväenluokallakaan ei ilmeisesti ollut kovin luotettavaa kuvaa juutalaisten elintavoista, vaikka he toisin koettivatkin väittää. Yläluokka kenties kykeni muodostamaan neutraalimman kuvan maahanmuuttajista, mutta on kuitenkin muistettava, että viktoriaaniselta ajalta periytyneiden selkeiden ja jyrkkien luokkarajojen vuoksi keski- ja yläluokan käsitykset työväenluokan elämästä ja kulttuurista olivat yleisesti ottaen kovin huteria.²⁴⁵

---

²⁴⁵ Gray 2010, 134.

7. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten maahanmuuttajien moraalista

7.1. Pelureita ja prostituoituja?

Kulttuurisen uhan kokemus vaikutti usein selvästi itälontolaisten näkemyksiin juutalaisten maahanmuuttajien moraalien vahvuudesta. Haastateltavat tuskin olivat mistään asiasta yhtä erimielisiä kuin juutalaisten moraalien tasosta sen vaikutuksesta itälontolaisten elämään. Siinä, missä osa haastatelluista totesi maahan tulevien edustavan moraalisesti alhaisinta mahdollista tasoa ja katsoi, että ”Monet heistä ovat täysin säädyttömiä”²⁴⁶, pitivät toiset juutalaisten moraalitajua varsin pitkälle kehittyneenä ja heidän katsottiin jopa olevan monessa asiassa esimerkillisiä malleja britannialaisille. Jälkimmäisen näkemyksen kannalla oli muiden muassa Bethnal Greenin kirkkoherra Herbert Vincent Eck, joka korosti, että huolimatta maahan tulleiden juutalaisten tietyistä häiritsevistä elintavoista, ei juutalaisten muutto missään nimessä ollut vaikuttanut negatiivisesti Itä-Lontoon moraaliseen tasoon:

”Sanoisin, että he ovat äärimmäisen hillittyjä ja äärimmäisen moraalisia. Toivoisin, että ymmärretään, että puhuessani heikkenemisestä, en usko minkäänlaista moraalista heikkenemistä tapahtuneen. He ovat sillä tavoin [moraalisesti] hyvä esimerkki suurelle osalle kansaamme.”²⁴⁷

Edellisen kaltaisissa kommentteissa ”suurella osalla kansaa” viitattiin nimenomaan Itä-Lontoon brittityöväenluokkaan, joka ei moraalien tasoa ilmentävän toimintansa puolesta kaikkien haastateltujen suorittamissa vertailuissa pärjännyt suinkaan juutalaisia tulokkaita paremmin. Kirkkoherra Eekin tavoin erityisen myötämielisesti juutalaisiin tulokkaisiin suhtautuivat myös monet muut papit, joiden kiinnostuksen moraalien kehitykseen tietysti voi selittää jo heidän ammattinsa perusteella. Usein tällä moraalisen tason nousulla tarkoitettiin prostituution ja muiden paheellisten pidettyjen asioiden vähenemistä maahanmuuton myötä, mikä käy ilmi Spitalfieldsin kirkkoherra Daviesin

---

²⁴⁶ Kätilö Ayers, RC II, 310.

²⁴⁷ Bethnal Greenin kirkkoherra Herbert Vincent Eck, RC, 332.

kommentista, jossa juutalaisten katsotaan syrjäyttäneen maahanmuuttoalueilta paheksuttavasti käyttäytyneen väestön:

”Jälleen täytyy sanoa, että ulkomaalaiset, jotka ovat tulleet tänne, ovat puhdistaneet kokonaisia alueita. Tapasin Spitalfieldissä tänä aamuna erään työnantajan – ja hän sanoi, että 20 vuotta sitten tämä paikka oli täysi helvetti, että juopuneisuutta ja porttoja oli runsaasti. Hän sanoi: ‘Voin sanoa näin juutalaisten puolesta - (ja olen itse samaa mieltä) - he ovat puhdistaneet kokonaisia alueita paheellisuudesta ja huonomaineisuudesta. – he ovat ottaneet haltuunsa huoneen toisensa perään, tai joku muu juutalainen perhe on ottanut, kunnes pikkuhiljaa koko talo on heidän hallussaan, ja siten he ovat ennen siellä asuneet paheksuttavat ihmiset pois sulkemalla puhdistaneet koko kadun.’ – – ”²⁴⁸

Moni itälontoolainen kuitenkin tarkasteli maahanmuuton kanssa samanaikaisesti vaikuttaneiden muiden yhteiskunnallisten muutosten mahdollista vaikutusta alueiden kehitykseen, eikä ollut valmis antamaan kunniata moraalisesta kehityksestä juutalaisille maahanmuuttajille. Nämä haastatellut katsoivat muutoksen johtuvan aikakaudelle tyypillisestä yleisten moraalikäsitteiden tiukentumisesta ja paikallisten auktoriteettien tarkemmasta puuttumisesta, jonka ansiosta esimerkiksi ilotaloja oli saatu suljettua²⁴⁹. Siten he eivät katsoneet kehityksen olevan juutalaisten muutosta johtuvaa, vaan katsoivat moraalisen tason kehittyvän parempaan suuntaan riippumatta siitä, asuiko alueella juutalaisia vai brittejä.²⁵⁰ Maahanmuuttovastaisten haastateltujen parissa aihetta kommentoitiin ajoittain erittäin kärkkäästi:

”Heillä oli yhtä vähän osaa korkeiden moraalisäännösten ilmaantumiseen kuin minulla oli osaa faaraoiden ilmaantumiseen Egyptiin”²⁵¹

---

²⁴⁸ Spitalfieldsin kirkkoherra Davies, RC II, 321.

²⁴⁹ 1800-luvun parina viimeisenä vuosikymmenenä Britanniassa kävi selväksi, että erilaiset siveettömyyttä ja prostituutiota ehkäisevät kasvatukseen ja rangaistuksiin perustuvat menetelmät olivat varsin riittämättömiä prostituution ehkäisemisessä. Näiden menetelmien rinnalle siveettömyyden leviämistä huolestuneet erilaiset yhteiskunnalliset tahot alkoivat vuodesta 1885 eteenpäin muodostaa siveettömyyteen aktiivisesti puuttuvia ryhmiä (Social Purity Groups), joiden tiedetään saavuttaneen menestystä prostituution ehkäisemisessä ja ilotalojen hävittämisessä. Bartley 2000, 155.

²⁵⁰ Esim. Stepneyn alueella toiminut kirkkoherra Dalton kertoi moraalisen tason muutoksen aiheutuneen kirkollisten- ja muiden piirien ahkerammasta puuttumisesta, RC II, 333.

²⁵¹ Stepneyn kaupunginosan asukas Philip Walter, RC II, 381.

Mielipiteiden keskinäistä ristiriitaa syventävät entisestään kommentit, jotka eroavat täysin näkemyksistä, joissa juutalaisten vaikutusta moraalisen tason kehitykseen pidettiin positiivisena. Näitä kommentteja esittäneet osoittivat selkeästi pitävänsä maahanmuuttajia moraalisesti arveluttavana ryhmänä ja olivat huolissaan juutalaisten vaikutuksesta alueiden moraalisen tason kehitykseen. Huoli kytkeytyi käsityksiin siitä, että juutalaisten muuton myötä monilta alueilta jo pois kitketyt huonon moraalin ilmentymät, kuten prostituutio ja uhkapelit, joiden vähenemisen siis toiset haastatellut kokivat olevan juutalaisten ansiota, olivat päinvastoin tekemässä paluuta katukuvaan. Siten juutalaisten muuttoon liittyi uhkakuva kokonaisten asuinalueiden moraalisesta rappeutumisesta.²⁵²

Moraalisen tason turmeltumista pelänneille oli usein ilmeisen tärkeää esittää paheksuttavan toiminnan olevan tyypillistä lähes yksinomaan maahanmuuttajille. He pyrkivät selkeästi osoittamaan, ettei britannialaisilla korkeamman moraalitajun johdosta ollut paljoakaan tekemistä minkään arveluttavana pidetyn toiminnan kanssa. Varsinkin uhkapelin harjoittaminen miellettiin haastateltujen keskuudessa usein täysin juutalaisten käynnistämäksi toiminnaksi ja yleinen käsitys oli vahvasti sen mukainen, etteivät britit edes juurikaan osallistuneet kyseiseen toimintaan. Esimerkiksi jo eläköitynyt Whitechapelin alueen rikostutkintajaoston tarkastaja Stephen White, joka oli yksi harvoista maahanmuuttajiin kokonaisvaltaisen negatiivisesti suhtautuneista ylempiluokkaisista haastatelluista, kuvaili komissiolle ulkomaalaisten brittejä suurempaa riippuvuutta pelaamiseen ja painotti näkemystään toteamalla maahanmuuttajien olevan parantumattomia pelureita.²⁵³

Myös prostituutiota käsiteltiin usein yhteiskunnallisena ongelmana, jonka olemassaoloa pidettiin yksinomaan juutalaisten maahanmuuton syynä. Prostituution lisääntymistä käsitelleet itälontoolaiset nojasivat argumenteissaan omiin havaintoihinsa juutalaisten prostituoitujen suuresta määrästä, jonka katsoivat ylittävän brittiläisten prostituoitujen määrän. Havaintoja objektiivisempaa todistusaineistoa juutalaisten prostituoitujen määrästä ei haastatelluilla kuitenkaan ollut tarjota. Haastateltujen komisarioiden komissiolle esittämistä rikostilastoistakaan ei ole apua sen selvittämisessä, olivatko itälontoolaisten esittämät kommentit juutalaisten prostituoitujen suurista määristä

---

²⁵² Esim. RC II, 307.

²⁵³ RC II, 257.

totuudenmukaisia, vai olivatko nämä syytökset liioittelun värittämiä. Koska prostituutio ei Britanniassa ollut rikos, ei pelkän prostituution vuoksi ketään voinut pidättää, ja virallisiin rikostilastoihin päätyivät ainoastaan häiriötä aiheuttaneet prostituoidut.²⁵⁴ Virkavallankin näkemykset juutalaisprostituotujen todellisesta määrästä brittiläisiin prostituotuihin verrattuna olivat kovin hataria, osittain ristiriitaisiakin, eikä heilläkään ollut tarjota komissiolle omia havaintojaan objektiivisempia näkemyksiä.²⁵⁵

Aiemman tutkimuksen näkemys kuitenkin on, ettei Itä-Euroopan juutalaisten osuutta prostituutiossa voida kiistää, sillä osa juutalaisista maahanmuuttajista todellakin ajautui seksikauppaan ja juutalaisiin kohdistetuissa prostituutiosyytteissä on kenties enemmän perää kuin on oltu valmiita myöntämäänkään. Kuitenkin on huomioitava, ettei juutalaisilla missään vaiheessa ollut monopoliasemaa seksin myymisessä, ja heidän osuuttaan on tässäkin tapauksessa usein liioiteltu.²⁵⁶

Liioittelu ja henkilökohtaisen maahanmuuttokannan vaikutukset kommentteihin täytyy tietenkin muistaa myös komission haastattelemien itälontoolaisten prostituutiokäsityksiä analysoitaessa, mutta haastateltujen argumentteina esittämiä omakohtaisia havaintoja juutalaisprostituotujen brittiprostituotuja suuremmasta määrästä ei välttämättä voi pitää suoranaishana valehteluna. Kuten oikeusistuimen tuomari Dickinson selvitti, olivat brittiläiset prostituoidut joutuneet vaihtamaan oleskelupaikkaansa juutalaisten prostituotujen tultua heidän alueilleen²⁵⁷. Mikäli brittiprostituoidut todella hävisivät muuton aikoihin monen haastatellun välittömästä havaintopiiristä, oli syy tällaisen paheellisuuden olemassaolosta luonnollisesti helppo vierittää omakohtaisten havaintojen perusteella katukuvaan astuneille juutalaisille prostituoiduille. Siten itälontoolaisten käsitykset olivat virheellisiä, mutta kenties ymmärrettäviä.

Uhkapeliä käsitelleet pitivät pelinhimoa juutalaisille niin luonteenomaisena, että lähes jokaisen juutalaisen kotoa katsottiin löytyvän pelikortit²⁵⁸, mutta prostituutiota käsitelleistä kommentteista sen sijaan harvemmin selviää, kuinka yleisenä juutalaisten naisten ajautumista prostituutioon pidettiin. Vaikka osa haastatelluista esitti selkeästi

---

²⁵⁴ Gray 2010, 152.

²⁵⁵ Esim. RC II, 519–520.

²⁵⁶ Holmes 1979 45–47; Panayi 1994, 65.

²⁵⁷ RC II, 520.

²⁵⁸ RC II, 257.

pitävänsä Itä-Lontooseen asettuneiden juutalaisten naisten seksuaalisen moraalien tasoa brittinaisten tasoa alhaisempana, ei aineiston perusteella voida vetää kuitenkaan niin radikaalia johtopäätöstä, että juutalaisten höllä seksuaalinen moraalit olisi haastateltujen mukaan suoranaisesti johtanut helposti prostituutioon. Aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu monen juutalaisen päätyneen bordelleihin vastoin tahtoaan huijareiden järjestelmällisen toiminnan tai vaikeiden olosuhteiden ja huonojen elannon hankkimismahdollisuuksien aiheuttaman pakon sanelemina²⁵⁹. Koska juuri kukaan haastatelluista ei pohtinut juutalaisten prostituution taustalla vaikuttaneita syitä, ei aineiston perusteella saada juurikaan käsitystä siitä, katsoivatko haastatellut prostituution kytkeytyvän järjestelmälliseen bisnestoimintaan, jossa ulkomaalaisia prostituoituja tuotiin salaa Britanniaan, vai katsoivatko he tavallisten maahanmuuttajien ryhtyvän syystä tai toisesta prostituoiduiksi jonkin aikaa Britanniassa oleskeltuaan. Luonnollisesti suurimmalla osalla haastateltuja ei heidän omat lähtökohtansa huomioon ottaen voinutkaan olla tietoa prostituutiosta laajempaan ilmiöönä.

Sen sijaan muut kuin suoranaisesti prostituutioon liittyneet juutalaisiin kohdistetut siveettömyyssyytökset olivat sävyllään varsin yleistäviä ja paljastivat näitä kommentteja esittäneiden henkilöiden pitävän höllämoraalisuutta ikään kuin kaikille juutalaisille naisille tyypillisenä ominaisuutena. Erityisesti juutalaisten naisten pukeutuminen sai monet tekemään johtopäätöksiä maahanmuuttajanaisten säädyttömyydestä:

” – – Mutta naiset vaikuttavat kovin valistumattomilta ja usein minä todella säälin heitä. He vaikuttavat olevan kaiken kaikkiaan täysin välinpitämättömiä hengellisistä asioista, eivätkä he vaikuta säädyllisiltä seistessään ovensuussa kuumina iltoina.” [Haastattelija: ”Tarkoitatteko, että he ovat niukasti pukeutuneita, vai että heidän käytöksensä on sopimatonta?”] ”Niukasti pukeutuneita.”²⁶⁰

Esimerkiksi kotivakuutusmyyjä Dix totesi edellisen kaltaisen moraalittomuuden ja siveettömyyden olevan hyvin yleistä maahanmuuttajien keskuudessa. Huomionarvoista

---

²⁵⁹ Holmes 1979, 45–46.

²⁶⁰ Itä-Lontoon lähetystyöntekijä George Henry Garret, RC II, 233.

kuitenkin on, ettei hänellä haastattelijan pyynnöstä huolimatta ollut esittää muita kuin kuulopuheisiin perustuneita esimerkkitapauksia komissiolle.²⁶¹

Esimerkkien puutteen lisäksi kommentteista usein puuttuivat selitykset siitä, miten tällaisen siveettömyyden lisääntyminen suoranaisesti uhkasi itälontolaisia. Ilmeisesti juutalaisten käytökseen liitetty säädyttömyys ja vallitsevien moraalikäsitteiden vastainen toiminta sinänsä oli haastateltujen näkemyksen mukaan niin pöyristyttävää, ettei sen tuomittavaksi tekemiseen tarvittu sen kummempia perusteluita. Mitä luultavimmin juutalaisten toiminnan avoimuus, se että kuka tahansa sivullinen saattoi joutua todistamaan tällaista siveettömyyttä, teki siitä paheksuttavaa. Säädyttömyyden leviämisen katsottiin johtavan lopulta siihen, että britit olivat pakotettuja muuttamaan pois juutalaisten asuttamilta alueilta, sillä siveettömyyden lisääntymisen muun muassa katsottiin tekevän niistä sopimattomia lasten kasvatukseen.²⁶²

Vaikka juutalaisten katsottiin tällaisissa syytöksissä ikään kuin tahallisesti rikkovan yleisiä käyttäytymissäädöksiä, ei juutalaisten toimintaan ilmeisesti todellisuudessa liittynyt mitään, minkä he itse olisivat mieltäneet moraalisesti kyseenalaiseksi. Mitä luultavimmin kyse oli heidän omaksumiensa tapojen erilaisuudesta ja britannialaisten kyvyttömyydestä ymmärtää sitä, kuinka jotkut ryhmät saattoivat pitää tietynlaista pukeutumista ja tiettyjä tapoja moraalisesti hyväksyttävänä. Kuten Bethnal Greenin alueen rokotuksista vastannut virkamies Wardkin komissiolle selvitti, ei kyse ollut suinkaan siitä, etteivätkö juutalaiset olisi olleet säädyllisiä ja lainkuuliaisia: Heillä vaan ei ollut yhtä tiukkoja säädyllisyysvaatimuksia kotipukeutumisen suhteen kuin briteillä.²⁶³

Aikakauden moraalikäsitteet huomioon ottaen on kuitenkin selvää, miksi juutalaisten toiminta helposti johti käsityksiin juutalaisten moraalin alhaisesta tasosta, ja pelaamiseen ja siveettömyyteen liittyneiden kommenttien runsautta selittääkin parhaiten aiheen ajankohtaisuus. Moraalin taso oli maahanmuutosta riippumattakin 1800-luvun kuluessa noussut Britanniassa erityisen tarkkailun kohteeksi. Yhteiskunnallisten uudistusten myötä pyrittiin rajoittamaan kyseenalaiseksi koettuja huvittelukeinoja,

---

²⁶¹ RC II, 180.

²⁶² Esim. RC II, 307.

²⁶³ RC II, 673.

kuten seksuaalista hurvittelua, uhkapelejä ja koiratappeluita.²⁶⁴ On mahdollista, että haastatellut itälontolaiset tiesivät näiden teemojen olevan merkittäviä myös yhteiskunnan makrotasolla käydyssä keskustelussa ja osasivat siten antaa niille huomattavaa painoarvoa maahanmuuttonäkemyksiään perustellessaan. Aiempi tutkimus osoittaa, että esimerkiksi prostituution ja seksibisneksen lisääntymisen pelko nostettiin massamuuton aikaan esiin myös maahanmuuttoa vastaan jyrkästi kampanjoineiden yhteiskunta-aktiivien puheissa²⁶⁵, ja kenties heidän antamansa esimerkin kautta moraalien tason puuttumisesta tuli itälontolaisten silmissä tehokas keino, jota saattoi aiheen ajankohtaisuudesta johtuen käyttää hyväkseen sekä maahanmuuton puolustamisessa että vastustamisessa.

Sosiaalisen kontrollin tiukentamiseen ja sitä kautta yleisen moraalisen tason parantamiseen tähtäsi lähinnä brittiläinen keski- ja yläluokka, joka alkoi 1800-luvun aikana tarkastella esimerkiksi prostituutiota vakavana yhteiskunnan saastuttavana sosiaalisena uhkana.²⁶⁶ Tämä selittää moraalisen tason heikentymistä kommentoineiden haastateltujen yhteiskunnallisen jakauman: Läheskään kaikki, jotka osoittivat huolensa juutalaisten muuton vaikutuksesta moraalien tason, eivät suinkaan kuuluneet juutalaisiin kokonaisvaltaisen kielteisesti suhtautuneeseen työväenluokkaan, vaan oikeastaan suurempi osa prostituution, uhkapelin ja siveettömyyden lisääntymisestä huolissaan olleista oli keski- ja yläluokkaisia. Myös muutamat juutalaisiin ja maahanmuuttoon verrattain suotuisasti suhtautuneet ylempiluokkaiset haastatellut esittivät huolensa näiden paheiden, tai jonkin näistä paheista, mahdollisesta lisääntymisestä maahanmuuton seurauksena²⁶⁷, mikä kertoo myös osaltaan moraalisten seikkojen merkittävytydestä massamuuton aikakauden Britanniassa.

Keski- ja yläluokan kohdalla on kuitenkin huomattava, että viktoriaanisen sivistyksen horjumisesta oli heidän kohdallaan tullut varteenotettava huoli jo ennen varsinaisen massamuuton alkua²⁶⁸, eikä heidän huolensa moraalien rappeutumisesta siten ollut juutalaisten maahanmuuton aikaansaamaa. Keski- ja yläluokan huolen kohteena olikin laajemmin koko brittiläinen työväenluokka, jonka pelättiin levittävän moraalista

---

²⁶⁴ Gray 2010, 169.

²⁶⁵ Holmes 1979 44–45.

²⁶⁶ Emsley 2005, 79; Gray 2010, 154–158; 169.

²⁶⁷ Esim. RC II, 334.

²⁶⁸ Endelman 2002, 156.

turmeltuneisuutta myös laajemmin yhteiskuntaan.²⁶⁹ Kommentteja analysoitaessa on siten otettava huomioon, ettei ylä- ja keskiluokan lausuntoja luultavasti tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan Itä-Euroopan juutalaisia vastaan, vaan kuten myös kommenttien perusteella voi tulkita, kytkeytyivät ne useimmiten huoleen laajemman yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta Itä-Lontoossa.²⁷⁰

Moraalia käsitelleiden kommenttien ristiriitaa selittää parhaiten haastateltujen erilainen suhtautuminen maahanmuuttoon yleensä, mutta mitä ilmeisimmin aikalaisten oli myös vaikea erottaa yhteiskunnallisen kehityksen suuntaa. Jopa ammattinsa puolesta moraalikysymysten kanssa tekemisiin joutuneet poliisikomisarit olivat usein keskenään varsin erimielisiä juutalaisten roolista maahanmuuttoalueiden moraalisisessa kehityksessä. Koska monet tapetilla olleista teemoista olivat nousseet yhteiskunnallisen keskustelun kohteiksi vasta massamuuton aikakaudella tai hiukan sitä ennen, oli itälontolaisten luonnollisesti vaikea erottaa, mitkä muutoksista olivat juutalaisten muutosta aiheutuneita ja millainen rooli kehityksessä oli tiukemmalla yhteiskunnallisella puuttumisella. Haastateltujen oli ymmärrettävästi vaikea perustaa näkemyksiään muuhun kuin omiin havaintoihinsa ja kuulopuheisiin, joihin aina liittyy myös erehtymisen ja liioittelun riski.

7.2. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten juomatavoista

Itälontolaisten näkemykset juutalaisten juomatavoista olivat huomattavasti vähemmän ristiriitaisia kuin prostituutioon ja uhkapelien harjoittamiseen liittyneet kuvaukset. Komissiolle esitetyissä lausunnoissa juutalaisia kuvailtiin lähes aina maltillisiksi alkoholinkäyttäjiksi ja tätä piirrettä myös kunnioitettiin. Juutalaisten juomatapoihin kiinnitti huomiota erityisesti brittiyläluokka, joka piti juutalaisia raittiuden suhteen erinomaisina malleina brittityöväestölle. Myös sellaiset yläluokkaiset haastatellut, jotka

---

²⁶⁹ Allen 2008, 130; Endelman 2002, 156.

²⁷⁰ RC II, 641.

eivät muutoin nähneet minkäänlaista eroa juutalaisten ja brittityöväenluokan välillä, kiittelivät juutalaisten britteihin verrattuna hallittua alkoholin käyttöä.²⁷¹

Haastateltavana olleiden komisarioiden ja terveysviranomaisten esittämät viralliset tilastot²⁷² puolsivat myös osaltaan vahvasti juutalaisten hillittyjä juomatapoja käsitelleiden näkemysten todenperäisyyttä. Kun lisäksi otetaan huomioon, että suuri osa näistä maahanmuuttajista noudatti uskonnon sanelemia käytösmalleja, jotka haastateltujenkin kertoman mukaan tuomitsivat runsaan alkoholinkäytön, voidaan olettaa, että Itä-Euroopan juutalaiset todella olivat varsin raittiita. Vain yksi haastatelluista esittikin komissiolle valtaosasta kommentteja eriävän näkemyksen: Kättilö rouva Ayers oli ehdottomasti sillä kannalla, että brittien keskuudessa vallinnut yleinen käsitys juutalaisten hillitystä alkoholin käytöstä oli virheellinen. Hänen mukaansa juutalaisten juominen vain pysyi piilossa heidän erilaisten juomatapojensa ansiosta. Näkemystään hän puolusti omakohtaisilla kokemuksillaan:

”He ottavat [alkoholia] siinä missä muutin ihmiset, he vain ovat rauhallisempia. He eivät käyttäydy yhtä eloisasti. He juovat brandya ja sitä he ovat aina ensimmäisenä tarjoamassa. He eivät tarjoa kuppia tuoretta teetä tai kahvia, vaan 19 tapauksessa 20:stä he tarjoavat pienen lasillisen brandya. En ota sitä vastaan, sillä olen elämäntavoiltani lähes täysin raitis.”²⁷³

Vaikka rouva Ayersin kommenttiin on vahvan päinvastaisen näytön vuoksi hyvä suhtautua hieman varauksella, on hänen lausuntonsa tutkimuksen kannalta erittäin mielenkiintoinen. Puuttumatta sen tarkemmin siihen, oliko hänen esittämissään kommentteissa perää vai ei, osoitti hän kommentillaan moraaliin kytkeytyvien teemojen tärkeyden maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista käydyssä keskustelussa 1900-luvun alun Britanniassa. Hänen kommenttinsa kertoo siitä, kuinka tärkeää hänelle juutalaisten maahanmuuton vastustajana oli pyrkiä osoittamaan, ettei juopuneiden maahanmuuttajien näkymättömyys katukuvassa suinkaan johtunut juutalaisten korkeasta moraalisesta, eikä raittius siten ollut juutalaisille mitenkään luonteenomaista,

---

²⁷¹ Esim. RC II, 251.

²⁷² Pelkkä juopuneisuus ei tietenkään ollut rikos, mutta juutalaisten hillittyjä juomatapoja puoltaa vahvasti esimerkiksi Worship Streetin tuomari Corserin toteamus, että vain noin 1 % juopumuksesta ja häiriön tuottamisesta syytetyistä oli juutalaisia. Muutoinkin hän piti juutalaisia yleisesti ottaen erittäin raittiina. RC II, 435.

²⁷³ Kättilö Ayers, RC II, 311.

kuten moni muu haastatelluista asian ilmaisi. Kenties myös hänen oman raittiutensa esiin nostaminen oli pyrkimys nostaa itsensä komission silmissä yhteiskunnallisella asteikolla juutalaisia muuttajia korkeammalle tasolle ja korostaa brittityöläisen moraalista ylemmyyttä suhteessa Itä-Euroopasta tulleisiin juutalaisiin.

Samanlaiseen juutalaisten moraalin kyseenalaistamiseen pyrki luultavasti myös maahanmuuttoon jyrkän kielteisesti suhtautunut kotivakuutusmyyjä Dix. Vaikkei hän rouva Ayersin tavoin kiistänytään juutalaisten raittiutta, etsi hän tähän pääsääntöisesti syytä muualta kuin maahanmuuttajien moraalista tai juutalaisesta uskonnosta, nimittäin juutalaisten köyhyydestä. Siten hän kenties pyrki osoittamaan, ettei juutalaisten kohtuullisissa juomatavoissa suinkaan ollut kyse heille luonteenomaisesta käytöksestä, ja että juutalaiset kyllä hekin joisivat alkoholia, mikäli heidän taloudellinen tilanteensa sen sallisi:

”Jotkut juutalaiset ja ulkomaalaiset juovat, mutta vain erittäin harva heistä; heillä ei ole sellaiseen varaa.”²⁷⁴

Täysin irrallaan alkoholiin liittyneistä asioista juutalaisten ei kuitenkaan katsottu olevan, sillä heidät yhdistettiin melko usein alkoholin laittomaan valmistukseen ja välittämiseen. Tällaiset väitteet eivät ilmeisesti olleet juutalaisten muuttoa vastustaneiden itälontolaisten keksimää propagandaa, sillä myös haastatellut terveystarkastajat ja poliisit todistivat tällaisten väitteiden paikkansa pitävyyden ja heidän komissiolle esittämät tilastotkin osoittivat laittoman alkoholin valmistuksesta syytettynä olleen lähes yksinomaan ulkomaalaisia²⁷⁵. Myös aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu Itä-Euroopan juutalaisten olleen jo kotimaissaankin alkoholin kanssa tekemisessä tällä moraalisesti arveluttavalla tavalla.²⁷⁶

Vaikka alkoholin laitonta valmistusta yleisesti katsottiin esiintyneen juutalaisten keskuudessa, eivät kommentit haastateltujen yksimielisyydestä huolimatta ole merkityksettä asennetutkimuksen näkökulmasta. Haastateltujen henkilökohtaiset maahanmuuttokannat vaikuttivat nimittäin selvästi näidenkin kommenttien sisältöön ja

---

²⁷⁴ Vakuutusmyyjä Dix, RC II 180.

²⁷⁵ Esim. RC II, 279.

²⁷⁶ Haumann, 2008, 101–107, 111.

sävyyn. Juutalaisten muuttoa vastustaneille oli selvästi tärkeää korostaa tällaisen toiminnan vakavuutta ja moraalista tuomittavuutta²⁷⁷, kun taas maahanmuuttoon verrattain suotuisammin suhtautuneet haastatellut, kuten tuomari Dickinson, pitivät juutalaisten harjoittamaa alkoholin laitonta valmistusta ja myymistä yhteiskunnalliselta merkitykseltään melko vähäpätöisenä:

”Mitä tulee laittoman viinan polttoon, on se toki verorikos, mutta se on yleisesti ottaen erittäin pienimuotoista toimintaa. Siinä on kyse omiin tarpeisiin valmistamisesta, esimerkiksi juhlissa nautittavista naukuista, tavasta, jonka he ovat tuoneet mukanaan ulkomailta. En voi sanoa sen olevan taloudellisesti kovinkaan merkittävää toimintaa.”²⁷⁸

Näyttää siltä, että viktoriaanisella aikakaudella tiukentuneet moraalikäsitteet selvästi tarjosivat maahanmuuttoon kielteisesti suhtautuneille uusia tehokkaita argumentteja juutalaisten vastustamiseen, ja tuomari Dickinsonin kommentin perusteella voidaankin katsoa maahanmuuttoa vastustaneiden liioitelleen juutalaisten alkoholin valmistuksen vakavuutta. Vaikka viinanpolto ei tuomari Dickinsonin todistuksen mukaan mitään ilmeisimmin aiheutunut britannialaisille ainakaan minkäänlaista taloudellista vahinkoa, saatiin laittomasta alkoholin valmistuksesta kuitenkin tehokas maahanmuuttoa vastaan suunnattu argumentti korostamalla toiminnan rikollisuutta ja esittämällä se muiden moraaliala rappaavien tekijöiden kaltaisena uhkana.

7.3. Juutalaiset ja rikollisuus

Moraaliin kytkeytyvien teemojen yhteydessä on tietysti nostettava esiin myös kommentit, joissa käsitellään maahanmuuton vaikutusta rikollisuuteen. Aiemmassa tutkimuksessa on päädytty tulokseen, ettei juutalaisten rikollisuus 1900-luvun alun

---

²⁷⁷ Esim. RC II, 256.

²⁷⁸ RC II, 519.

Britanniassa muodostunut merkittäväksi sosiaalisesti ongelmaksi²⁷⁹, ja vaikka itälontolaisten esittämien kommenttien joukosta löytyy myös tätä vastaan sotivia näkemyksiä, näyttää komission suorittamien haastattelujen perusteella siltä, ettei pelko rikollisuuden lisääntymisestä juutalaisten muuton myötä ollut tavallisellekaan itälontolaiselle yhtä merkittävä uhkakuva kuin moni muu juutalaisiin liitetty toiminta. Näin voidaan väittää sen perusteella, että juutalaisten rikollista toimintaa käsitelleitä oli haastateltujen joukossa huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi muihin moraalisiin seikkoihin puuttuneita ja asiaa kommentoineistakin suuri osa oli virkansa puolesta asiaa käsitelleitä poliiseja ja tuomareita.

Rikollisuutta laajempänä ilmiönä pohti poliisien lisäksi oikeastaan vain muutama yläluokkaan kuuluneista haastatelluista²⁸⁰, eikä juutalaisten maahanmuutto näyttänyt muodostavan tälle ryhmälle minkäänlaista rikollisuuteen liittynyttä uhkaa. Päinvastoin, yläluokka luki usein juutalaisille tyypillisten moraalisten hyveiden joukkoon myös lainkuuliaisuuden.²⁸¹ Tämä ei kuitenkaan ilmeisesti ollut kansan parissa mitenkään yleisesti hyväksytty näkemys, sillä aiemmassa tutkimuksessa on onnistuttu löytämään viitteitä siitä, että joillekin ulkomaalaisten rikollisuus tarkoitti yhtä kuin juutalaisten rikollisuus ja usein nämä henkilöt yhdistivät juutalaisiin rikollisen taipumuksen.²⁸² Näin näyttäisi myös komission haastateltujen itälontolaisten keskuudessa olleen ainakin kaikkein kielteisimmän maahanmuuttoon suhtautuneiden, kuten vakuutusmyyjä Dixin, kohdalla:

”Minulla on tästä lukuisia esimerkkejä. Papereissamme kerrotaan, kuinka lainkuuliasta rotua nämä ihmiset edustavat, ja kuinka he eivät koskaan tee mitään väärää, mutta minulla on esittää lukuisia esimerkkejä, jotka kertovat asian olevan aivan päinvastoin.”²⁸³

Haastattelun perusteella on kuitenkin vaikea sanoa, oliko Dixillä todellisuudessa esittää uskottavaa materiaalia väitteidensä tueksi, vai oliko kyse puhtaasti häneltä

---

²⁷⁹ Holmes 1979, 43.

²⁸⁰ Työväenluokkaiset haastatellutkin saattoivat yhdistää juutalaiset johonkin tiettyyn rikolliseen toimintaan, mutta usein he käsitelivät ainoastaan omiin kokemuksiinsa perustuvia yksittäisiä esimerkkitapauksia, eivätkä siten käsitelleet rikollisuutta laajemmin ilmiönä.

²⁸¹ Esim. RC II, 321.

²⁸² Holmes 1979, 43.

²⁸³ Kotivakuutusmyyjä Dix, RC II, 181.

maahanmuuttovastaisena henkilönä esitetystä liioitellusta kommentista, sillä komissio ei kysellyt häneltä mitään tarkennuksia asiaan. Mitä luultavimmin Dixin kommentti on harkitun liioiteltu, sillä aiemman tutkimuksen perusteella juutalaiset eivät Britanniassa erottuneet negatiivisessa mielessä rikoksen tekijöiden joukossa: Ulkomaalaiset tekivät Britanniassa suhteellisesti enemmän rikoksia kuin britit, mutta Itä-Euroopan juutalaiset tekivät keskimäärin vähemmän rikoksia kuin muut ulkomaalaiset.²⁸⁴ Syyn juutalaisten lainkuuliaisuuteen on aiemmassa tutkimuksessa esitetty mahdollisesti löytyvän lähtökohdista, joista he saapuivat: Juutalaiset olivat tottuneet jo Venäjällä välttelemään lain rikkomista, sillä he karsastivat virkavallan kanssa tekemisiin joutumista.²⁸⁵

Haastateltavana olleen virkavallan esittämät tilastot kuitenkin osoittavat, että ulkomaalaisten tekemien rikosten määrä oli selvästi kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana myös niillä maahanmuuttoalueilla, joilla suuri osa tulokkaista oli juutalaisia. Maahanmuuttoa vastustaneet haastattelukomission jäsenet olivatkin erityisen kiinnostuneita näistä tilastoista ja pyrkivät selvästi kääntämään tilastot edukseen tiedustellessaan itälontolaisilta maahanmuutosta aiheutuneita haittoja.²⁸⁶ Maahanmuuttoon suotuisammin suhtautuneet komisariat eivät kuitenkaan sallineet tilastojen käyttöä juutalaisia vastaan ja esittivät komissiolle, ettei tilastojen perusteella voinut tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä juutalaisten tai muidenkaan ulkomaalaisryhmien brittejä herkemmästä taipumuksesta rikollisuuteen. Esimerkiksi komisario Mulvaney selvitti ulkomaalaisten tekemien rikosten määrän nousseen viimeisen kymmenen vuoden aikana omalla alueellaan yksinkertaisesti siitä luonnollisesta syystä, että heidän lukumääränsä alueella oli yleensäkin lisääntynyt huomasti, kun taas syntyperäisiä brittejä alueella asui koko ajan vähemmän. Omaan piiriään hän piti jopa vähemmän rikollisena kuin ennen maahanmuuton voimakasta kasvua.²⁸⁷

Lisäksi rikostilastojen kohdalla on muistettava, ettei niissä ulkomaalaisten kohdalla eroteltu kansallisuuksia toisistaan. Vaikka suuri osa maahanmuuttajista olikin nimenomaan Itä-Euroopan juutalaisia, voidaan olettaa, etteivät he muodostaneet yksin ulkomaalaisten osuutta rikostilastoissa. Vaikka komisarioiden esittämistä

---

²⁸⁴ Holmes 1979, 43.

²⁸⁵ Pollins 1982, 137.

²⁸⁶ Esim. RC II, 279–284.

²⁸⁷ RC II, 282.

esimerkkitapauksista selviää, että myös Itä-Euroopan juutalaisia oli syytettynä rikoksista, selviää niistä myös, että usein etenkin vakavammista rikoksista syytetyt kuuluivat muihin ulkomaalaisryhmiin. Esimerkiksi komissiolle esimerkkinä esitetyissä väkivaltarikoksissa ja suuremmissa ryöstöissä tekijät useimmiten osoittautuivat Saksasta tulleiksi maahanmuuttajiksi.²⁸⁸

Juutalaisten ei kommenteissa juuri koskaan katsottu syyllistyneen toisiin ihmisiin fyysisesti kohdistuneihin rikoksiin. Joskus heidät liitettiin esimerkiksi näpistyksiin tai varkauksiin, mutta koska näissä rikosmäärissä ei katsottu tapahtuneen juuri muutosta aikaan, jolloin alueella asui enimmäkseen britannialaisia, ei näitä rikoksia pidetty ilmeisesti millään tavalla juutalaisille tai muillekaan ulkomaalaisryhmille tyypillisinä rikoksina.²⁸⁹ Sen sijaan usein nimenomaan juutalaiset mainittiin esimerkiksi vakuutuspetosten²⁹⁰, elintarvikkeiden ja muiden myytävien tuotteiden tai rahan väärentämisen²⁹¹ sekä puutteellisin perustein tehtyjen konkurssien²⁹² yhteydessä.²⁹³ Tuomari Corserin kuvauksen mukaan suurin osa ulkomaalaisiin kohdistetuista syytöksistä olikin tällaisia ”tietyllä tapaa rikolliseksi toiminnaksi luettavia, muttei kuitenkaan varsinaisia rikoksia”.²⁹⁴ Aineisto mitä ilmeisimmin antaa oikean kuvan juutalaisten tekemien rikosten luonteesta, sillä myös aiemmassa tutkimuksessa juutalaisten on osoitettu syyllistyneen samankaltaisiin rikoksiin, eikä heidän syyllistymisestään raakoihin rikoksiin, kuten väkivaltaisuuteen, murhiin, ryöstöihin tai raiskauksiin, ole löydetty juurikaan näyttöä.²⁹⁵

Juutalaisten katsottiin siis yleensä tekevän rikoksia, jotka liittyivät tavalla tai toisella taloudellisen edun tavoitteluun. Huomionarvoista on, että useimmiten tällaisia syytöksiä esitti brittityöväenluokka, jonka kommentit juutalaisten rikollisuudesta siten kytkeytyivät nekin muuton sosioekonomisiin vaikutuksiin. Juutalaisten taloudellisessa toiminnassa osoittama vilpillisyys oli työväenluokalle osoitus juutalaisten alhaisesta moraalisesta tajuista, jonka he katsoivat johtavan britannialaisten syrjäytymiseen. Kommenttien perusteella työläisille oli myös tässä tapauksessa tärkeää tehdä eroa

---

²⁸⁸ RC II, 254.

²⁸⁹ Esim. RC II, 520; RC II, 254.

²⁹⁰ Esim. RC II, 181.

²⁹¹ Esim. RC II, 300; RC II, 256.

²⁹² Esim. RC II, 89–90.

²⁹³ Ks. myös luku 3.4.

²⁹⁴ Tuomari Corser, RC II, 435.

²⁹⁵ Panayi 1994, 65.

juutalaisiin esittämällä vilpillisen toiminnan olevan ominaista ainoastaan juutalaisille. Vallalla oli selkeästi ajattelutapa, jonka mukaan kunnollisten brittien oli mahdotonta kilpailla epämoraalisia juutalaisia vastaan, sillä nämä käyttivät menestyäkseen lakipykälien valossa kyseenalaisia keinoja.²⁹⁶

Vaikka juutalaisten rikollisuuden pääosin katsottiinkin liittyneen taloudelliseen toimintaan, herätti maahanmuutto ilmeisesti yhteiskunnan makrotasolla huolen myös Britanniaan ulkomailta mahdollisesti leviävästä järjestelmällisestä rikollisuudesta, sillä komissio oli erityisen kiinnostunut haastateltavana olleen virkavallan asiaan liittyneistä näkemyksistä. Esimerkiksi komisario Mulvaney kuitenkin osoitti olevansa sitä mieltä, ettei ulkomaalaisiin liitetyn rikollisuuden kohdalla voitu puhua mistään erityisestä rikoksia tehtailevasta ryhmästä, vaan hän piti suurinta osaa ulkomaalaisista rikosentekijöistä aivan tavallisina työväenluokan edustajina.²⁹⁷ Myös aiemmassa tutkimuksessa on saatu komisario Mulvaneyn kommenttia tukevaa näyttöä: Mitä enemmän erillisen rikollisen ryhmän olemassaoloa Britannian ulkomaalaisten joukossa on tutkittu, sitä vahvempaa näyttöä on saatu siitä, että käsitykset tällaisen erillisen rikollisryhmän olemassaolosta olivat virheellisiä.²⁹⁸ Suurin osa näpistysten ja muiden pikkurikosten tekijöistä oli tavallista köyhempää työväenluokkaa, joka kenties taloudellisessa ahdingossa sortui yksittäiseen rikokseen.²⁹⁹

Komisarioiden kommentteista selviää lisäksi, ettei etenäkään rikollisjengien maahan levittäytymistä koskenut uhka useinkaan liittynyt juutalaisten maahanmuuttoon, vaan jengitoiminta liitettiin pääosin muihin ulkomaalaisryhmiin, kuten Saksasta saapuneisiin maahanmuuttajiin.³⁰⁰ Kuitenkin myös muutto Itä-Euroopasta aiheutti huolta siinä mielessä, että muuton rajoittamattomuuden katsottiin johtavan siihen, että Britanniaan saattoi päästä Itä-Euroopan juutalaisia, jotka olivat kotimaissaan tuomittuja ammattirikollisia. Näitä tapauksia oli komisarioiden eteen tullutkin muutama, ja myös maahanmuuttajiin yleisesti ottaen suotuisasti suhtautunut komisario Mulvaney piti tällaisen huolta varsin relevanttina.³⁰¹ Lisäksi juutalaisten maahanmuuttoon yhdistettiin

---

²⁹⁶ Esim. RC II, 268. ks myös luku 3.4.

²⁹⁷ RC II, 284.

²⁹⁸ Emsley 2005, 178.

²⁹⁹ Emsley 2005, 180.

³⁰⁰ Esim. RC II, 254.

³⁰¹ RC II, 281.

huoli rikollisuuden luonteen muuttumisesta Itä-Lontoossa, ja maahanmuuttajien katsottiin tuoneen mukanaan rikoksia, jollaisten käsittelyyn Britanniassa ei ollut totuttu:

”Ulkomaalaisille tyypilliset rikokset ovat seuraavanlaisia. Vuosia sitten East Endissä varkaat olivat tavallisia ”kellovarkaita” [watch-snatcher] tai naisia, joita kutsuimme ”matkaajien kääntäjiksi”, ja jotka käyttivät hyväkseen juopuneita merimiehiä, mutta ulkomaalaisten invaasion jälkeen nämä ihmiset [Itä-Lontoon alueen rikolliset] ovat tehneet rikoksia, joista emme ole ennen kuulleetkaan. [Haastattelija: Minkä tyyllisiä asioita?] Venäjän ruplien väärentämistä, postimerkkien väärentämistä, Englannin pankin setelien väärentämistä – – ”³⁰²

Vaiikkeivät juutalaiset sinänsä kommenttien perusteella muodostaneetkaan itälontoolaisille kovin merkittävää uhkaa rikollisuuden lisääntymisen kannalta, haittasi juutalaisten muutto kuitenkin haastateltujen virkavallan edustajien näkökulmasta poliisien työtä. Yhteisen kielen puuttuminen vei ilmeisesti kohtuuttomasti poliisien aikaa tapauksissa, joihin liittyi juutalaisia maahanmuuttajia. Esimerkiksi Worship Streetin oikeusistuimen tuomari Corser kommentoi poliisien resurssien olevan aivan liian pienet juutalaisten kanssa toimimiseen. Monen sinällään mitättömänkin tapauksen selvittelyyn meni hänen mukaansa kohtuuttomasti aikaa yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Ilmeisen suureksi ongelmaksi olivat tässä valossa muodostuneet juutalaiset katukaupustelijat, jotka eivät ilmeisesti ymmärtäneet poliisien heille antamia ohjeita laillisista kaupustelupaikoista, vaan esimerkiksi olivat jatkuvasti kulkuväylien tukkeena.³⁰³ Lisäksi muutama maahanmuuttoa vastustanut haastateltu väitti myös, että kieliongelma aiheutti epäreilun asetelman maahanmuuttajien ja britannialaisten välille. Esimerkiksi Stephen White puolusti näkemystä, jonka mukaan kieliongelmien vuoksi ulkomaalaiset rikolliset saattoivat selvittää rikoksistaan vähemmällä kuin brittiläiset rikoksen tekijät.³⁰⁴

---

³⁰² Eläköitynyt rikostutkintaosaston tutkija Stephen White, RC II, 256. Whiten kokonaisvaltaisen kielteinen asennoituminen maahanmuuttajiin saa tietysti hieman epäilemään hänen lausuntonsa totuudenmukaisuutta.

³⁰³ RC II, 434–435.

³⁰⁴ RC II, 256.

8. Juutalaisten elintapojen vaikutukset itälontolaisten elämään

Tutkimusaineiston perusteella juutalaisia ei pidetty Britanniassa ainoastaan moraaliseen kehitykseen vaikuttavana elementtinä, vaan huolta herättivät myös muuton fyysiset vaikutukset. Esimerkiksi juutalaisten elintavat, köyhyys ja sairaudet tuntuivat kiinnostavan komissiota ja haastatellut esittivätkin komissiolle lukuisia aihepiiriin lukeutuvia kommentteja. Kaikkein keskeisimmäksi teemaksi nousevat näkemykset juutalaisten hygieniasosta, jota erityisesti maahanmuuttoa ja juutalaisia vastustaneiden keskuudessa käytettiin tehokkaasti hyväksi maahanmuuttovastaisessa argumentoinnissa. Juutalaisiin kohdistettiin monenlaisia syytöksiä aina henkilökohtaisesta likaisuudesta ja asuinympäristönsä roskaamisesta asuntojen käytävien käyttämiseen käymälätiloina.³⁰⁵

Erityisen kärkevästi juutalaisten elintapoihin puuttui brittityöväenluokka, joka katsoi juutalaisten elävän brittityöläisiä huomattavasti alhaisemmissa ja myös erittäin halveksuttavissa olosuhteissa.³⁰⁶ Usein työväenluokkaiset haastatellut tehostivat kommentointiaan kenties tarkoituksellisen raflaavilla sanavalinnoilla ja esittivät juutalaisten elävän esimerkiksi ”kuin siat sikolätissä³⁰⁷” tai katsoivat maahan tulijoiden edustavan ”paheksuttavinta ja surkeimmassa kunnossa olevaa ryhmää, mitä maan päältä löytyy³⁰⁸”. Usein myös ahtaasti asumisen katsottiin heikentävän juutalaisten elinolosuhteita. Erityisesti ammatin harjoittaminen samassa tilassa, jossa myös asuttiin ja nukuttiin, tuomittiin jyrkästi:

” – – He myivät siipikarjan lihaa ja silliä samassa huoneessa, jossa nainen makoili sängyllä alttiina ohikulkijoiden katseille ja samassa huoneessa oli kaksi muutakin naista ja myös kolme miestä oli tässä kauppa- ja makuuhuoneessa. East Endissä on hyvin tyypillistä, että samassa huoneessa sekä nukutaan että käydään kauppaa. Siellä voi nähdä – – kolme miestä tekemässä töitä, kaksi naista ja muutamia lapsia sekä sängyn samassa huoneessa.”³⁰⁹

---

³⁰⁵ Esim. RC II, 90; RC II, 677.

³⁰⁶ Esim. RC II, 115.

³⁰⁷ Kätilö Ayers, RC II, 310.

³⁰⁸ Kaapinvalmistaja John Shead, RC II, 300.

³⁰⁹ Nahkojen leikkaaja herra Onion, RC II, 90.

Alhaisen hygieniatason muodostamien uhkakuvien käyttö argumenttina maahanmuuton haittoja eriteltäessä selittyy luultavasti sekin aiheen yhteiskunnallisella ajankohtaisuudella: Vain muutama vuosikymmen ennen juutalaisten massamuuttoa Britanniassa oli yhteiskunnallisessa keskustelussa nostettu esiin riittämättömän sanitaation ja heikkojen asumisolojen haitalliset vaikutukset Itä-Lontoon alueella asuvien fyysiseen kuntoon ja moraaliin, joiden parantamiseksi laadittiinkin erilaisia puhtaanapitoa sääteleviä asetuksia. Asetusten vaikutus jäi kuitenkin vähäiseksi, ja kiivas keskustelu köyhyyden lievittämisen keinoista oli edelleen massamuuton aikana käynnissä.³¹⁰ Uuden, köyhistä oloista tulleen maahanmuuttajaryhmän ilmaantuminen alueelle on epäilemättä näyttäytynyt potentiaalisena yhteiskunnallisen kehityksen vaarantavana uhkana, jonka suuruuden kenties liioitellunkin korostamisen on täytynyt olla juutalaisten maahanmuuttoa vastustaneille merkittävä keino saada laajempaa huomiota omille näkemyksilleen. Myös aiempi tutkimus on kiinnittänyt huomiota juutalaisten hygieniakäytänteitä koskevien näkemysten runsauteen maahanmuuttovastaisessa keskustelussa³¹¹.

Syytösten juutalaisten epäpuhtaudesta on kuitenkin jo aiemmassa tutkimuksessa osoitettu olleen ajalle tyypillisiä, maahanmuuton vastustajien valheellisia ja vääristyneitä väittämiä, ja uskonnon juutalaisille sanelemien hygieniasäädösten valossa on asetettu juutalaisten henkilökohtaista hygieniatasoa kohtaan suunnatut syytökset epäilyksen alaisiksi. Tiedetään, että jo aikalaiset pystyivät kumoamaan syytökset juutalaisten likaisuudesta ja epähygieenisyydestä esittämällä faktoja juutalaisten rituaalisista peseytymisistä ja todistamalla, että juutalaisyhteisöissä oli Itä-Lontoossa julkisia kylpylöitä peseytymistä varten.³¹²

Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu, etteivät alhaiset elinolosuhteet ja elinympäristön likaisuus koskeneet ainoastaan suinkaan juutalaisia tai muita maahanmuuttajia, vaan Lontoon nopea kehitys 1800-luvun aikana ja siitä seurannut elintilan puute ja ahtaus pahensivat jo ennestään huonossa kunnossa olleen Itä-Lontoon alueen elinoloja kauttaaltaan. Elintaso-ongelmia käsittelevässä tutkimuksessa ei nostetakaan esiin mitään erillistä, elinympäristön saastaisuuden ja Itä-Lontoon

---

³¹⁰ Allen 2008, 115; Hopkins 2000, 58–59; Gray 2010, 130.

³¹¹ Holmes 1979, 17.

³¹² Gray 2010, 66–67; Holmes 1979, 17; 34.

kurjistumisen taustalta löytyvää etnisyyden perusteella erottuvaa ryhmää, vaan heikoissa ja saastaisissa olosuhteissa elämistä käsitellään koko kurjistuvaa työväenluokkaa koskevana ongelmana.³¹³ Siten kommenttien runsaasta lukumäärästä huolimatta työläisten esittämiin näkemyksiin juutalaisten hygieniatapojen silmiin pistävästä erosta brittityöväenluokkaan verrattuna onkin suhtauduttava hieman varauksella. Vaikka tulokkaat maahan tullessaan olivat yleisen näkemyksen mukaan usein melkoisen surkeassa kunnossa, on juutalaisten elinolosuhteita koskevissa väitteissä luultavasti myös kyse tietynlaisesta tarkoituksellisesta asioiden vääristelystä ja työväenluokan tarpeesta löytää syyllinen myös omien elinolosuhteidensa kurjistumiseen.

Koska kuilu ja jako kunniallisten kansalaisten ja rappeutuneeksi nähdyn työväenluokan välillä lisäksi kasvoi koko ajan³¹⁴, oli itsensä ensimmäisenä mainittuun luokkaan kuuluvaksi lukeville itälontolaisille työläisille luultavasti erittäin tärkeää pyrkiä myös muiden silmissä erottautumaan jälkimmäisestä ryhmästä, jonka yleisesti katsottiin olevan elintavoiltaan ja käytökseltään kaukana hyväksyttävästä. Tällainen erottautumisen tarve tulee erityisen selvästi esiin mineraalivesitehtailija Pearcen komissiolle esittämästä kommentista, jossa hän tarkastelee brittityöläisten asemaa:

”Haluan vain, että te herrasmiehet huolehditte meistä, kuten työläisistä kuuluu. Itä-Lontoo, erityisesti St. Georges’in alue, on nykyään mitä häpeällisimmässä kunnossa. Toivon, hyvät herrat, että pidätte meistä huolta, sillä meidänhän ei ole mahdollista asua täällä [tällaisissa oloissa] enää viittä vuotta.”³¹⁵

Erittäin kiintoisaa tutkimuksen teorian kannalta on, että työväenluokan huolen taustalta näyttäisi elinympäristön fyysisistä muutosta koskevissa kommentteissakin löytyvän merkkejä oman kilpailukyvyn heikkenemisen ja syrjäytymisen pelosta. Myös juutalaisten huonon hygienian ja epäsiisteyden haitallisia vaikutuksia perusteltiin työläisten keskuudessa niiden taloudellisilla vaikutuksilla. Muun muassa juutalaisten elinympäristön sotkuisuuden ja heidän asuintalojen yhteydessä harjoittamien

---

³¹³ Esim. Allen 2002, 1–23; 115–139.

³¹⁴ Allen 2008, 1.

³¹⁵ Mineraalivesitehtailija, Brithish Brother’s Leaguen jäsen Samuel James Pearce, RC II, 298.

epämiellyttävien liiketoimien, kuten kalan käsittelyn ja myynnin, katsottiin pakottavan britit muuttamaan pois alueelta. Tämän puolestaan katsottiin vähentävän alueelle jääneiden brittien asiakaskuntaa ja siten heikentävän mahdollisuuksia toimeentulon ansaitsemiseen.³¹⁶

Aiempi Itä-Lontoon alueen kehitystä tarkastellut tutkimus kuitenkin osoittaa virheellisiksi väitteet, joissa juutalaisten katsottiin tuoneen tällaiset iljettäväksi luokitellut elinkeinot alueelle. Tosiasiassa Itä-Lontoon alue oli aina ollut aluetta, jonne Lontoon sotkuiset ja likaiset elinkeinot, kuten teurastamot, lihakaupat ja nahkurinliikkeet, olivat keskittyneet.³¹⁷ Siten näkemys siitä, että nimenomaan ja ainoastaan juutalaisten elintavat ajoivat britit pois alueelta ja siten heikentäisivät alueelle jääneiden brittien toimeentulon mahdollisuuksia, on asetettava epäilyksen alaiseksi. Tällaiset syytökset kuitenkin puoltavat konfliktiteoreettisen mallin mukaista näkemystä siitä, että sosioekonomisen kilpailun kiristymisen kokemus todella lisää vahvasti sekä vähemmistöä kohtaan suunnattua negatiivista arvostusta että oman ryhmän paremmuuden korostamista.

Vääristyneisyydestä huolimatta juutalaisten hygieenisyyden kyseenalaistaneiden itälontoolaisten kommentteissa saattoi kuitenkin olla totuuden siemen, kun muistetaan, että juutalaiset tulivat Länsi-Eurooppaan kehittymättömämmiltä alueilta, joiden elintaso oli verrattain heikko.³¹⁸ Aiemmassa tutkimuksessa onkin huomioitu että Pale Of Settlementin olosuhteet saattoivat yhä vaikuttaa maahan tulleisiin juutalaisiin³¹⁹. Aineisto tukee osaltaan tätä lähtökohdista johtuvaa juutalaisten elintapojen ja ulkoisen olemuksen kurjistuneisuutta, sillä juutalaisten elinoloja usein parempana kuin työväenluokka pitänyt yläluokkakin osoitti usein huolensa maahan vasta maahan saapuneiden juutalaisten tilasta ja näiden tulokkaiden epäsiisteyden ja heikkojen asuinolojen vaikutuksista maahanmuuttoalueiden kehitykseen.³²⁰ Lisäksi työkseen asuinoloja tarkastaneiden terveystarkastajien ja erilaisten terveysviranomaisten kommentit tukevat käsityksiä juutalaisten puutteellisista elinoloista, sillä he kertoivat työssään havainneensa samanlaisia asioita, joista työväenluokka juutalaisia syytti:

---

³¹⁶ RC II, 316.

³¹⁷ Gray 2010, 60–61.

³¹⁸ Esim. Pollins 1982, 133–134.

³¹⁹ Holmes 1979, 47.

³²⁰ Esim. RC II, 253.

”Heidän käsityksensä puhtaanapidosta on erittäin rajoittunut, kun he saapuvat maahan. Heillä on tapana heittää roskansa pihoille tai kaduille. He eivät näytä paljoa välittävän, tyhjennetäänkö roska-astiat vai ei, ja niin edelleen. Jätteet, jotka pitäisi polttaa, heitetään pois.”³²¹

Positiivisemmin maahanmuuttoon suhtautuneiden keski- ja yläluokkaan kuuluneiden itälontolaisten käsitykset juutalaisten alhaisesta hygieniastasosta eivät kuitenkaan yleisesti ottaen olleet läheskään yhtä jyrkkiä kuin työväenluokan näkemykset. Maahanmuuttomyönteisemmän keski- ja yläluokan, terveystarkastajat mukaan luettuna, ja jyrkemmin juutalaisiin suhtautuneen työväenluokan kommentoinnin yhteneväisyys päättyikin yleensä käsityksiin vasta maahan saapuneiden juutalaisten alhaisista elinoloista ja epäsiisteystestä. Jotkut yläluokkaiset haastatellut jopa pitivät juutalaisia esimerkillisen siisteinä, ainakin, kun vertailukohteena toimi brittityöväenluokka.³²² Mielipide-erot näyttävät siis jälleen kerran olleen suurimmillaan sosioekonomista uhkaa tunteneen työväenluokan ja asemansa turvatuksi tuntuneen keski- ja yläluokan välillä.

Ensinnäkin näiden kahden luokan käsitykset erosivat toisistaan siinä, millaisia syitä he katsoivat juutalaisten alhaisten ja sotkuisten elinolosuhteiden taustalta löytyvän. Maahanmuuttoon kielteisesti suhtautuneet työläiset katsoivat juutalaisten olevan varsin välinpitämättömiä minkäänlaisia puhtaanapitosäädöksiä kohtaan ja he tuntuivat usein ajattelevan, etteivät juutalaiset edes olleet halukkaita tai kiinnostuneita parantamaan elinolosuhteitaan. Siten alhaisista elinolosuhteista tehtiin ikään kuin luontainen osa juutalaisten kulttuuria ja eläminen heikoissa olosuhteissa tulkittiin siten, että juutalaiset olivat valmiita tyytymään brittityöväenluokan näkökulmasta tarkasteltuna käsittämättömän vaatimattomiin olosuhteisiin.³²³

Se, että työväenluokka katsoi tällaisen toiminnan juontavan juutalaisten luonteesta ja kulttuurisista ominaisuuksista, saa vahvistusta myös kommenteista, joissa haastatellut pohtivat, parantavatko juutalaiset asuinolojaan maassa jonkin aikaa asuttuaan ja alettuaan ansaita rahaa. Varsin usein brittityöväenluokkaan kuuluneet haastatellut nimittäin kielsivät havainneensa minkäänlaista Britanniassa oleskelun myötä

---

³²¹ St.Georges'n alueen rokotuksista vastannut virkamies, köyhäinhuoltolain toteutumisesta vastaava lääkäri B.R. Rygate, RC II, 200.

³²² Esim. RC II, 38.

³²³ Esim. RC II, 88.

tapahtunutta muutosta juutalaisten elintavoissa. Sen sijaan he yhdistivät näkemyksensä juutalaisten perusluonteeseen kuuluvasta ahneudesta myös juutalaisten elinoloja koskeviin käsityksiinsä ja selittivät elinolojen kurjuutta sillä, etteivät juutalaiset rahaa säästääkseen halunneet parantaa elinolosuhteitaan edes silloin, kun siihen vaadittavat taloudelliset edellytykset olivat kunnossa.³²⁴

Itälontoolaisen yläluokan kommentit juutalaisten elinolosuhteista sen sijaan kytkeytyvät selvästi laajempaan huoleen koko Itä-Lontoon alueen kehityksen suunnasta, eikä asuinolojen heikkouden katsottu koskevan ainoastaan juutalaisia maahanmuuttajia. Haastatellut nimittäin mainitsivat juutalaisten lisäksi muun työväenluokan kärsivän elinolosuhteiden alhaisuudesta, minkä katsottiin johtuvan lähinnä elinympäristössä vallitsevista laajemmista ongelmista, kuten Itä-Lontoon puutteellisesta infrastruktuurista, joka ei aiheesta tehdyn tutkimuksenkaan mukaan vielä 1900-luvun alkuvuosina mahdollistanut kovin kummoisen elintason ylläpitoa.³²⁵

Keski- ja yläluokka ei tuntunut myöskään pitävän juutalaisten huonoja elinolosuhteita pysyvinä, vaan heille sotkuisuus ja epähygieenisuus näyttäytyivät selvästi vain maahan vastikään tulleiden juutalaisten ongelmana. Yläluokka katsoi usein juutalaisten parantavan huomattavasti siisteyttään ja elinolojaan oleskeltuaan maassa jonkin aikaa. Usein he katsoivat, että muutokseen kului vuoden tai parin verran aikaa. Tämän ajan nämä ylempiluokkaiset haastatellut katsoivat kuluvan siihen, että puhtaanapitosäädöksistä tietämättömät juutalaiset oppivat uuden kotimaansa tavoille. Maan tapoihin tutustuttuaan juutalaisten katsottiin olevan yhtä halukkaita kotiensa puhtaana pitämiseen kuin britannialaistenkin. Yläluokan mukaan juutalaisten epähygieenisyydessä oli siis kyse tietämättömyydestä ja oppimattomuudesta, eivätkä he siten tarkastelleet elintapoja juutalaisten luonteeseen kytkeytyvinä muuttumattomina ominaisuuksina.³²⁶

Vaikka yläluokkaiset haastatellut hahmottivat asioiden taustalla vaikuttavat perimmäiset syyt, eivät hekään kuitenkaan kieltäneet, etteikö juutalaisten massiivinen muutto olisi entisestään pahentanut Itä-Lontoon elintaso-ongelmaa. Aivan, kuten asuntokilpailusta

---

³²⁴ Esim. RC II, 115.

³²⁵ Esim. RC II, 318–319 ; Holmes 1979, 34.

³²⁶ Esim. RC II, 200–201.

johtuvan asuntojen liikakansoituksen kohdallakin, katsottiin uusien maahanmuuttajien jatkuvan virran muodostavan pohjan, joka takasi, että tietty osa maahanmuuttajista asui jatkuvasti ala-arvoisen huonoissa olosuhteissa.³²⁷ Tällaiset näkemykset tukevat siten aiemmassa tutkimuksessa esitettyä näkemystä, jonka mukaan juutalaisten muutto vaikutti myös brittiyläluokkaan ja muuttajien köyhyys ja asuinolot lisäsivät entisestään ylempien luokkien jo aiemmin ilmaisemaa huolta kansan moraalisisesta ja fyysisestä rappeutumisesta ja kansallisen kilpailukyvyn heikentymisestä.³²⁸ Huomion arvoista kuitenkin on, ettei yläluokka syyttänyt ongelmista ainoastaan juutalaisia, vaan haastatellut mainitsivat, että köyhien brittien muutto alueelle vaikeutti yhtäläillä ongelman ratkaisua.³²⁹

Vaikka yläluokka ei käsitellytkään alhaisissa elinoloissa elämistä juutalaisille luontaisesti kuuluvana piirteenä, eivät kaikki kuitenkaan katsoneet, että elinoloissa tapahtuneet muutokset olisivat olleet juutalaisten oma-aloitteisuuden tulosta. Osalle yläluokkaa oli nimittäin selvästi ilmeisen tärkeää korostaa esimerkiksi brittiauktoriteettien tai erilaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen osuutta juutalaisten elinolosuhteiden parantumisessa. Näissä kommentteissa aikakauden yläluokalle tyypillinen käsitys työväenluokan elinoloihin ja käytökseen puuttumisen tärkeydestä³³⁰ tuli erityisen selvästi esiin. Esimerkiksi tohtori Daniel Lewis Thomas korosti, että parannus juutalaisten hygieniaoloissa oli pitkälti juutalaisia maahanmuuttajia valistaneiden brittiläisten terveysviranomaisten toimien ansiota³³¹. Lisäksi rehtori Mansfield painotti, että paremmalla elinympäristöllä ja erilaisilla yhteiskunnallisilla toimijoilla, kuten kouluilla ja juutalaisten auktoriteettien ylläpitämällä avustusjärjestöillä, oli merkittävä rooli kaikkein huono-osaisimpien juutalaislasten elinolosuhteiden ja fyysisen kunnan parantumisessa.³³²

Hygieniaikäntöjen lisäksi, ja osittain niihin kytkeytyen, komissiolla oli selvästi vahva kiinnostus maahanmuuton terveydellisiä vaikutuksia kohtaan ja kuultavana olikin useampia terveydenhuollon parissa työskenteleviä itälontoolaisia. Kiinnostus selittynee 1800-luvun lopulle ja 1900-luvun alulle tyypillisellä ajattelumallilla juutalaisten

---

³²⁷ RC II, 196.

³²⁸ Endelman 2002, 156.

³²⁹ Esim. RC II, 319.

³³⁰ Esim. Allen 2008, 1–2.

³³¹ RC II, 196.

³³² RC II, 677.

maahanmuuttajien britannialaisille mahdollisesti muodostamasta terveydellisestä tai muusta fyysisestä uhasta. Aiempi tutkimus on nimittäin pystynyt osoittamaan, että juutalaisilla katsottiin usein olevan taipumus siirtää tauteja heidät vastaan ottaneeseen yhteiskuntaan.³³³

Terveystarkastajien sekä lääkäreiden kommentit eivät kuitenkaan paljasta, kuinka suurena tautiriskiä Itä-Lontoossa haastatteluhetkellä pidettiin, sillä heidän kommenttinsa noudattelevat aiemman tutkimuksenkin esiin nostamaa näkemystä, jonka mukaan aikalaisten, jopa terveydenhuollon ammattilaisten, käsitykset juutalaisten muodostamasta terveydellisestä uhasta olivat keskenään osittain ristiriitaisia.³³⁴ Suurin osa komission haastattelemista terveydenhuollon ammattilaisista piti juutalaisten mukanaan tuomaa tartuntatautiriskiä varsin vähäisenä ja he esittivät juutalaisten olevan varsin terveitä ja hyvin ravitun näköisiä.³³⁵ Juutalaisten jopa katsottiin olevan immuuneja joillekin britannialaisia yleisesti vaivaaville taudeille, kuten keuhkotaudille, minkä katsottiin vaikuttavan myös heidän kuolleisuuteensa. Komissiolle esitetyt tilastotiedot osoittivat, että ainakin Whitechapelin alueella juutalaisten kuolleisuus vuonna 1900 oli pienempi kuin brittien kuolleisuus.³³⁶ Myös juutalaisnaisten esimerkillisten lastenhoitotapojen katsottiin vaikuttavan kuolleisuuteen alentavasti, sillä juutalaisten alhaisen imeväiskuolleisuuden katsottiin johtuvan siitä, että juutalaiset naiset maltoivat imettää lapsiaan pidempään kuin brittinaiset.³³⁷ Kiitosta juutalaiset saivat myös siitä, että huolehtivat rokotustensa ajantasaisuudesta ja antoivat rokottaa lapsensa, toisin kuin brittityöväenluokka, jonka välinpitämättömyyttä tartuntatautien leviämisen katsottiin pikemminkin olevan:

”Mitä tulee rokottamiseen, he noudattavat lakia ja ovat todella halukkaita menemään toimenpiteeseen, eikä minun ole tähän mennessä täytynyt haastaa yhtäkään ulkomaalaista oikeuteen rokotussäädösten rikkomisen vuoksi. Asia on aivan toinen, kun olen tekemisissä paikallisten kanssa. Lähes joka viikko nostan nipun syytöksiä heitä vastaan. Olen varma, etteivät ulkomaalaiset ole meille minkäänlainen tautiriski, ja jos vain paikalliset

---

³³³ Holmes 1979, 18; 36.

³³⁴ Holmes 1979, 37.

³³⁵ Esim. RC II, 331.

³³⁶ RC II, 151.

³³⁷ RC II, 196–197; RC II, 152.

noudattaisivat yhtä tunnollisesti rokotuksista säädettyjä lakeja, olisi isorokon leviämisen riski paljon pienempi.”³³⁸

Ristiriitaisia näkemyksiä terveydenhuollon ammattilaiset esittivät kuitenkin erään silmäsairauden, trakooman, leviämisen syistä: Esimerkiksi tohtori Tyrrell piti sairautta juutalaislapsille tyypillisenä ja heidän Britanniaan mukanaan tuomana ja oli huolissaan sen mahdollisesta tartumisesta brittilapsiin. Hän korosti asian uhkaavuutta painottamalla komissiolle, että tämän taudin vuoksi Amerikassa käännytettyjä juutalaisia oli tiettävästi otettu vastaan Britanniaan. Uhkaavana hän piti nimenomaan sitä, ettei Britanniassa voitu lainsäädännön puutteellisuuden vuoksi estää sairaiden ulkomaalaisten saapumista maahan, jolloin tautiriski kasvoi.³³⁹

Haastattelukomissioon kuulunut Lordi Rothschild ja komission haastattelema terveystarkastaja Loane kumosivat kuitenkin väitteet siitä, että trakooma olisi ollut tyypillinen sairaus ainoastaan juutalaisväestölle. He esittivät taudin johtuvan pikemminkin huonoista asuinolosuhteista kuin rodullisesta taipumuksesta ja katsoivat sairauden olevan tyypillinen köyhän väestönosan keskuudessa ylipäänsä.³⁴⁰ Myös rehtori Mansfield kumosi väitteet trakooman yleisyydestä juutalaisten keskuudessa ja totesi ainoan itse havaitsemansa silmiin, ja terveyteen ylipäänsä, liittyvän ongelman juutalaisten keskuudessa olevan likinäköisyyden, jonka hän katsoi johtuvan heidän asuinolojensa pimeydestä ja hämäryydestä.³⁴¹ Hän oli mitä luultavimmin oikeassa nostaessaan esiin asuinolojen vaikutuksen sairauksien syntyyn, sillä aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu, että monet köyhien, myös juutalaisten, keskuudessa esiintyneet terveydelliset ongelmat johtuivat nimenomaan asuin- ja työskentelyolojen puutteellisuudesta ja terveystarkastajien kyvyttömyydestä kontrolloida näitä oloja lainsäädännön puutteellisuuden vuoksi.³⁴²

Huomionarvoista on, että terveydenhuollossa työskentelevien lisäksi juuri kukaan ei nostanut esiin tautien leviämisen pelkoa maahanmuuton yhteiskunnallisia tai sosiaalisia haittoja käsitelleissä kommentissaan. Entinen rikostutkintaosaston tarkastaja White

---

³³⁸ Bethnal Greenin alueen rokotuksista vastaava virkamies William H. Ward, RC II, 673.

³³⁹ RC II, 128. Amerikassa oli säädetty esim. sairauksien suhteen tiukemmat maahantulorajoitukset kuin Britanniassa. Holmes 1979, 38.

³⁴⁰ RC II, 157; RC II, 128.

³⁴¹ RC II, 678.

³⁴² Endelman 2002, 136.

tosin mainitsi juuri maahan saapuneilta juutalaisilta usein löytyvän erilaisia syöpäläisiä³⁴³ ja kuten jo aiemmin on tullut ilmi, katsoivat jotkut maahanmuuttoon kielteisesti suhtautuneet haastatellut, että maahan tulleiden juutalaisten joukossa esiintyi paljon mielisairautta, mutta viittauksia juutalaisten maahan kenties tuomasta tartuntatautiriskistä ei haastateltujen kommentoissa ollut havaittavissa, päinvastoin: Vaikka juutalaiset tulokkaat joidenkin itälontolaisten mukaan näyttivät olevan varsin surkeassa fyysisessä kunnossa³⁴⁴, pitivät ainakin ne muutamat ylempiluokkaiset haastatellut, jotka edes lyhyesti viittasivat muuttoon liittyneisiin terveydellisiin seikkoihin yleisesti ottaen juutalaisia varsin terveinä. Esimerkiksi monet itälontolaisten koulujen rehtorit kuvailivat juutalaislapsia terveiksi sekä henkisesti että fyysisesti ja katsoivat juutalaisille kertyvän jopa vähemmän poissaoloja sairauden vuoksi kuin brittilapsille.³⁴⁵ Työväenluokasta juutalaisten terveyttä kommentoi erittäin harva, eivätkä nämäkään haastatellut maininneet kommentoissaan tartuntatautiriskiä, vaan totesivat maahanmuuttajien sairastelun liittyvän lähinnä heikkoon ravitsemukseen.³⁴⁶

Tautiriskin puuttuminen kommentoissa on hiukan hämmentävää, sillä aiempi tutkimus paljastaa, että juutalaisten muuton terveydelliset vaikutukset ovat kyllä puhuttaneet brittejä. Ainakin yhteiskuntakriitikot nostivat kirjoittelussaan usein juutalaisten muuton yhteydessä esiin pelon esimerkiksi koleran, tulirokon tai isorokon leviämisestä.³⁴⁷ Yksikään komission kuultavana olleista itälontolaisista ei kuitenkaan nostanut esiin näitä tarttuvia tauteja.

Itälontolaisten kommentoissa ei myöskään ollut viittauksia juutalaisten ulkonäköön vaikuttavista rodullisista piirteistä, kuten ihon sävystä tai lättäjaloista, joita aikalaiskirjoituksessa tiedetään nostetun esiin.³⁴⁸ Ulkonäöllisiä piirteitä ja terveydellisiä riskejä käsittelevien kommenttien vähäisyyteen ei aineiston perusteella ole löydettävissä mitään varmaa selitystä, mutta selitystä voidaan kenties etsiä juutalaisten muutto vastustaneiden itälontolaisten yhteiskunnallisesta jakaumasta. Pääasiassa juutalaisten muutto vastustaneet, ja siten muuttajien epämieluisia tapoja ja piirteitä kommentoineet, kuuluivat brittityöväenluokkaan, joka kuten aiemmin on tullut todettua, tarkasteli

---

³⁴³ RC II, 256.

³⁴⁴ Esim. RC II, 309.

³⁴⁵ Esim. RC II, 678.

³⁴⁶ Esim. RC II, 307.

³⁴⁷ Holmes 1979, 38.

³⁴⁸ Esim. Holmes 1979, 40.

juutalaisten muuton yhteiskunnallisia seurauksia lähes yksinomaan muuton taloudellisten vaikutusten kautta. Myös juutalaisten elintapoja ja ulkomuotoa koskevassa kommentoinnissa he keskittyivät nostamaan esiin piirteitä, joiden haitallisia vaikutuksia saattoi perustella vaikutuksilla brittien sosioekonomiseen asemaan. Saattaa olla, että juutalaisten ulkoiset piirteet ja muuton terveydelliset vaikutukset olivat työläisten mielestä vähäpätöisempiä, sillä niillä ei ollut suoranaista vaikutusta rajalliseksi koettujen yhteiskunnallisten ja taloudellisten resurssien jakautumiseen, eivätkä he siten kokeneet tarpeelliseksi tarkastella tautien ja sairauksien leviämisen riskiä.

9. Itälontolaisten näkemykset juutalaisten assimilaatiomahdollisuuksista

Siinä missä muut maahanmuuttajaryhmät assimiloituivat brittilyhteiskuntaan ja kävivät läpi siirtymän, jonka kautta muuttuivat maahanmuuttajaryhmästä etniseksi vähemmistöksi, on Itä-Euroopasta saapuneista juutalaisista todettu, että he sen sijaan rakensivat identiteettinsä vahvasti kytköksissä omiin yhteisöihinsä.³⁴⁹ Maahanmuuttaneet juutalaiset eivät kuitenkaan suoranaisesti vastustaneet brittiläistymistä ja heidän tiedetään ihailleen Britanniaa maana monin tavoin. Itä-Euroopasta tulleista juutalaisista maahanmuuttajista tuli usein hyvinkin isänmaallisia, mutta toisaalta he eivät halunneet luopua uskonnollisesta kiihkeydestään tai omasta äidinkielestään.³⁵⁰ Aiemmassa tutkimuksessa onkin esitetty, etteivät nämä juutalaiset uskontonsa ja erilaisten uskonnon harjoittamisen tapojensa vuoksi useinkaan integroituneet täysin vastaanottavaan yhteiskuntaan.³⁵¹ Tämän integroitumishaluttomuuden ja muusta yhteiskunnasta eristäytyneisyyden tiedetään lisänneen sekä brittien maahanmuuttajiin kohdistamaa vastustusta että aiheuttaneen konflikteja myös jo assimiloituneiden Englannin juutalaisten ja Itä-Euroopasta tulleiden uusien maahanmuuttajien välille.³⁵²

Juutalaisten eristäytyminen ja asumisen keskittyminen tietyille alueille selvästi ruokki myös komission haastattelemien itälontolaisten negatiivisia juutalaismielikuvia. Juutalaisen kulttuurin leviäminen ja näkyvyys herätti haastatelluissa närkästystä ja moni itälontolainen oli selvästi huolissaan totuttujen, brittiläisten elementtien häviämisestä katukuvasta. Kulttuurinen yhteentörmäys Itä-Lontoossa oli kommenttien perusteella mittasuhteiltaan erittäin suuri ja juutalaisvaikutteita vastustettiin usein hyvin kärkevästi. Muutosvastaisuutta näyttää selvästi lisänneen se, että muutoksen katsottiin sekä olleen hämmentävän nopeaa että brittien tahdosta riippumatonta:

”Annan teille esimerkin. Tarkastellaanpa vaikka Commercial Roadia; tällä pääkadulla, vain muutamia vuosia sitten, oli lukuisia kunnioitettavia kauppiaita ja oikein mukavia kauppiaita. Tämän maahanmuuton vuoksi he eivät voineet enää saada elantoaan ja heidän täytyi lähteä. Ulkomaalaiset

---

³⁴⁹ Waterman ym. 1988, 80–81.

³⁵⁰ Endelman 2002, 179–180.

³⁵¹ Gray 2010, 80.

³⁵² Holmes 1979, 34; Holmes 1988, 47; Endelman 2002, 180.

ovat käytännössä ottaneet haltuunsa koko kadun. – – Se on ulkomaalainen siirtokunta. Haluaisin, että te herrasmiehet vierailisitte siellä joku päivä, mikäli teillä on aikaa. Tulisitte yllättymään. – – [Haastattelija: ”Ulkomaalaisine elämäntapoineen, ulkomaalaisine hyveineen ja ulkomaalaisine paheineen?”] Kaikki on ulkomaalaista.”³⁵³

Itälontoolaisten esittämistä kommentteista saa selvästi käsityksen, että maahanmuuttajien assimiloitumisen edellytyksenä katsottiin olevan juutalaisten omien kulttuuristen piirteiden täydellinen tai lähes täydellinen hylkääminen ja paikallisen kulttuurin omaksuminen, ja aikakaudelle tyypillinen ajattelumalli brittikulttuurin ja brittiläisen elämäntavan suojelemisen tärkeydestä nouseekin kommentteissa ajoittain vahvasti esiin.³⁵⁴ Juutalaisten omia kulttuurisia piirteitä ei juurikaan arvostettu, ja jotkut haastatellut pitivät täysin käsittämättömänä, että Britanniassa saattoi tulla esiin tilanteita, joissa juutalaisten uskonto ja kulttuuri asetettiin etusijalle brittikulttuuriin ja valtaväestön uskontoon nähden, kuten tulee selvästi esiin George Brownin pääsiäisen viettoa käsitelleestä kommentista:

”Viime pääsiäisenä Rutland Streetin koulussa sattui erittäin omituinen tilanne. Koulua käyviltä englantilaisilta lapsilta riistettiin heidän oma pääsiäislomansa, jota siirrettiin kahdeksan tai kymmenen päivää, jotta se saataisiin sovitettua ajallisesti tai saataisiin soveltumaan juutalaisten pääsiäiseen. [Haastattelija: ”Ärsyttääkö tällainen vanhempia?”] Luulisin, että ärsyttää. Sehän on heidän totuttamistaan ulkomaalaisiin, eikä ulkomaalaisten sopeuttamista heihin.”³⁵⁵

Juutalaisia syytettiin ajoittain myös suoranaisesti brittejä kohtaan suunnatusta karkeudesta ja röyhkeydestä. Tällaisia kommentteja esittäneet haastatellut pitivät juutalaisia yleisesti ottaen työkeinä, eivätkä he katsoneet juutalaisten kunnioittavan britannialaisia.³⁵⁶ Eryyksen kiinnostava on rouva Ayersin kommentti, jossa hän pohtii, tapahtuiko juutalaisten karkeassa ja epäkunnioittavassa käytöksessä tai paheksuttavissa

---

³⁵³ Väestötietojen kirjaaja, Board of Guardiansin jäsen, Stepneyn kaupunginosan valtuuston jäsen Charles Barrett, RC II, 81.

³⁵⁴ Holmes 1979, 10.

³⁵⁵ Valokuvaajan assistentti George Brown, RC II, 87.

³⁵⁶ Esim. RC II, 181.

elintavoissa muutosta juutalaisten asuttua pidemmän aikaa Britanniassa. Hän epäili suuresti, tapahtuiko muutosta lainkaan, ja jos sitä tapahtui, oli se hänen mukaansa niin hidasta, ettei voinut olla oikein, että maahanmuuttajia otettiin Britanniaan ”parannettaviksi”.³⁵⁷ Ayersin komissiolle antama lausunto kokonaisuudessaan huomioon ottaen kommentti voidaan tulkita siten, että hän katsoi tähän juutalaisten ”parantamiseen” kuluvan liikaa yhteiskunnan resursseja, joiden hän kenties katsoi olevan pois niitä tarvitsevilta briteiltä. Jos näin on, vahvistaa kommentti entisestään käsitystä, jonka mukaan resurssien rajallisuuteen perustuva ajattelutapa vaikutti kilpailun henkilökohtaisesti kokeneen työväenluokan juutalaismielikuviin myös muulloin kuin juutalaisten taloudellista toimintaa käsiteltäessä.

Työväenluokan käsitykset juutalaisten muuttajien kyvyttömyydestä assimiloitua brittiyhteiskuntaan olivat yleisesti muutoinkin jyrkempiä kuin ylempiluokkaisten haastateltujen käsitykset ja heidän argumenttinsa juutalaisten kyvyttömyydestä assimiloitua perustuivat nekin usein tietyllä tapaa juutalaisten taloudelliseen toimintaan. Juutalaisten eristäytyneisyys tuntui työväenluokalle usein tarkoittavan juutalaisten haluttomuutta asioida ja olla liiketoiminnan puitteissa tekemisissä muiden kuin samaan uskuntoon kuuluvien kanssa. Jotkut, kuten valokuvaajan assistentti George Brown, syyttivät juutalaisia jopa tarkoituksellisesta brittien boikotoinnista:

”Näyttää siltä, että he ovat päämäärätietoisesti tekemisissä vain toistensa kanssa muodostaakseen oman täydellisen yhteiskunnan, ja tekevät tosiasiasa mitä vain haluavat. Tosiasia on, että he boikotoivat englantilaisia.”³⁵⁸

Juutalaisten assimiloitumishaluttomuutta tästä näkökulmasta tarkastelleet olivat useimmiten samoja henkilöitä, jotka kokivat maahanmuuton aiheuttaneen itselleen suurta taloudellista haittaa ja olivat huolissaan sosioekonomisen asemansa säilymisestä esimerkiksi asiakaskunnan menettämisen vuoksi. Tämä saakin epäilemään, oliko työläisten kohdalla tosiasiasa kyse siitä, että heitä ensisijaisesti häiritsi juutalaisen kulttuurin läsnäolo tai juutalaisten kyvyttömyys omaksua brittikulttuuria, vai häiritsikö

---

³⁵⁷ RC II, 310.

³⁵⁸ Valokuvaajan assistentti George Brown, RC II, 88.

juutalaisten eristäytyneisyys heitä todellisuudessa kuitenkin enemmän sen vuoksi, että he katsoivat sen aiheuttavan heille taloudellista tappiota.

Kaikki haastatellut eivät kuitenkaan yhtyneet näkemyksiin juutalaisten eristyneisyydestä ja vähästä kiinnostuksesta brittiyhteiskuntaa ja -kulttuuria kohtaan. Esimerkiksi komission haastatteleminen rehtorien ja lähes kaikkien pappien tai muiden kirkollisten tahojen suhtautuminen juutalaisten tulokkaiden käytökseen ja brittiläisten tapojen omaksumiseen oli huomattavasti myönteisempää.

Papit ja rehtorit kiittelivät vuolaasti erityisesti juutalaisten lasten nopeaa omaksumis- ja oppimiskykyä.³⁵⁹ Heidän katsottiin olevan innokkaita omaksumaan paikallisia tapoja, ja kenties haastattelukomission jäsenet tästä vakuuttaakseen rehtorit nostivat esimerkiksi esiin, kuinka juutalaisoppilaat omaksuivat innokkaasti tyypilliset brittiläiset urheilulajit, kuten jalkapallon, uinnin ja kriketin, ja kuinka näiden maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tietämys uuden kotimaansa historiasta usein oli parempi kuin brittioppilaiden.³⁶⁰ Lisäksi rehtori Nugent korosti, kuinka maahanmuuttajalapsen tunsivat ylpeyttä ajatellessaan tulevaisuutta britannialaisiksi³⁶¹ ja rehtori Butcher puolestaan uskoi juutalaisten lasten vielä olevan kunniaksi uudelle kotimaalleen.³⁶²

Nämä ylempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvat haastatellut katsoivat juutalaisten maahanmuuttajien käytöksen olevan paljon miellyttävämpää ja assimiloitumisen brittiyhteiskuntaan yleisesti ottaen paljon sujuvampaa, mitä monet muut haastatellut antoivat ymmärtää. He kumosivat muun muassa näkemykset juutalaisten haluttomuudesta omaksua englannin kieltä, mitä jotkut haastatellut käyttivät esimerkkinä juutalaisten haluttomuudesta assimiloitua brittiyhteiskuntaan:

”Joten voisinko nyt sanoa muutaman sanan seurakuntani alueella asuvien juutalaisten puolesta: – – Pidän kerhoa juutalaisille miehille. Tarkoituksena on opettaa heitä lukemaan ja kirjoittamaan – – , ja on ollut mahtavaa vuoden ajan seurata, mitä he ovat saavuttaneet; he osaavat lukea englantia ja puhua englanniksi ja osaavat kirjoittaa kirjeen englannin kielellä ja he pystyvät

---

³⁵⁹ Esim. RC II, 678.

³⁶⁰ RC II, 687.

³⁶¹ Ibid.

³⁶² RC II, 689.

ottamaan paikkansa englantia puhuvien ihmisten joukossa. He jatkaisivat keskiyöhön saakka, jos heidän antaisi; he ovat niin innokkaita saamaan opetusta, ja innokkaita ottamaan heille sopivan paikan yhteiskunnassa.”³⁶³

Koulujen rehtorien kohdalla on kuitenkin syytä pitää mielessä kouluille Britanniassa asetettu tehtävä ja sen valossa heidän maahanmuuttajia suitsuttaneisiin kommentteihinsa on syytä suhtautua hieman varauksella. Maahanmuuttajien brittiläistäminen ja brittiläisen kulttuurin opettaminen tapahtui pitkälti valtion rahoin ylläpidetyissä kouluissa, joissa suuri osa juutalaisista lapsista sai koulutuksensa³⁶⁴, joten mahdollisesti koulujen rehtorit halusivat osoittaa suorittavansa menestyksekkäästi tätä juutalaisten sopeuttamista brittiyhteiskuntaan. Rehtori Mansfieldin kommentista voi havaita, että rehtorit usein ottivatkin kunnian juutalaisten elintapojen parantamisesta ja käytöksen muuttumisesta brittiläiselle koululaitokselle.³⁶⁵ Huomioitava on myös, että juutalaislasten lasten tapa toimia koulumaailmassa luultavasti poikkesi heidän kotonaan noudattamistaan käytösmalleista, eivätkä rehtorit siten luultavasti nähneet kuin toisen puolen oppilaidensa käyttäytymisestä.

Myös komission haastateltavana ollut, useiden juutalaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen toimintaan osallistunut Englannin juutalainen Jack M. Myers suhtautui varsin myönteisesti Itä-Euroopan juutalaisten kykyyn assimiloitua brittiyhteiskuntaan.³⁶⁶ Myös hänen myönteiseen kommenttinsa on kuitenkin suhtauduttava aavistuksen varauksellisesti: Hänen esittämänsä mielipiteen taustalla saattoi vaikuttaa Englannin juutalaisten keskuudessa varsin yleisenä vallinnut huoli siitä, että Itä-Euroopan juutalaisten syyttäminen yhteiskunnallisten ongelmien pahenemisesta johtaisi yleisen juutalaisvastaisuuden lisääntymiseen³⁶⁷, mikä kenties on saanut hänet tarkoituksellisestikin vähättelemään Itä-Euroopan juutalaisten muutosta seuranneiden yhteiskunnallisten konfliktien vakavuutta.

Aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu, että pelko saavuttamiensa poliittisten ja sosiaalisten edistysaskelien puolesta sai myös Englannin juutalaiset usein suhtautumaan

---

³⁶³ Spitalfieldsin kirkkoherra Davies, RC II, 321.

³⁶⁴ Endelman 2002, 149–150.

³⁶⁵ RC II, 677.

³⁶⁶ RC II, 38–39.

³⁶⁷ Matikainen 2006, 72; Cohen 2002, 772–773.

uusiin juutalaisiin maahanmuuttajiin varsin nuivasti.³⁶⁸ Tutkimusaineistosta saa viitteistä myös tällaisesta suhtautumistavasta. Useille komission haastatteleuille Englannin juutalaisille tuntui olevan tärkeää pyrkiä pitämään saavuttamastaan asemasta kiivaasti kiinni ja he halusivat jatkuvasti korostaa erottautumistaan juutalaisista maahanmuuttajista. Lisäksi nämä Englannin juutalaiset vastustivat juutalaisten maahanmuuttoa ja kohdistivat juutalaisiin tulokkaisiin aivan samanlaisia syytöksiä kuin muuttoa vastustaneet brititkin.³⁶⁹

Nämä maahanmuuttoa avoimesti vastustaneet ja maahanmuuttajien kyvyttömyyttä assimiloitua brittityhteiskuntaan korostaneet Englannin juutalaiset eivät kuitenkaan kuuluneet englanninjuutalaiseen yläluokkaan, vaan he edustivat juuri sitä osaa työväenluokkaa, jonka asemaan muutto suorimmin vaikutti. Heidän kohdallaan muuton vastustamisessa oli usein selvästi kyse samanlaisesta sosioekonomisen aseman menettämisen pelosta, mikä usein oli havaittavissa brittityöläisten kommentteissa. Koska he työskentelivät juuri niillä aloilla, joilla juutalaisten muuton katsottiin eniten aiheuttavan kilpailua, on ymmärrettävää, etteivät he juutalaisen yläluokan tavoin olleet ensisijaisesti huolissaan Englannin juutalaisen yhteisön asemasta laajemmin, vaan lähestyivät muuton haittoja samoista lähtökohdista kuin brittityöväenluokka: omasta sosioekonomisesta asemastaan käsin.

Komission haastattelemien britannialaisten esittämien kommenttien perusteella juutalaisen yläluokan huoli maahanmuuton vaikutuksesta asemaansa oli kuitenkin turha, sillä itälontolaiset erottivat Itä-Euroopasta tulleet ja maassa jo vuosikymmeniä olleet Englannin juutalaiset kahdeksi täysin eri ryhmäkseen. Englannin juutalaisten toiminta ja sulautuminen brittityhteiskuntaan sai laajasti kiitosta ja heitä selvästi kunnioitettiin toisin kuin maahan vasta saapuneita juutalaisia maahanmuuttajia. Englannin juutalaisten saavuttamasta hyväksynnästä kertoo paljon, että myös komission haastateltavana olleista itälontolaisista maahanmuuttoa kenties kaikkein kiivaimmin vastustanut rouva Ayers veti tiukan rajan näiden kahden juutalaisryhmän välille:

”En tarkoita Englannin juutalaisia. Meidän Englannin juutalaisemme ovat mukavia ja tulemme heidän kanssaan toimeen, ja joidenkin näistä [Itä-

---

³⁶⁸ Haumann 2002, 176; Endelman 2002, 171–172; Gartner 2001, 258.

³⁶⁹ Esim. RC II, 307.

Euroopan juutalaisista] – – kanssa on äärimmäisen epämiellyttävää olla tekemisissä ammatin puolesta tai naapureina.”³⁷⁰

Tällainen kommentointi tietysti vahvistaa entisestään näkemystä siitä, että omien kulttuuristen piirteiden häivyttäminen ja brittiläisten käytänteiden nopea omaksuminen näytteli suurta roolia haastateltujen itälontolaisten hyväksynnän saavuttamisessa. Toisaalta on kenties aiheellista pohtia myös taloudellisten seikkojen vaikutusta näiden kahden ryhmän hyväksynnän eroihin. Toisin kuin maahan 1800–1900 -lukujen taitteessa saapuneet juutalaiset, eivät ennen massamuuttoa Britanniaan asettuneet juutalaiset juurikaan osallistuneet maan teolliseen kehitykseen tai teolliseen toimintaan. Vaikka nämä Englannin juutalaiset menestyivätkin maassa usein hyvin, suuntautui heidän mielenkiintonsa suurissa määrin muualle kuin teollisuuden tai kaupan aloille. Vasta massamuutto Itä-Euroopasta muutti juutalaisten elinkeinorakennetta Britanniassa, kun yhä useampi uusista tulokkaista suuntautui esimerkiksi käsiteollisuuden pariin työläisiksi ja maahan muodostui myös ensimmäistä kertaa juutalainen proletariaatti.³⁷¹ Siten Englannin juutalaiset eivät muodostaneet etenäkään brittityöläisille läheskään yhtä suurta sosioekonomista uhkaa kuin Itä-Euroopan juutalaiset. Hyvin mahdollista onkin, että Englannin juutalaisten laajassa hyväksynnässä ja Itä-Euroopan juutalaisten vastustamisessa oli kyse muiden tekijöiden lisäksi myös ryhmien erilaisesta vaikutuksesta brittien sosioekonomiseen asemaan.

Vaikka itälontolaiset toki oudoksuivat ja paheksuivatkin tiettyjä, uskonnon pohjalta selitettävissä olevia maahanmuuttajien piirteitä tai tapoja, kuten ruokailuun liittyviä käytäntöjä, oli kommentoissa kuitenkin varsin vähän erilaisia viittauksia siihen, kuinka Itä-Euroopan juutalaisten vanhanmallisen uskonnon mahdollisesti katsottiin ehkäisevän juutalaisten assimiloitumista brittityhteiskuntaan. Vaikka tiedetään, että maahanmuuttajat perustivat Itä-Lontooseen omat, erittäin näkyvät uskonnolliset instituutionsa ja yhteisönsä³⁷², ei näihin ainakaan suoranaisesti viitattu kommentoissa.

Oikeastaan ainoa, laajemmin närkästyttä herättänyt ja haastateltujen näkemyksen mukaan juutalaisten kulttuurisen sopeutumisen estänyt uskonnosta kumpuava seikka oli

---

³⁷⁰ Kätilö rouva Ayers, RC II, 310.

³⁷¹ Ettinger 1969, 865–869.

³⁷² Pollins 1982, 141; Holmes 1988, 46–47.

se, ettei juutalaisten katsottu kunnioittavan britannialaisten pyhäpäivää, sunnuntaita. Itälontolaisten näkökulmasta erittäin paheksuttavaa ja loukkaavaa oli, että juutalaiset työskentelivät ja muutoinkin metelöivät sunnuntaisin, mikä suuresti häiritsi sunnuntain rauhallisuuteen ja hiljaisuuteen tottuneita haastateltuja. Tämä selviää esimerkiksi Stepneyn kirkkoherra Daltonin kommentista, jossa hän kuvailee alueen asukkaiden tuntemuksia:

”Minä sanoin: ‘Miksi ette voi asua heidän naapurissaan?’ He sanoivat: ‘Yksi seikka on, ettei sunnuntai merkitse mitään heille ja sunnuntait ovat täynnä musiikkia, tanssia ja laulua, mitä emme voi sietää – –.’ Siten meidän kansalaisemme tuntevat vaikutuksen vahvasti, sillä vaikka he eivät ole kovinkaan ahkeria kirkossa kävijöitä, suurin osa heistä haluaa, että sunnuntaisin on hiljaista.”³⁷³

Sunnuntain häiriintyminen sai kommentoissa osakseen suurta huomiota. Vaikka kirkkoherra Davies puolustikin juutalaisia toteamalla, etteivät tulokkaat varmastikaan tarkoittaneet loukata käyttäytymisellään ketään ja epäili maahan vasta saapuneiden toimivan häiritsevästi vain sen vuoksi, että he olivat tietämättömiä brittikulttuurin käytännöistä ja oman toimintansa herättämästä paheksunnasta³⁷⁴, syytti suurin osa haastatelluista juutalaisia tarkoituksellisesta brittejä kohtaan suunnatusta välinpitämättömyydestä.³⁷⁵

Ymmärrettävistä syistä sunnuntaipyhän häiriintymisestä suivaantuivat komission haastattelemat kirkkoherrat ja papit, mutta heidän lisäksi huolta asiasta kantoi erityisesti itälontolainen työväenluokka. Koska työläiset olivat suivaantuneita myös siitä, etteivät juutalaiset heidän näkemyksensä mukaan kunnioittaneet myöskään omaa pyhäpäiväänsä, sapattia, ja työskentelivät usein seitsemänä päivänä viikossa³⁷⁶, herää epäily, katsoiko työväenluokka sunnuntaikaupankäynnin todella olevan niin vakavaa siksi, että se loukkasi brittikulttuuria vai liittyikö työläisten huoli tässäkin tapauksessa enemmän pelkoon oman sosioekonomisen aseman menetyksestä.

---

³⁷³ Stepneyn kirkkoherra Dalton, RC II, 333.

³⁷⁴ RC II, 320.

³⁷⁵ Esim. RC II, 310.

³⁷⁶ Ks. myös luku 3.4.

Pyhäpäivän loukkaamisen lisäksi itälontolaiset eivät nostaneet esiin muita uskonnosta kumpuavia juutalaisten assimiloitumista kenties ehkäissemiä seikkoja. Itä-Euroopan juutalaisten uskonnon pintapuolinen hyväksyminen ei välttämättä kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö sen leviämistä tosiasiaassa olisi pidetty häiritsevänä. Koska liberalismi oli 1800-luvun aikana levinnyt laajasti brittiyhteiskuntaan, oli myös maahanmuuttoa vastustaneiden tehtävä selväksi, etteivät he vastustaneet sen perustavia arvoja, mikäli halusivat saada tukea ajatuksilleen. Koska liberalismi yhdistettiin uskonnolliseen suvaitsevaisuuteen, korostivat myös monet aikakauden merkittävimmistä maahanmuuttokriitikoista, ettei juutalaisten muuton vastustamisessa ollut lainkaan kyse juutalaisen uskonnon vastustamisesta.³⁷⁷ Siten brittiyhteiskunnan vallitseva arvomaailma saattaa osaltaan selittää Itä-Euroopan juutalaisten uskontoon viittaavien kommenttien vähäisyyttä assimilaatiota käsitelleissä lausunnoissa.

Toisaalta myös muihin aatteisiin ja esimerkiksi poliittiseen arvomaailmaan viittaavat kommentit olivat erittäin harvinaisia. Vaikka aiemmassa tutkimuksessa on kiinnitetty runsaasti huomiota siihen, kuinka esimerkiksi juutalaisten osallistuminen sosialistiseksi luokiteltavaan toimintaan koettiin usein britannialaisten kannalta uhkaavaksi³⁷⁸, viittasi vain yksi komission haastateltavana olleista itälontolaisista juutalaisten mahdollisiin sosialismikytköksiin: Maahanmuuttoon kokonaisvaltaisen kielteisesti muutoinkin suhtautunut kotivakuutusmyyjä Dix totesi juutalaisten tulokkaiden sosialismikytkösten ruokkivan brittien tulokkaita kohtaan suuntaamaa vastustusta.³⁷⁹

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että suurin osa itälontolaisten näkemyksen mukaan juutalaisten assimiloitumista häirinneistä tekijöistä oli samanaikaisesti myös niitä, jotka jollain tapaa vaikuttivat itälontolaisten sosioekonomiseen asemaan. Ainakin brittityöväenluokka nosti esiin lähes pelkästään asioita, jotka vaikuttivat heidän omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Toki myös sillä, että britit katsoivat juutalaisten toiminnan usein loukkaavan brittikulttuuria, oli epäilemättä vaikutusta haastateltujen näkemyksiin juutalaisten mahdollisuuksista assimiloitua brittiyhteiskuntaan, mutta sosioekonomisen uhan kokemisen vahvuus nostaa esiin kysymyksen, olisiko tiettyjä juutalaisten tapoja

---

³⁷⁷ Holmes 1979, 105.

³⁷⁸ Holmes 1991, 78.

³⁷⁹ RC II, 181.

tarkasteltu niin suurina assimilaation esteinä, ellei niiden samanaikaisesti olisi vahvasti koettu vaikuttavan itälontolaisen alaluokan asemaan.

10. Mitä voimakkaampi pelko yhteiskunnallisen aseman menetyksestä, sitä kielteisempi suhtautuminen juutalaisiin maahanmuuttajiin

Itä-Lontooseen Itä-Euroopasta 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkuvuosina muuttaneisiin juutalaisiin kohdistettujen asenteiden tutkimus sosiaalitieteiden teorioita apuna käyttäen osoittautui erittäin hedelmälliseksi tutkimusnäkökulmaksi. Erityisesti konfliktiteoreettinen selitysmalli antoi tutkimukselle merkittävää lisäarvoa, sillä tutkimusaineistosta saadun kuvan perusteella teorian edellyttämä sosioekonomisen kilpailun kokemus oli tutkimuksen kohteena olleiden itälontoolaisten keskuudessa erittäin voimakkaasti läsnä. Myös tutkimuksen rajaaminen niin kutsuttuihin tavallisiin kansalaisiin osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä näin saatiin monipuolistettua aiemman aiheesta tehdyn tutkimuksen esittelemää näkökulmaa. Kun analyysi kohdistettiin aiemman tutkimuksen perusteellisesti esiin tuomien, maahanmuuttoa äänekkäästi kritisoineiden yhteiskunta-aktiivien ja sanomalehdistön näkökulmien sijaan monipuolisesti eri yhteiskuntaryhmiin kuuluneiden henkilöiden mielipiteisiin, onnistuttiin jyrkän kriittisten näkökulmien lisäksi tuomaan esiin myös vaihtelevampia juutalaismielikuvia ja tuomaan myös esiin mahdollisia asenteiden taustalla vaikuttaneita henkilökohtaisempia syitä.

Henkilökohtaisella sosioekonomisen uhan kokemuksella näyttää olleen erittäin suuri merkitys siihen, miten itälontoolaiset juutalaisten maahanmuuttoon ja itse juutalaisiin tulokkaisiin suhtautuvat. Vaikka haastateltujen joukosta löytyi luonnollisesti muutamia poikkeuksia, voidaan väittää, että komission haastatteleminen itälontoolaisten suhtautuminen juutalaisten muuttoon oli yleisesti ottaen sitä kielteisempää, mitä suuremmaksi he kokivat maahanmuuton vaikutukset omaan sosioekonomiseen asemaansa. Tämä nimenomaan itälontoolaisen työväenluokan kokema sosioekonominen uhka ja siihen kiinteästi liittynyt pelko yhteiskunnallisesta syrjäytymisestä näyttää lähes poikkeuksetta johtaneen kokonaisvaltaisen kielteisiin näkemyksiin maahanmuutosta ja juutalaisista maahanmuuttajista, tai ainakin tällaisen uhan kokemus oli niin merkittävä, etteivät haastatellut ilmeisesti kokeneet juurikaan tarpeelliseksi nostaa esiin muita kuin brittityöväenluokan sosioekonomiseen asemaan vaikuttaneita, muuton aiheuttamaksi koettuja seurauksia.

Sen sijaan henkilökohtaisen sosioekonomisen uhan puuttuminen ja käsitys oman yhteiskunnallisen aseman vakaudesta näyttää johtaneen monipuolisempiin käsityksiin maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista ja niiden vakavuudesta sekä melko yleisesti myös positiivisempiin käsityksiin juutalaisista maahanmuuttajista itsestään. Oman asemansa ilmeisen turvatuksi tunteneiden keski- ja yläluokkaisten haastateltujen näkemykset maahanmuutosta ja sen yhteiskunnallisista haitoista eivät nimittäin useimmiten olleet läheskään yhtä synkkiä kuin haastateltavana olleiden työläisten näkemykset. Vaikka myös ylempiluokkaiset haastatellut katsoivat Itä-Euroopan juutalaisten maahanmuutosta olevan selviä haittoja, ei tämä kuitenkaan saanut heitä tarkastelemaan juutalaisia itsessään pelkästään negatiivisessa valossa, vaan he usein liittivät näihin myös positiivisia piirteitä.

Haastatellulla työväenluokalla oli selvä taipumus tarkastella kaikkea haitalliseksi kokemaansa yhteiskunnallista kehitystä suoraan juutalaisten maahanmuuton aiheuttamana, eivätkä he omista lähtökohdistaan johtuen joko kyenneet tai halunneet nähdä taustalla vaikuttaneen makrotason yhteiskunnallisen kehityksen vaikutusta asioiden senhetkiseen tilaan. Tämä sai heidät esimerkiksi sivuuttamaan teollisuuden ja kaupan aloilla sekä Itä-Lontoon rakenteellisessa kehityksessä käynnissä olleen laajemman muutoksen ja sen mahdolliset vaikutukset tilanteeseensa ja tarkastelemaan huonontuneeksi kokemaansa asemaa elinkeinoelämässä ja heikentyneitä mahdollisuuksissaan asua Itä-Lontoon alueella ainoastaan juutalaisten maahanmuuton aiheuttamana.

Ylempiluokkaiset haastatellut ottivat sen sijaan kommentoissaan huomioon myös yhteiskunnan makrotason kehityksen, mikä selvästi vaikutti heidän näkemyksiinsä maahanmuuton mukanaan tuomien yhteiskunnallisten seurausten merkittävydestä. Hekään eivät kieltäneet juutalaisten muuton osuutta monen yhteiskunnallisen ongelman pahenemisessa, mutta eivät useinkaan syyttäneet maahanmuuttajia erilaisten ongelmien olemassaolosta, vaan pitivät syynä ongelmiin yhteiskunnallisten rakenteiden heikkoutta ja puutteellisuutta. Siten köyhien juutalaisten maahanmuutto muodosti heille ainoastaan yhden osan jo hieman ennen massamuuttoa esiin nousutta huolta yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta ja sen vaikutuksesta brittityöväenluokkaan.

Konfliktiteoreettisen mallin mukaisesti resursseista käydyn kilpailun kiristyminen johti siis selvästi vähemmistön kanssa samassa yhteiskunnallisessa asemassa olleen ryhmän vähemmistöön kohdistaman vihamielisyyden lisääntymiseen, mikä sai osioekonomista uhkaa tunteneet itälontolaiset syyttämään heille haitallisesta yhteiskunnallisesta kehityksestä paitsi muuttoa ilmiönä, myös juutalaisia itseään, heidän tapojaan ja toimintaansa. Pelko oman yhteiskunnallisen asemansa menetyksestä on ilmiselvästi ollut itälontolaisen työväenluokan keskuudessa erittäin vahva, sillä ehdottomasti suurin osa työväenluokan esittämistä syytöksistä, kuten näkemykset juutalaisten ahneudesta ja epärehellisyydestä, käsitteli juutalaisten toiminnan haitallisia vaikutuksia työmarkkinoihin. Työväenluokalla oli selvästi taipumus käsitellä myös juutalaisten muodostamaa kulttuurista uhkaa siitä näkökulmasta, mitä haittaa juutalaisten kulttuurisista piirteistä oli brittityöväenluokan aseman kannalta. Siten esimerkiksi juutalaisille tyyppillisenä pidettyjen alhaisten elintapojen haitallisuutta perusteltiin siten, että ne saattoivat lopulta johtaa britannialaisten syrjäytymiseen.

Itälontolaisen työväenluokan tarkoituksena oli siis näemmä vakuuttaa komissio siitä, että juutalaisten muuton haitalliset seuraukset liittyivät nimenomaan brittityöväenluokan yhteiskunnallisen aseman heikentymiseen. Saattaa myös olla, että vaihtoehtoisesti pelko oman aseman menettämisestä todella vaikutti työväenluokkaan niin vahvasti, että juutalaisten kaiken toiminnan, oli sitten kyse uskonnollisten tapojen noudattamisesta tai muista elintavoista, uskottiin todella johtavan brittityöväenluokan syrjäytymiseen. Työväenluokan suuri osuus tutkittavien joukossa selittääkin luultavasti sen, miksei aineistosta löytynyt viittauksia aiemman tutkimuksen mukaan yhteiskunnassa pinnalla olleisiin käsityksiin esimerkiksi juutalaisten ulkoisista ominaisuuksista tai muuton aiheuttamasta mahdollisesta terveydellisestä haitasta: Tämänkaltaiset asiat eivät olleet ainakaan itälontolaisen työväenluokan ensisijaisena huolenaiheena kenties juuri sen vuoksi, etteivät ne olleet oleellisia sosioekonomiseen asemaan kohdistuneen vaikutuksen kannalta.

Itälontolaisen keski- ja yläluokan näkemykset juutalaisten muodostamasta kulttuurisesta uhasta sen sijaan kytkeytyivät puhtaasti laajempaan huoleen Itä-Lontoon ja sen asukkaiden tilasta. Juutalaisten alhaiset ja siivottomat elintavat, köyhyys ja toisten mielestä myös siveettömyys sekä pienemmässä määrin rikollisuus muodostivat yläluokan silmissä uhan, joka mahdollisesti pahensi Itä-Lontoon alueen kurjuutta ja

pitkitti alueen yhteiskunnallisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisua entisestään. Yläluokan silmissä alueen surkea tila ei kuitenkaan johtunut ensisijaisesti juutalaisten maahanmuutosta ja useat korkeampi-arvoiset itälontolaiset katsoivat juutalaisten olevan pikemminkin yhteiskunnallisen asemansa uhreja kuin syyllisiä käynnissä olleeseen kehitykseen. Osa yläluokkaa jopa katsoi juutalaisten toimivan hyvinä esimerkkinä brittityöväestölle, ainakin mitä tuli käsityksiin juutalaisten moraalitajusta ja maltillisesta alkoholikäytöstä. Vaikka Itä-Euroopan juutalaisten kulttuuriset piirteet kummastuttivat myös yläluokkaa, suhtautui suuri osa heistä verrattain positiivisesti juutalaisten mahdollisuuksiin sopeutua brittiyhteiskuntaan ja brittiläiseen elämäntapaan.

Työläiset katsoivat usein haitallisten ja halveksuttavien piirteiden ja toimintamallien olevan pysyviä, Itä-Euroopan juutalaisten luonteeseen kiinteästi kuuluvia muuttumattomia ominaisuuksia. Tällaisenkin käsityksen muotoutuminen näytti selvästi kytkeytyvän sosioekonomisen uhan tuntemukseen, sillä haastatellun yläluokan näkemyksissä ei ollut läheskään yhtä usein merkkejä tällaisesta stereotyyppisestä ajattelutavasta, jossa juutalaisille luontaisesti katsottiin kuuluvan tiettyjä ominaispiirteitä. Asemansa turvatuksi tuntenut yläluokka tarkastelikin esimerkiksi juutalaisten alhaiseksi luokiteltuja elintapoja pikemmin olosuhteiden pakosta johtuvana ongelmana kuin pysyvänä piirteenä. Keski- ja yläluokkaan kuuluneet itälontolaiset eivät myöskään käsitelleet kaikkia maahanmuuttajajuutalaisia yhtenäisenä massana. Vaikka he tiesivät myös juutalaisten joukosta löytyvän esimerkiksi rikollisia ja huijareita, eivät he tehneet yleistyksiä, joiden mukaan kaikki juutalaiset olisivat olleet samankaltaisia. Työväenluokka sen sijaan teki vahvojakin yleistyksiä käsitellessään juutalaisia. Näyttääkin siltä, että usein heidän yksittäiset juutalaisiin kohdistamat havaintonsa johtivat koko Itä-Euroopan juutalaista väestönosaa koskeviin karkeisiin yleistyksiin.

Sosioekonomista uhkaa tunteneen itälontolaisen työväenluokan jatkuvan tarpeen korostaa omaa paremmuuttaan suhteessa juutalaisiin maahanmuuttajiin voi senkin katsoa olleen konfliktiteoreettisen mallin mukaista toimintaa. Työväenluokkaan kuuluneet haastatellut halusivat selvästi osoittaa olevansa juutalaisia ylemmällä tasolla niin moraalisesti kuin elintasoltaankin, eivätkä siten katsoneet itse kuuluvansa ryhmään, jonka olemassaolosta erilaiset sosiaaliset ja yhteiskunnalliset ongelmat johtuivat. Itälontolainen yläluokka ei kuitenkaan hahmottanut tilannetta samoin, vaan katsoi

usein molempien ryhmien kuuluvan samaan köyhään ja moraalisesti arveluttavasti käyttävään väestönosaan ja katsoi Itä-Lontoossa vallitsevien yhteiskunnallisten ongelmien aiheutuvan yhtäläillä köyhän brittityöväenluokan kuin ulkomaalaistenkin asettumisesta alueelle.

Myös komission haastattelemilla Englannin juutalaisilla näytti olevan tarve erottautua juutalaisista maahanmuuttajista. Brittityöväenluokan tavoin he pelkäsivät muuton vaikeuttavan omaa sosioekonomista asemaansa, mutta myös Englannin juutalaisille tyypillinen pelko siitä, että maahanmuutto johtaisi yleisesti antisemitismin leviämiseen, vaikutti luultavasti heidän näkemyksiinsä. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että Englannin juutalaisten pelko antisemitismin laajemmasta puhkeamisesta Itä-Euroopan juutalaisten maahanmuuton myötä oli turha. Ainakaan komission suorittamien haastattelujen perusteella Itä-Lontoossa ei ollut merkkejä kaikkiin juutalaisiin uskonnon perusteella kohdistuvasta juutalaisvastaisuudesta. Itälontoolaiset päinvastoin erottivat Englannin juutalaiset jyrkästi Itä-Euroopasta saapuneista juutalaisista ja jopa juutalaisten maahanmuuttoon kaikkein kielteisimminkin suhtautuneet haastatellut pitivät Englannin juutalaisia kaikin tavoin yhtä arvostettuina kuin britannialaisia itseään.

Siten voidaan katsoa, ettei itälontoolaisten keskuuteen 1900-luvun alkuvuosiin mennessä ollut kehittynyt minkäänlaista moderniin, rodulliseen antisemitismiin viittaavaa ajattelutapaa. Kommenteissa kuitenkin oli viitteitä selvästä juutalaisvastaisuudesta. Tämä vastustus on kuitenkin ollut etnisyyden ja alkuperän perusteella määräytyntä, tiettyyn juutalaisryhmään kohdistunutta vastustusta. Tämä saakin miettimään sosioekonomisen uhan merkitystä vastustuksen voimakkuudessa. Herää epäily, olisiko Itä-Euroopan juutalaisia vastustettu Britanniassa lainkaan yhtä voimakkaasti, mikäli heidän muuttoaan ei olisi koettu vakavaksi sosioekonomiseksi uhaksi.

Lähteet

I Alkuperäislähteet

Royal Commission on Alien Immigration. Minutes of evidence taken before the Royal Commission on Alien Immigration. Vol. II (RC II). Cd. 1742, 1903. (House of Commons Parliamentary Papers, JY)

II Tutkimuskirjallisuus

Allen, Michelle (2008), *Cleansing the City. Sanitary Geographies in Victorian London*. Ohio: Ohio University Press. (Ebrary, JY)

Bartley, Paula (2000), *Prostitution. Prevention and Reform in England, 1860–1914*. London: Routledge. (Ebrary, JY)

Cohen, Richard I. (2002), “Urban Visibility and Biblical Visions: Jewish Culture in Western and Central Europe in the Modern Age”. Teoksessa: Biale David (ed.), *Cultures of the Jews: a new history*. Random House Inc., 731–798.

De Master, Sara & Le Roy, Michael K. (2000), “Xenophobia and the European Union”. *Comparative Politics*, vol. 32, no. 4, 419–436. (JSTOR, JY)

Emsley, Clive (2005), *Crime and Society in England, 1750–1900*. United Kingdom: Pearson Education Limited.

Endelman, Todd M. (2002), *The Jews of Britain, 1656 to 2000*. London: University of California Press. (Ebrary, JY)

Ettinger, Shmuel (1969), "The Modern Period". Teokessa: Ben-Sasson, H.H. (ed.), *A History of the Jewish People*. English translation (1976), Massachusetts: Harvard University Press, 725–1096.

Feldman, David (1983), "There Was an Englishman, An Irishman and a Jew...: Immigrants and Minorities in Britain". *The Historical Journal*, vol. 26, no. 1, 185–199. (JSTOR, JY)

Gartner, Lloyd P. (2001), *History of the Jews in Modern Times*. Oxford: Oxford University Press.

Gordon, Milton M. (1964), *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins*. Cary, North Carolina: Oxford University Press. (Ebrary, JY)

Gray, Drew D. (2010), *London's Shadows: The Dark Side of the Victorian City*. London: Continuum International Publishing. (Ebrary, JY)

Green, David R. (2010), *Pauper Capital: London and the Poor Law, 1790-1870*. Surrey: Ashgate Publishing Group. (Ebrary, JY)

Haapala, Pertti (1989), *Sosiaalhistoria: Johdatus tutkimukseen*. Jyväskylä: SHS.

Harviainen, Tapani (1998), "Ashkenasit ja sefardit, falashat ja Intian juutalaiset, karaiitit ja samarialaiset sekä dönme". Teoksessa: Harviainen, Tapani; Illman, Karl-Johan (toim.), *Juutalainen kulttuuri*. Keuruu: Otava, 160–182.

Harviainen, Tapani (1998), "Antisemitismi ja holokausti". Teoksessa: Harviainen, Tapani; Illman, Karl-Johan (toim.), *Juutalainen kulttuuri*. Keuruu: Otava, 207–225.

Haumann, Heiko (2008), *History of East European Jews*. New York: Central European University Press. (Ebrary, JY)

Hill, C.P. (1977), *British Economic and Social History 1700–1975*. Bath: Edward Arnold Publishers Ltd.

Holmes, Colin (1978a), "Introduction: Immigrants and Minorities in Britain". Teoksessa: Holmes, Colin (toim.), Immigrants and minorities in British Society. Great Britain: George Allen & Unwin Ltd, 13–22.

Holmes, Colin (1978b), "J.A. Hobson and the Jews". Teoksessa: Holmes, Colin (toim.), Immigrants and minorities in British Society. Great Britain: George Allen & Unwin Ltd, 125–157.

Holmes, Colin (1979), Anti-Semitism in British Society 1876–1939. England: Edward Arnold Publishers Ltd.

Holmes, Colin (1988), John Bull's Island. Immigration and British Society 1871-1971. Hong Kong: Macmillan Education Ltd.

Holmes, Colin (1991), A Tolerant Country? Immigrants, Refugees and Minorities in Britain. Great Britain: Faber and Faber Limited.

Hopkins, Eric (2000), Industrialization and Society: A social history, 1830–1951. Routledge. (Ebrary, JY)

Illman, Karl Johan (1995), "Piirteitä juutalaisvainojen historiasta." Teoksessa: Turtiainen, Jouni (toim.), Ikkuna juutalaisuuteen - historia, usko, kulttuuri. Helsinki: Yliopistopaino.

Illman, Karl-Johan (1998), "Juutalaisten historia." Teoksessa: Harviainen, Tapani; Illman, Karl-Johan (toim.), Juutalainen kulttuuri. Keuruu: Otava.

Jaakkola, Magdalena (2000), "Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999". Teoksessa: Liebkind, Karmela (toim.), Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Jaakkola, Magdalena (2005), Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Helsinki: Työministeriö.

Karady, Viktor (2004), *The Jews of the Europe in the Modern Era, A Socio-Historical Outline*. Budapest: Central European University Press.

Kuparinen, Eero (2008), *Antisemitismin musta kirja. Juutalaisvainojen pitkä historia*. Jyväskylä: Atena.

Kushner, Tony (2009), *Anglo-Jewry since 1066*. Manchester: Manchester University Press.

Matikainen, Satu (2006), *Great Britain, British Jews, and the International Protection of Romanian Jews, 1900–1914. A Study of Jewish Diplomacy and Minority Rights*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Panayi, Panikos (1994), *Immigration, ethnicity and racism in Britain, 1815–1945*. Glasgow: Manchester University Press.

Perry, Marwin; Schweitzer Frederick M. (2002), *Antisemitism: Myth and hate from antiquity to the present*. Palgrave Macmillan. (Ebrary, JY)

Pollins, Harold (1982), *Economic History of the Jews in England*. Rutherford: Fairleigh Dickinson.

Pollins, Harold (1985), "The Jews". *History Today*, vol. 35, Issue 7, 8–14. (Academic Search Elite, JY)

Sachar, Howard M. (2005), *History of the Jews in the Modern World*. Alfred A. Knopf Incorporated. (Ebrary, JY)

Scheepers, Peer; Gijssels Mérove; Couenders, Marcel (2000), "Ethnic Exclusionism in European Countries. Public Opposition to Civil Rights for Legal Migrants as a Response to Perceived Ethnic Threat". *European Sociological Review*, vol. 18, No. 1, 17–34. (<http://esr.oxfordjournals.org.ezproxy.jyu.fi/content/18/1/17.full.pdf>, viitattu 26.11.2010).

Schneider, Silke L. (2008), "Anti-Immigrant Attitudes in Europe: Outgroup Size and Perceived Ethnic Threat". *European Sociological Review*, vol. 24, No. 1, 53–67. (<http://esr.oxfordjournals.org.ezproxy.jyu.fi/content/24/1/53.full.pdf+html>, viitattu 26.11.2010).

Waterman Stanley; Kosmin Barry A. (1988), "Residential Patterns and Processes: A Study of Jews in Three London Boroughs". *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, vol. 13, No. 1, 79–95. (JSTOR, JY)

III Muut lähteet

Juutalainen ensyklopedia,

<http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=445&letter=R&search=Nathaniel%20Mayer%20Rothschild>, viitattu 01.08.2011.

Kartta: juutalaisväestön levittäytyminen ja tiheys Itä-Lontoossa vuonna 1899, <http://www.movinghere.org.uk/search/catalogue.asp?sequence=5&resourcetypeID=2&recordID=56004>, viitattu 30.07.2011.

Kartta: Suur-Lontoon alue ja kaupunginosat 1800- luvun lopulla, British History Online, "City of London, Ordnance Survey 1:2,500 – Epoch1", <http://www.british-history.ac.uk/map.aspx?compid=55199>, viitattu 01.08.2011.